

Är Torahn bara för judar?

Relationen jude och icke-jude i Guds förbund

Ett svar till

”Definition of Messianic Judaism”

av Union of Messianic Jewish Congregations

Av Tim Hegg

Översättning: Eivor Alpsten, ©, oktober 2010.

Originaltext: *Is the Torah Only for Jews?* av Tim Hegg, 2003.
www.torahresource.com

Översatt med författarens tillåtelse om spridning.

Svenska Folkbibeln har använts.

Innehåll

Avsnitt 1 Introduktion	5
1.1 ”Torahn är bara för judar” – Den rabbiniska litteraturens synpunkt	
1.2 ”Torahn är bara för judar” – Den aktuella kontroversen	6
Avsnitt 2 En biblisk och historisk undersökning	9
2.1 Terminologi: Ord som används för att beteckna en icke-judisk förbundsmedlem	
2.1.1 נכר / נכרי / זר (<i>neicher/nochri/zar</i>)	
2.1.2 גר (<i>ger</i>)	10
2.2 ”Proselyt” i LXX, Filon, Josefus och inskriptioner	13
2.3 <i>Ger/proselutos</i> i den apokryfiska litteraturen	14
2.4 <i>Ger</i> i Qumranlitteraturen	
2.5 אֶזְרַח (<i>'ezrach</i>) – ”Infödd”	15
2.6 Sammanfattning: Ord som används för att beteckna en icke-judisk förbundsmedlem	17
Avsnitt 3 Proselytism i den rabbiniska litteraturen	19
3.1 Förändringen av ordet <i>ger</i> till en religiös betydelse	
3.2 Den rabbiniska konverteringsritualen	21
3.2.1 Kravet att acceptera Torahn	22
3.2.2 Kravet på omskärelse	23
3.2.3 Kravet på <i>mikveh</i> [dop]	
3.2.4 Kravet på offer	24
3.3 Ställningen för ”verkliga proselyter”	25
3.4 Gudfruktiga	27
3.5 Sammanfattning: Den rabbiniska proselyt ritualen	30
Avsnitt 4 Förbundsfolket	30
4.1 Israel: en blandad folkhop	31
4.2 Förminskad judisk identitet	32
4.3 Förbunden förutsåg de inlemmade hedningarna	33
4.4 Främlingar som ansluter sig till Israel	35
4.5 Adoption	38
4.6 Sammanfattning: Förbundsfolket	42

Avsnitt 5 Specifik Torah-instruktion angående främlingen (<i>ger</i>)	43
5.1 Buden angående sabbaten	
5.2 Buden angående högtiderna	44
5.3 Främlingen (<i>ger</i>) och offer	45
5.4 Främlingen (<i>ger</i>) och andra Torah-föreskrifter	46
5.5 Sammanfattning: Specifik Torah-instruktion angående främlingen (<i>ger</i>)	48
Avsnitt 6 Apostoliska exempel & instruktioner: Judar & hedningar	48
6.1 Apostlagärningarna	
6.1.1 Petrus syn och inlemmandet av hedningarna	49
6.1.2 Tolkning av synen	
6.1.3 Befallningen att ”Slakta och äta” finns i kontexten av offer	50
6.1.4 Befallningen att ”Slakta och äta ” har en parallell i Hesekiel 4	51
6.1.5 Givandet av Anden till hedningarna	53
6.2 Brevet till romarna	54
6.3 Första brevet till korintierna	55
6.4 Brevet till galaterna	56
6.5 Brevet till efesierna.	
6.6 Brevet till filipperna	57
6.7 Brevet till kolosserna	
6.8 Första brevet till tessalonikerna	58
Avsnitt 7 Slutsats: Torahn är alla förbundsmedlemmars ägodel i lika hög grad ...	59

Introduktion

En underbar sak händer i vår tid: det finns ett förnyat uppvaknande för Torahns skönhet (Guds undervisning som finns i Bibelns första fem böcker). Många inser att det är grunden för Guds nådefulla förbundsrelation med dem som han kallar sitt folk. Årtionden av fördomar mot Torahn i den kristna kyrkan läggs åt sidan allteftersom individer återvänder till studiet av själva Skrifterna och i dem finner Guds bestående budskap om nåd, rättfärdighet och löfte.

Men ett sådant återuppvaknande är inte utan sina motståndare. Liksom under de tidiga årtiondena av den framträdande kristna kyrkan som såg sina ledare tala emot Torahn, så hör vi regelbundet dem som fortsätter att undervisa om att Torahn förkastades av Jeshua och att hans död och uppståndelse har invigt en ”ny väg”, en frälsning, som i alla avseenden är överlägsen den som Torahn undervisar om. Som resultat av detta är det inte ovanligt att anklagelser om ”lagiskhet” och ”att gå tillbaka under lagen” framförs mot dem av oss som undervisar om Torahns bestående livskraft i de troendes liv. Jag har försökt att ta itu med dessa frågor i de kommande småskrifterna, *It is often said* [Det sägs ofta] (FFOZ, 2003).

I detta studium vill jag dock ta itu med en tro som inte bara upprätthålls av några i den kristna teologins huvudfåra, utan som man också kan höra från lärare inom den ”messianska judendomen”. Det är åsikten att Torahn är det judiska folkets särskilda egendom och att många av dess bestämmelser därför riktas mot judarna, inte mot icke-judarna. Dessa som intar den hållningen tror att samtidigt som Torahns moraliska aspekter är universella för alla Guds barn, så finns det flera bestämmelser i Torahn som gäller enbart det judiska folket, i synnerhet dem som har med förbundet att göra, och som getts som tydliga kännetecken till det judiska folket för dess unika position i förbundet som ingåtts med Israel. Dessa kan inkludera sådana saker som sabbaten, högtiderna, matlagarna, bärandet av tzitzit och vanligtvis allt det i Torahn som särskiljer Israel från nationerna. I en del fall kritiserar icke-judar, som vill lyda dessa aspekter i Torahn, för att lägga sig till med sådant som tillhör enbart det judiska folket. Dessutom rubriceras undervisningen att hela Torahn är alla Guds barns egendom och ansvar som teologiskt fel och därför farlig för Messias kropp, för när icke-judar lever ut Torahn suddas skiljelinjerna ut mellan jude och icke-jude.

1.1 ”Torahn är bara för judar” – Den rabbiniska litteraturens synpunkt

Föreställningen att Torahn är enbart det judiska folkets egendom, och att dess bestämmelser definierar judisk identitet är inget nytt för vår tid. Den rabbiniska standardåsikten var att Torahn särskilde Israel från nationerna. Bevis finns i överflöd. I exempelvis midrashkommentarer till Ester och påbudet: ”Gå och samla alla judar”¹ lyfts frågan om vad som karakteriserar judarna som särskilda från den icke-judiska befolkningen:

Sade Rättens attribut inför den Helige, välsignad vare han: Varför denna skillnad mellan dessa och de andra? Den Helige, välsignad vare han, sade till honom: Israel sysselsätter sig med Torahn, de andra nationerna sysselsätter sig inte med Torahn ...²

---

¹ Ester 4:16.

²b.Megillah 15b.

Det var i själva verket de talmudiska Visers åsikt att Torahn erbjöds varje nation, men att bara Israel accepterade den.³ Enligt några rabbiner gjorde detta accepterande av Torahn Israel värdig Guds utväljande:

Varför valde den Helige, välsignad vare han, att utvälja dem (Israel)? Därför att alla nationerna förkastade Torahn och vägrade att acceptera den, men Israel valde gärna den Helige, välsignad vare han, och hans Torah.⁴

Torahn blev därför det speciella kännetecknet (från rabbinsk synpunkt) som skilde Israel från nationerna. Midrasherna konstaterar detta tydligt:

Om det inte vore för min Torah som ni accepterade skulle jag inte erkänna er, och jag skulle inte betrakta er mer än någon av de avgudadyrkande nationerna i världen.⁵

”Men, medan de är i sina fienders land skall jag trots detta inte så förkasta eller avvisa dem att jag förgör dem” (3 Mos 26:44). Alla de goda gåvor som de fått togs ifrån dem. Och om det inte varit för Torahns bok som gavs åt dem skulle de inte ha skilt sig från nationerna i världen.⁶

Då Talmuds Vise försökte förstå det universella språket i Tanach (GT) när den talade om att nationerna skulle acceptera Torahn i ändens tid,⁷ formulerades de så kallade noa-kitiska lagarna som skulle gälla speciellt för icke-judarna. Detta behov av att finna en väg för icke-juden att bli räknad som rättfärdig utan att bli proselyt uppstod ur en kamp för judisk självidentitet. Icke-juden skulle kunna bli rättfärdig utan hela Torahn, eftersom Torahns fullhet behövdes för att definiera Israel som skild från nationerna:

”Till de andra gav jag bara enstaka delar, men till er ger jag allt.” Så Gud gav bara några enstaka bud till hedningarna, men när Israel uppstod sade han till dem: ”Se hela Torahn tillhör er” som det sägs: Så har han inte gjort med någon annan nation.⁸

Denna tro att Israel har ensamrätt till Torahn är standardhållningen inom ortodox judendom i dag. Som exempel på detta kan vi notera det sätt på vilket Sidduren (Bönboken) betraktar sabbaten som bara Israels egendom. På morgongudstjänsten för sabbaten läser vi:

Mose glädde sig med sin andel av gåvan för du kallade honom en trogen tjänare. Du placerade en ärekrone på hans huvud när han stod inför dig på berget Sinai; och två stentavlor lade de i hans hand, på vilka är skrivet [budet] för att hålla sabbaten, och så är det skrivet i din Torah: ”Och Israels barn skall hålla sabbaten, för att upprätthålla sabbaten i sina släkter som ett evigt förbund. Mellan mig och Israels barn är det ett tecken för all tid att på sex dagar skapade Adonai himlarna och jorden, och på sjunde dagen avhöll han sig från arbete och vilade.”⁹

Omedelbart efter uppläsningen av den bibliska texten från Andra Moseboken 31:16-17 läggs följande till i Sidduren:

Och du Adonai, vår Gud, gav den inte till ländernas nationer; inte heller gav du den som arv till vår kung, till avgudadyrkare, inte heller bor de oomskurna i dess vila. För bara till Israel, ditt folk, gav du det i kärlek, till Jakobs säd som du utvalde.¹⁰

---

³ t. *Avodah Zera* 2b.

⁴ Mid. Rab. *Numbers* xiv.10.

⁵ Mid. Rab. *Exodus* xlvii.3.

⁶ *Sifra* 112c.

⁷ Notera bruket av 2 Sam 7:19; Jes 26:2; Ps 118:20; 33:1; 125:4 i orden i *Sifra* 86b (Jfr b. *Sanhedrin* 86b) som alla tolkades som hänvisning till de icke-judar som lyder Torahn.

⁸ Mid. Rab. *Exodus* xxx.9.

⁹ Metzudah Siddur, s. 528-529. Jfr Joseph H. Hertz: *The Authorized Daily Prayer Book* (Bloch Pub, Co., 1975), 457-59.

¹⁰ *Ibid.*, s. 529-30.

Elbogen noterar att även om denna paragraf vanligtvis finns i Siddurerna alltsedan Maimonides tid (även om de inte alltid finns i samma avsnitt i gudstjänsten) så saknas orden ”Du gav den inte ...” i ett antal texter. Fragmenten i Sidduren från Kairo Geniza börjar tilläggsparagrafen med ”Icke-judarna sitter inte i dess (sabbatens) skugga, inte heller njuter de oomskurna dess vila.”¹¹ Här omfattar ordet ”oomskuren” alla som inte är judar eller som inte har blivit proselyter enligt rabbinisk ritual.

På så sätt gav betoningen på sabbaten, som en unik identitetsmarkör för judar, upphov till ett starkt fördömande av icke-judar som höll sabbaten:

Resh Lakish sade också: En hedning som håller en dags vila förtjänar döden, för det är skrivet: Och en dag och en natt skall de inte vila och en mästare har sagt: Deras förbud är deras dödsdom.¹²

Man sökte till och med motverka att icke-judarna undervisades i Torahn:

R. Ammi sade vidare: Torahns undervisningar bör inte överföras till avgudadyrkare, för det är sagt: Han har inte gjort så med någon nation; och då det gäller hans förordningar har de inte känt dem.¹³

Det skulle alltså visa sig att i kampen för självidentitet tog de judiska Vise, som levde efter förstörelsen av templet, Torahn (i synnerhet det som var det mest synliga förbunds-tecknet som föreskrivits i den skrivna Torahn och definierats genom den muntliga Torahn) som det unika kännetecknet för judisk identitet, vilket innebar att det inte längre sågs som någonting som skulle delas med icke-judarna.

Detta var i synnerhet sant då det gällde den muntliga Torahn (de Vises traditioner som gick vidare från generation till generation). Dess unika roll i att etablera judisk identitet inför den framväxande kristna kyrkan, som själv förklarade sig som det ”sanna Israel”, omtalas i den rabbiniska litteraturen.

Gud gav israeliterna de två Torah, den skrivna och den muntliga. Han gav dem den skrivna Torahn med dess 613 föreskrifter för att fylla dem med bud och för att få dem att bli rättskaffens som det är sagt: ”Herren gladdes för hans rättfärdighets skull, för att höja Torahn och göra den ärorik.” Och han gav dem den muntliga Torahn till skillnad från de andra nationerna. Den gavs inte i skrift för att nationerna inte skulle förfalska den, som de har gjort med den skrivna Torahn och säger att de är det sanna Israel. Därför säger den: ”Om jag skulle skriva de många tingen för honom av min Torah skulle den betraktas som något främmande” (Hos 8:12). De många tingen är Mishnah som är större än Torahn och Gud säger: Om jag skulle skriva de många tingen för Israel, skulle de betraktas som främmande (av icke-judarna).¹⁴

1.2 ”Torahn är bara för judar” – Den aktuella kontroversen

Jag skulle vilja påstå att hotet om en försvagad judisk identitet underblåser den aktuella debatten också bland de messianska. I ett nyligen taget beslut av UMJC (Union of Messianic Jewish Congregations) definieras messiansk judendom som en ”judisk folkrörelse för Jeshua”.¹⁵ Den omfattande kommentaren av det officiella utlåtandet tillkännager att

¹¹ Ismar Elbogen, *Jewish Liturgy: A Comprehensive History* (JPS/JTSA, 1993), 97.

¹² b. *Sanhedrin* 58b. Det är möjligt att detta påstående av Resh Lakish ursprungligen gjordes mot *Notzrim* eller ”de messianska”. Jfr *Encyclopedia Judaica*, ”Gentiles”, 7:411.

¹³ b. *Chagigah* 13a, jfr b. *Sanhedrin* 59a.

¹⁴ Mid. Rab. *Numbers* xiv.10. Notera också *Tanchuma* Vayera, § 5.

¹⁵ Ratificerad av delegaterna till UMJC: s 23: e årliga konferens den 31:e juli 2002 och refererad i den aktuella utgåvan av *The Messianic Times* (September, 2002) av Donita Painter (se artikel online på www.messianictimes.com). UMJC definierar messiansk judendom som en ”rörelse av judiska församlingar och församlingslika grupperingar som tagit ställning för Jeshua Messias och som ansluter sig till förbundsansvar av

denna rörelse är ”rotad i Torahn” och ”uttryckt i tradition” genom en kombination av skriven och muntlig Torah enligt rabbiniska linjer.¹⁶ Kort sagt, detta ställningstagande, framfört av ett av de främsta messianska samfundet är en kallelse till den messianska rörelsen att återvända till en identitet grundad på etnisk ställning.¹⁷

Var lämnas då de icke-judiska medlemmarna i den messianska församlingen? Detta är helt klart ett problem för definitionsskaparna. För samtidigt som de tydligen känner behovet av att inkludera icke-judar (hur skulle annars Skrifterna läsas?), så gör *behovet av tydlig judisk identitet att Torahn inte kan vara allas egendom i lika hög grad*. Och judarnas motivation att lyda Torahn är inte först och främst hängivenhet att lyda Gud utan ett behov av att vidmakthålla judisk identitet.

Torahn förblir ett levande och relevant dokument för alla troende, jude och icke-jude, men många av dess specifika påbud är ämnade bara för Israel. Messianska judar bör tillgodogöra sig Torahns rika tradition, inte nödvändigtvis därför att denna tradition gäller alla troende utan därför att vi är judar. Icke-judar kan röras till att delta i denna tradition på grund av kärlek till Israel och Israels Gud, men de måste vara noga med att intyga Israels unika relation till Torahn ... icke-judar i messiansk judendom är inte här för sig själva utan för Messias eget folk, som har blivit kränkt i hans namn genom andra icke-judar. Och judar i messiansk judendom är inte heller här för sig själva utan måste acceptera förkastandet och missuppfattningen som Messias får utstå mitt bland sitt eget folk.¹⁸

Denna synpunkt anser att Messias kropp utgörs av två skilda grupper: den ”icke-judiska kyrkan” och ”messiansk judendom”:

Judiskt liv är liv i en konkret historisk gemenskap. Messianska judiska grupperingar måste alltså vara fullt ut del av det judiska folket, dela dess historia och dess förbundsansvar som ett folk utvalt av Gud. Samtidigt har tron på Jeshua en central kollektiv dimension. Tron förenar messiansk judendom och den icke-judiska kristna kyrkan, som är församlingen av trogna från nationerna som förenas med Israel genom Messias. Tillsammans utgör messiansk judendom och den icke-judiska kyrkan Messias enda Kropp, en gemenskap av judar och icke-judar som i en fortgående distinktion och ömsesidig välsignelse ser fram emot den kommande världens fred.¹⁹

Enligt detta utlåtande består Messias kropp av två grupper med skilda identiteter, och båda är tydligen giltiga uttryck för äkta tro på Messias. Om, enligt denna uppfattning, majoriteten av icke-judar skulle finna sin trosgemenskap inom den ”icke-judiska kyrkan”, kan detta först och främst bara betyda att upphovsmännen till denna teologi inte finner något gudagivet krav för icke-judar att lyda Torahn. För den ”icke-judiska kyrkan” har sannerligen intagit en ståndpunkt mot Torahn genom sin historia och gör så än i dag.

---

judiskt liv och identitet med rötter i Torahn, uttryckt i tradition, och förnyat och tillämpat i Nya Förbundets kontext”. Generalsekretären av UMJC gav ytterligare förklaring: ”Ni har många icke-judiska församlingar som kallar sig själva judiska därför att de praktiserar judiska högtider och älskar Israel” sade han. ”Vi tror att Gud har rest upp messiansk judendom som en judisk folkrörelse för Jeshua.”

¹⁶ Notera följande paragraf från Kinzer och Juster, *Defining Messianic Judaism*: ”Messiansk - judisk halachah är rotad i Skriften (Tanach och den Nya Förbundets skrifter) vilken är av unik helighet och auktoritet. Den vilar dock också på judisk tradition, i synnerhet de seder och bruk som har fått en nästan universell acceptans av fromma judar genom århundradena.” För att acceptera halachah som grundats på en ”nästan universell acceptans av fromma judar” är att höja nivån på den muntliga Torahn till en farligt hög plats av auktoritet.

¹⁷ Att frågan om ”etnisk ställning” var en primär fråga under det första århundradet är klart, både från rabbiniska skrifter såväl som de apostoliska Skrifterna. Att samma fråga dykt upp i vår tid är därför inte förvånande.

¹⁸ Russ Resnik, *Addendum 1. What do we mean by 'Jewish'?* s. 3-4.

¹⁹ Dessa dokument är tillgängliga på www.umjc.org.

En biblisk & historisk undersökning

Frågan vi har framför oss har många infallsvinklar men vi kommer att begränsa oss till några få. Först kommer det att bli nödvändigt att studera några termer som används i Tanach (GT) för ”främlingar”, vilka liksom den infödde var del av Israel. För det andra vill jag se på historien om proselytism och den rabbinska institutionen. För det tredje kommer frågan att ställas om vilka som utgör förbundsfolket. För det fjärde kommer vi att se på specifika instruktioner som har getts till främlingen. För det femte kommer jag att göra en kort översikt över den apostoliska undervisningen om relationen mellan jude och icke-jude och slutligen att ge en slutsats.

2.1 Terminologi: Ord som används för att beteckna en icke-judisk förbundsmedlem

2.1.1 נכר / נכרי / נכר (neicher/nachri/zar)

Flera ord används i Tanach för att beskriva dem som är av främmande härkomst i relation till den infödde israeliten. Ordet נכר / נכרי (neichor/nochri) beskriver vanligtvis något främmande som bör utestängas. Denna ordgrupp används regelbundet av Israels fiender och av de nationer som karakteriseras av främmande gudar och avgudadyrkan.²⁰ Den främling som betecknas med dessa termer ses vanligen som farlig och fientligt inställd.²¹ Ordgruppen representerar regelbundet främmande folkslag²² eller främmande hustrur.²³ Adjektivet används för att beskriva Ordspråksbokens ”främmande kvinna” som har förrått sin man och sin familj.²⁴ Först i Jesajas profetia under Messias regering förs främlingen (neichor) in i Israels förbund och deltar i sabbatsfirandet som ett tecken på förbundet.²⁵

Ett andra ord, זר, zar används ibland som parallell till neichor för att beteckna det som är främmande.²⁶ Ordet självt används helt enkelt för att beteckna något ”annorlunda” som i skillnaden mellan den som är präst och den som inte är det,²⁷ men kan beteckna en ”annorlunda gud”, dvs. en ”främmande gud”.²⁸

Vi kan dra slutsatsen att neichor och dess parallell, zar, inte betecknar den icke-israelit som har förenat sig med Israel utan beskriver i allmänhet de människor som är fientligt inställda till Israel eller vars lojalitet är mot andra gudar. I Torahn finns inga förbunds villkor gjorda för den som är neichor. Det är faktiskt så att handlingar som är förbjudna för förbundsmedlemmar (sådant som att ta ränta eller att äta kött [från djur] som blivit ”ihjälrivna”) är tillåtna för en neichor.²⁹ Bara i eskatologins värld är neichor (”fientlig främling”) förd nära Israels förbund.

²⁰ Jos 24:20; Jer 5:19; 8:19; Mal 2:11.

²¹ 2 Sam 22:45, 46; Neh 9:2; 13:20.

²² 2 Mos 2:22; 18:3; 5 Mos 14:21; 17:15; Jes 2:6.

²³ 1 Kung 11:1; Esra 10:2.

²⁴ Ords 2:16; 5:20; 7:5; 23:27.

²⁵ Jes 56:3, 6; 60:10; 61:5.

²⁶ Ps 81:10; Job 19:15; Ords 27:2.

²⁷ 2 Mos 29:33; 30:33; 3 Mos 22:10, 13; 4 Mos 1:51; 3:10, 38; 16:40; 18:4, 7.

²⁸ Ps 44:20; 81:10.

²⁹ 5 Mos 14:21; 15:3 23:20.

2.1.2 גר (*ger*)

Det främsta ordet som används genomgående i Tanach för icke-juden som har förenat sig med Israel är ordet גר *ger*. Som vi ska se så står ordet *ger* ibland tillsammans med andra ord för att ge det en större specifik betydelse. Ordet *ger* ger upphov till det denominativa verbet³⁰ גור *gur* som vanligtvis beskriver ”vandring” eller ”vistelse” och ger alltså upphov till den metaforiska betydelsen av ”avvikande” eller ”felande”. En *ger* är alltså en som på grund av krig, hungersnöd eller andra faktorer har lämnat sin by eller stam och som sökt tillflykt på en annan plats där hans rättigheter att äga land och normalt medborgarskap har blivit inskränkta.³¹ I Tanach står ofta *ger* som kontrast till אזרח, *ezech* ”infödd”, ”invånare”,³² oftast i de fall där Torahn påbjuder lika behandling av både invånare (infödd) och *ger*.

Ordet *ger* är ibland förenat med andra ord som fungerar som modifierande eller beskrivande. Det förekommer tillsammans med rörelseverb: (1) גור *gur* ”att vistas”³³, vanligen översatt som ”utlänningen som bor” eller ”främlingen som bor”; (2) הלך *halach* ”att gå eller vandra”, översatt som ”utlänningar (eller främlingar) som bor ibland er”.³⁴

Ger finns med lokativ modifierare (vanligen med prepositionen ב, ”i”): (1) שאר, ”port”, vanligen översatt med ”utlänningen (eller främlingen) inom dina portar”³⁵; (2) ארץ, *eretz*, ”land”, vanligen översatt med ”utlänningen (eller främlingen) i ditt land”³⁶; (3) קרב, *kerev*, ”mitt”, vanligen översatt med ”utlänningen (eller främlingen) i din mitt (eller) mitt ibland er”³⁷; (4) ישראל *jisrael*, ”Israel”, vanligen översatt med ”utlänningen (eller främlingen) i Israel.”³⁸ Vi bör också lägga till det vanliga ”hos er” (עמכם, *imchem*).³⁹

Som noterats ovan finns ofta *ger* i förteckningar på människor i ogynnsamt läge, i synnerhet den föräldralöse (יתום, *jitom*) och änkan (אלמנה, *almanah*).⁴⁰

Ger hittar man ibland tillsammans med ordet תושב, *toshav*, ”en som är bosatt”, ett ord som är byggt på verbet ישב, *jashav*, ”att bo”. Tvåtermkombinationen kan fungera som en hendiadys [en retorisk figur som består av ett begrepp uttryckt genom två (t.ex. förbund och vänskap i stället för vänskapsförbund)], ”utlänningen som bor”.⁴¹ Men ordet *toshav* kan stå ensamt som en beteckning för en utlänning (icke-jude) som har bosatt sig i Israel.⁴² Rabinerna bekymrade sig för att beteckningen גר תושב *ger toshav* ”en boende utlänning” skulle kunna tolkas så som om en icke-jude skulle ges förbundsprivilegier utan att konvertera. De introducerade därför en ny term som finns bara i senare rabbinsk

³⁰ KB, "גור".

³¹ KB, "גר".

³² 2 Mos 12:19, 48-49; 3 Mos 16:29; 17:15; 18:26; 19:34; 24:16, 22; 4 Mos 9:14; 15:29-30; Jos 8:33.

³³ 2 Mos 12:49; 3 Mos 16:29; 17:8, 10, 12-13; 18:26; 19:34; 20:2; 4 Mos 15:15-16, 26, 29; 19:10; Jos 20:9; Hes 14:7; 47:22.

³⁴ Jos 8:35. Notera att denna text använder participen הולך som ger upphov till engelska översättningar som "strangers who were living among them", (NASB); "the aliens who lived among them", (NIV); "the strangers who accompanied them", (JPS); "the foreigners living with them", (CJB); "the sojourners who lived among them", (ESV).

³⁵ 2 Mos 20:10; 5 Mos 5:14; 14:21; 24:14; 31:12.

³⁶ 2 Mos 12:19; 3 Mos 19:33; 4 Mos 9:14; 5 Mos 24:14; 1 Krön 22:2; 2 Krön 2:17; 30:25; Ps 119:19.

³⁷ 5 Mos 26:11; 28:43; 29:11; Jos 8:35.

³⁸ 3 Mos 20:2; 22:18; Hes 14:7; 1 Krön 22:2; 2 Krön 2:16; 30:25.

³⁹ 3 Mos 19:34; 4 Mos 15:16.

⁴⁰ 5 Mos 14:29; 16:11, 14; 24:17, 19-21; 26:12-13; 27:19; Jer 7:6; 22:3; Hes 22:7; Ps 94:6; 146:9.

⁴¹ 1 Mos 23:4; 3 Mos 25:6, 23, 35, 45, 47; 4 Mos 35:15; 1 Krön 29:15; Ps 39:13.

⁴² 2 Mos 12:45; 3 Mos 22:10; 25:40.

litteratur (inte i Tanach eller Mishna), nämligen *ger tzadik*, ”rättfärdig utlänning” för att beteckna en som konverterat. I kontrast var en גר שקר, *ger sheker*, ”falsk utlänning” (inte heller funnet i Tanach) en ”hycklande proselyt” (som hade orena motiv).⁴³

Här följer en förteckning på användningen av גר i Tanach (GT) och de gånger det konstrueras med andra ord för att bilda vad som skulle kunna vara olika kategorier av främlingar inom Israel.

גר	2 Mos 22:21 [20]; 23:9 (2) 12; 3 Mos 17:15; 19:10; 23:22; 24:16, 22; 4 Mos 15:30; 5 Mos 1:16; 10:19; Jos 8:33; 2 Sam 1:13; Jes 14:1
Totalt 17	Hes 22:29; Job 31:32.

גר גור	2 Mos 12:48, 49; 3 Mos 16:29; 17:8, 10, 12-13; 18:26; 19:33,
גר הלך	34; 20:2; 4 Mos 15:15-16, 26, 29; 19:10; Jos 8:35; 20:9; Hes 14:7;
Totalt 21	47:22, 23.

גר בשעריך	1 Mos 15:13; 2 Mos 2:22; 12:19*,49; 18:3; 20:10; 3 Mos 16:29;
גר בארצ	17:8, 10, 12-13; 18:26; 19:33, 34; 20:2; 22:18; 4 Mos 9:14*;
גר בקרב	15:14, 26, 29; 19:10; 35:15; 5 Mos 5:14; 14:21, 29; 16:11, 14;
גר בישראל	23:8 [7]; 24:14; 26:11-12; 28:43; 29:10; 31:12; Jos 8:35; 20:9; Jes
גר בתוך	14:1; Jer 14:8; Hes 14:7; 22:7; 47:22, 23; Ps 105:23; 119:19; 1
Totalt 47	Krön 2:16; 22:2; 2 Krön 30:25.

* står i konstruktusform snarare än med preposition

גר תושב	1 Mos 23:4; 3 Mos 25:23, 35, 47 (2); 4 Mos 35:15; Ps 39:13; 1
Totalt 8	Krön 29:15.

גר יתום, אלמנה	5 Mos 10:18; 16:11, 14; 24:17, 19-21; 26:12-13; 27:19; Jer 7:6;
Totalt 17	22:3; Hes 22:7; Sak 7:10; Mal 3:5; Ps 94:6; 146:9.

⁴³ Jfr Jastrow, *Dictionary of the Talmud*, 263b; Jfr b.Gittim 57b; b.Kiddushin 20a; b.Bava Metzia 71a; 111b; b.Sanhedrin 96b. Se diskussionen som följer för mer information om den rabbiniska terminologin.

Här följer en förteckning som jämför olika översättningar av ordet *ger* och tillhörande termer i LXX (Septuaginta).

גר	גר גור	גר בשעריך	גר תושב	גר יתום, אלמנה
	גר הלך	גר בארצ		
		גר בקרב		
		גר בישראל		
		גר בתוך		
παροικος (1)		παροικος (7)		
	προσηλυτος -	προσηλυτος -		
	προσερχομαι (3)	προσερχομαι (4)		
γειωρας (1)		γειωμας (1)		
	προσηλυτος -	προσηλυτος -		
	προσκειμαι (11)	προσκειμαι (10)		
προσηλυτος (14)		προσηλυτος (13)		προσηλυτος (17)
	προσηλυτος -	προσηλυτος -		
	προσπορευομαι (3)	προσπορευομαι (2)		
	προσηλυτος -	προσηλυτος -		
	προσγινομαι (1)	προσγινομαι (3)		
	προσηλυτος -	προσηλυτος -		
	προσηλυτευω (1)	ροσηλυτευω (1)		
	προσηλυτος -	προσηλυτος -		
	παροικεω (1)	παροικεω (2)		
	προσηλυτος -	προσηλυτος -		
	προσηλυτος * (1)	προσηλυτος * (1)		
		πεοσηλυτος -	προσηλυτος -	
		παροικος (2)	παροικος (5)	
		γιωρας -		
		προστιθημι (1)		
			παροικος -	
			Παρεπιδημος (2)	
			παροικος -	
			παροικεω (1)	
ξενος				

- εν φυλη προσηλυτων εν τοις προσηλυτοις τοις μετ` αυτιων

Förteckningarna ovan visar de olika kategorierna i vilka גר finns i Tanach, nämligen som en enda term (kolumn 1), med rörelseverb (kolumn 2), som en enda term utan rörelseverb men följt av lokativ ”i dina portar”, ”i landet”, ”mitt ibland er” eller ”i Israel” (kolumn 3), som en enda term följt av תושב, *toshav*, och som troligast bildar en hendiadys, som betyder ”boende utlänning” (kolumn 4), och som en enda term associerat med ord som betecknar medlemmar i samhället med ovanligt stor sårbarhet, dvs. föräldralösa, änkor etc. (kolumn 5). Denna tabell noterar samma kategorier men visar alla möjliga grekiska översättningar av LXX. De siffror som följer de grekiska noteringarna indikerar det antal gånger som den grekiska termen eller frasen används för att översätta den särskilda kategorin. Det fanns några överlappningar mellan kolumnerna eftersom גר med det verbala גור eller הלך i ett antal fall också följdes av lokativ: dvs.

”främlingen (*ger*) som bor inom era portar. I detta fall förekommer samma text i kolumnerna 2 och 3.

När kolumnerna analyseras kan vi märka följande:

- (1) Det är klart att ordet גר (främling) används genomgående i Tanach för att beteckna olika klasser av främlingar inom Israel. Det faktum att detta ord används för att karaktärisera Israel medan det i Egypten är en indikation på dess grundbetydelse, dvs. ”någon som inte har privilegiet av att vara medborgare. Dess grundbetydelse i Tanach är därför sociologisk, inte teologisk.
- (2) Det är klart att Tanach är mest berörd av גר (främlingen) som bor i Israel (גר med lokativ) eftersom Torahns lagstiftning gäller för Israel.
- (3) Användningen av תושב (”boende”) som en medföljande term kan kanske fungera som en hendiadys med betydelsen ”främlingen som bor”. Att detta är fallet kan vidare bevisas av det faktum att תושב kan stå för sig själv för att beteckna en boende utlänning (2 Mos 12:45; 3 Mos 22:10; 25:6, 40; Ps 39:13; 1 Krön 29:15).
- (4) När גר följs av en lokativ (”i dina portar”, ”i landet”, ”i er mitt”, ”i Israel”, ”ibland er”) anger det inte nödvändigtvis en specifik klass av främling som skild från användningen av גר som en enda term, även om det oftast visar sig i dessa sammanhang där גר är någon som har accepterat Israels regelverk (Torah) och därför beviljas både ett högre privilegium och en högre förpliktelse i samhället.
- (5) I LXX används termen παροικος för att översätta גר i de fall där προσηλυτος som religiös term (dvs. konvertit i rabbinisk mening) inte passar i avsnittet (dvs. 1 Mos 15:13; 23:4; 2 Mos 2:22; 18:3; 5 Mos 14:21; 23:7; Ps 39:13; 119:19). Detta skulle kunna visa på att översättarna av LXX redan var influerade av utvecklingen av ordet גר från en sociologisk term till en religiös. Eftersom likväl προσηλυτος används av judar (2 Mos 22:21; 23:9; 3 Mos 19:34) är det klart att termen inte helt förändrats till en teknisk, religiös term (dvs. konvertit). Detta skulle inte hända förrän senare.

Den slutliga utvecklingen av ”proselyt” som teknisk term för att beteckna icke-juden som blir fullvärdig jude genom omskärelse oavsett hans nationella eller sociala ställning ägde inte rum i palestinsk judendom utan i den grekisk/romerska diasporans judendom.⁴⁴

2.2 ”Proselyt” i LXX, Filon, Josefus och inskriptioner

Hos Filon ser vi den slutliga, fullt utvecklade religiösa användningen av termen *ger*. För icke-juden som konverterar till judendomen använder Filon inte bara ordet *proselutos* utan också (och oftare)) termerna *επηλυς*, *epelus*, *επηλυτης*, *epelutes* och *επηλυτος*, *epelutos*, en ordgrupp med betydelsen ”främling”, ”nybörjare”, ”nykomling”. Dessa ord bör ha varit mer bekanta för Filons läsare, eftersom de var mindre bekanta med användningen av *proselutos* i LXX och mer medvetna om ord som användes för nykomlingarna i religiösa sekter. Filon kände därför behov av att definiera ordet *proselutos* för sina läsare:

Och han mottar alla personer av liknande karaktär och läggning, vare sig de ursprungligen var födda så eller om de har blivit så genom någon förändring i vandel och blivit bättre människor och som sådana berättigade att inordnas i en högre klass; de har samtyckt till en kropp därför att de inte har utplånat sin födelsebörd och av de andra därför att de har tänkt att det var lämpligt att

⁴⁴ Kuhn, ”προσηλυτος” i *TDNT*, 6:730.

förändra sina liv och att komma över till en förfining i vandel. Dessa senare kallar han proselyter (προσελψτους) av det faktum att de har kommit över (προσελελψτηεναι) till en ny och gudsfruktande förordning genom att lära sig att nonchalera andra nationers fabulösa påfund och att hålla sig fast till oförfalskad sanning.⁴⁵

Ytterligare bevis för att Filon använder ordet *proselutos* i en rent religiös betydelse är hans anspråk på att proselyten inte skulle vara en som har fått fysisk omskärelse utan också en som likaså är omskuren med avseende på ”lustar och begär och andra själens lidelser”.⁴⁶

Josefus undviker ordet *proselutos*, mest sannolikt därför att liksom Filon skulle hans läsare ha varit obekanta med det som en teknisk, religiös term. Han använder snarare fraser som τα Ιουδαιων εθη μεταλαβειν, *ta ioudaiwn ethe metalabein*, ”komma över till den judiska religionen”⁴⁷ eller εις τους ημετεροθς νομουσ εισελθειν, *eis tous hemeterous nomous eiselthein*, ”komma över till våra lagar”.⁴⁸

Judiska inskriptioner, mestadels från katakomberna i Rom, använder ordet *proselutos* för att beteckna fullständiga proselyter. Dessa står i kontrast till de gudfruktiga som inte hade blivit ”fullständiga judar” (ur rabbinsk synvinkel) och därför aldrig begravdes i judiska gravar. Det faktum att proselyterna begravdes tillsammans med andra infödda judar är bevis på att de gavs fullständig judisk ställning.⁴⁹ Detta faktum betonas genom den totala bristen på bevis att de Gudfruktiga begravdes i judiska gravar.

2.3 Ger/ proselyt i den apokryfiska litteraturen

Proselutos finns bara en gång i den apokryfiska litteraturen, Tobit 1:8, men det är av intresse därför att det visar det sätt på vilket den vanliga sociologiska terminologin hade utvecklats till en religiös teknisk term.

Ett tredje tionde skulle jag ge till de föräldralösa och änkor och till de proselyter som hade slutit sig till Israel (προσηλυτοις τοις προσκειμενοις τοις υιοις Ισραηλ) Tobit 1:8.

Användningen av προσηλυτος med προσκειμαι är vanligt i LXX med lokativ ”i Israel”, ”i portarna”, ”i er mitt”, och så vidare. Men i detta fall har platslokativerna ersatts med ”till Israels söner”. ”Bosättaren” definieras inte längre genom geografiska gränser. Nu har ”bosättaren” blivit konvertit” vars gränser är teologiskt bestämda genom identiteten av det folk som kallas ”Israel”.

2.4 Ger i Qumranlitteraturen

Ger används med betydelsen av ”utlänning” parallellt med ”fattig” (עני):

Att erbjuda de heliga saker enligt deras detaljerade beskrivningar; att älska var och en sin bror som sig själv och att ta den fattiges, den behövandes och utlänningens hand ... CD 6:20-21.⁵⁰

Ett avsnitt tycks använda *ger* i betydelsen av ”konvertit” eller ”proselyt”:

⁴⁵ Spec. Leg. 1.51.

⁴⁶ Citerat från Kuhn, *TDNT*, 6:732.

⁴⁷ *Ant.* 20:139.

⁴⁸ *Apion* 2:123.

⁴⁹ Se vidare Kuhn, *TDNT*, 6:732-733.

⁵⁰ Jfr också 4Q367 f2a_b:9.

Sedan skall de bli upptecknade med namn, den ene efter den andre; prästerna först, i andra hand leviterna, i tredje hand Israels barn, i fjärde hand proselyterna. I samma ordning skall de sitta och i samma ordning skall de fråga (CD 14:4-6).

När vi jämför med 1QS 2:19f verkar det uppenbart att för Qumransekten var *gerim* [plur. av *ger*] inte tillåtna:

Följande skall de göra årligen, alla dagar av Belials herravälde: prästerna skall mönstras först, ordnade enligt sina andliga egenskaper, en efter en. Sedan skall leviterna följa och för det tredje människor av rang, en efter en, i tusental, hundratals, femtiotal och tiotal. Så skall varje israelit veta sin riktiga ställning i Guds rike, ett evigt samhälle (1QS 2: 19-23).

Här finns det bara en rangordning på tre, olik den förra förteckningen med fyra klasser. Naturligtvis saknas *gerim*. Det kan likväl vara så att sällskapet i Qumran antog den rabbiniska syn som en minoritet av dem hade, nämligen att proselyterna tilldelades en lägre rang än fullvärdiga israeliter.⁵¹ Tempelrullarna räknade med att proselyterna skulle tillåtas träda in i templet först i den fjärde generationen.⁵²

Medan det är möjligt att sällskapet i Qumran accepterade ”proselyter” är det klart att deras syn var mycket strängare än den senare fariseism som återspeglades i den rabbiniska litteraturen efter år 70.

Även om lagarna i Qumran delar många av den fariseisk/rabbiniska traditionens förutsättningar och regler, var sekteristerna mindre villiga att ansluta sig till visionen hos Israels profeter, som såg fram emot att alla nationerna en dag skulle komma för att tillbe Gud under Israels ledarskap.⁵³

2.5 אזרח - ”Infödd”

Ofta är ordet *ger* och åtföljande termer placerade intill ordet אזרח, *eZRACH*, som vanligtvis översätts med ”infödd”. Men liksom *ger* är *eZRACH* en rent sociologisk term som betyder ”infödd, full medborgare”⁵⁴ Ordets tonvikt är att den person som betecknas så har fulla rättigheter som medborgare och särskilt släktassociation till vilken landegendom är knuten. Det faktum, att i ett antal fall jämförs *ger* med *eZRACH* som om de hade liknande privilegier inom samhället, visar att *eZRACH* fungerar på ett sociologiskt sätt.

Termen *eZRACH* finns 17 gånger i Tanach,⁵⁵ där den överallt förutom en gång används om människor. I Psalm 37:35 tycks ordet beskriva ”fosterjord”, men LXX översätter κεδροϋς med ”cederträd” vilket skulle vara ארז på hebreiska, en enkel variant av אזרח. Av de återstående 16 gångerna som ordet beskriver människor är alla förutom två av dem i texter som sammanställer dem med termen *ger*.⁵⁶ Poängen tycks vara att ordet används oftast för att lagstifta om att de privilegier, som den bosättare som ingår i förbundet har, är likvärdiga den inföddes. Detta är särskilt bilden i Josua 8:33:

Hela Israel med dess äldste och tillsyningsmän och domare stod på båda sidor om arken, så att de hade de levitiska prästerna som bar HERRENS förbundsark framför sig. Den ena hälften av folket, främlingen (*ger*) såväl som den infödde (*eZRACH*), stod vänd mot berget Gerissim och den andra hälften mot berget Ebal, i enlighet med vad HERRENS tjänare Mose hade befallt, nämligen att man först skulle välsigna Israels folk.

⁵¹ Jfr t. *Kiddushin* 5.1.

⁵² Jfr 11QT 40:6 och anmärkningarna av L. Schiffman, *Reclaiming the Dead Sea Scrolls* (JPS, 1994), s. 383-84.

⁵³ Schiffman, *Reclaiming*, s. 384.

⁵⁴ KB, אזרח.

⁵⁵ 2 Mos 12:19, 48-49; 3 Mos 16:29; 17:15; 18:26; 19:34; 23:42; 24:16, 22; 4 Mos 9:14; 15:13, 29-30; Jos 8:33; Hes 47:22; Ps 37:35.

⁵⁶ 2 Mos 12:19, 48; 3 Mos 16:29; 17:15; 18:26; 19:34; 24:16, 22; 4 Mos 9:14; 15:29; Jos 8:33; Hes 47:22.

De allra flesta gångerna översätter LXX *ezech* med $\alpha\upsilon\tau\omicron\chi\theta\omega\nu$, ”inhemsk, infödd”.⁵⁷ En annan term $\epsilon\gamma\chi\omega\rho\iota\omicron\varsigma$, *egzorios* ”i eller av det landet”, ”invånare, infödd”⁵⁸ används också.⁵⁹ Det är intressant att i titeln till Psalm 88 är personnamnet ”Heman, esraiten” (הימן האזרחי) översatt i LXX som $\text{Αἷμα} \tau\omega \text{Ισραηλιτη}$, ”Heman, israeliten”, där man tar אזרחי som en ”gentilic” form av אזרח.⁶⁰

Men liksom ordet *ger*, förändrades ordet *ezech* från en rent sociologisk term till en religiös allt eftersom judisk identitet blev mera fastställd i den framväxande rabbiniska judendomen. Som noterat översätter LXX de flesta gånger *ezech* med $\alpha\upsilon\tau\omicron\sigma\chi\theta\omega\nu$, ”inhemsk, infödd”.⁶¹ Likväl har ordet *ezech* i babyloniska Talmud blivit en rent teknisk religiös term som betyder inte bara en fullständig jude utan en jude som har fullständig förpliktelse att följa lagarna.

Kvinnor, slavar och minderåriga är fria från förpliktelsen av Sukka, men en minderårig som inte är beroende av sin mor är bunden av Sukka-lagen. Det hände en gång att sonhustrun till Shammai den äldre födde ett barn, och han bröt bort takets murbruk och placerade Sukka-täckning över sängen av hänsyn till barnet. Gemara. Hur vet vi detta? För våra rabbiner lärde: [Om Skriften hade sagt] ’infödd’, אזרח [skulle den ha inkluderat] varje infödd, אזרח [men eftersom den säger] den ’infödde’ [האזרח] utesluter den kvinnor. ”Alla” inkluderar minderåriga (b.Sukkah, 29a).

I b.Zevachim 34b kontrasteras *ezech* med ”hedning” (עובדי כוכבים), ”stjärnornas tjänare”), inte det typiska *ger* i Tanach eftersom vid tiden för Talmud hade *ger* utvecklats till betydelsen ”konvertit”:

’Och de kan inte föra med sig drickoffer.’ Våra rabbiner lärde: [Skriften säger] [Alla som är] infödda [אזרח] skall göra dessa saker på det här sättet:] den infödde [אזרח] kan föra med sig drickoffer men en hedning [עובדי כוכבים] kan inte föra med sig drickoffer. Du kanske då tänker att hans brännoffer inte kräver drickoffer; därför lär Skriften, Så [skall göras för varje ox etc.]

Ordet *ezech* har inte hittats i några andra semitiska kulturer i det gamla Främre Orienten. Vissa har haft funderingar på en etymologi knuten till זרח från det arabiska *zarucha*, ”av en ren härkomst”, men detta är spekulativt.

Det viktigaste för vårt studium är det erkända faktum att ordet *ezech* i Tanach definierar en ”medborgare” som fått sin ställning från fysisk anknytning till klanen eller (i fallet med en *ger*) som har beviljats rättslig ställning genom att bo tillsammans med klanen. Eftersom landet som utlovats i förbundet delades längs stamlinjer och eftersom stadgarerna om jubelåret gav landet tillbaka till dess ursprungliga ägare, knöts landegendom till fysisk härkomst. Föreställningen att fysisk födelse säkrade religiös ställning var emellertid ett senare tillägg i utvecklingen av rabbinisk judendom.

⁵⁷ Notera Jer 14:8 där MT har כארה ”som en resande” men LXX översätter $\omega\varsigma \alpha\upsilon\tau\omicron\chi\theta\omega\nu$ ”som en infödd. Man har utan tvivel läst det som אזרח כ

⁵⁸ J. Lust, E Eynikel och K. Hauspie, *A Greek English Lexicon of the Septuagint* (Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart, 1997), $\epsilon\gamma\chi\omega\rho\iota\omicron\varsigma$.

⁵⁹ 2 Mos 12:49; 3 Mos 18:26; 24:22; 4 Mos 15:29.

⁶⁰ För ”gentilic” form jfr Gesenius, Kautzsch, Cowley, *Gesenius’ Hebrew Grammar*, (Oxford, 1910) s. 240 [§ 86, h].

⁶¹ Notera Jer 14:8 där MT har כארה ”som en resande” men LXX översätter $\omega\varsigma \alpha\upsilon\tau\omicron\chi\theta\omega\nu$, ”som en infödd”. Man har utan tvivel läst כאזרח.

2.6 Sammanfattning: Terminologi: Ord som har använts för att beteckna en icke-judisk förbundsmedlem

Vi har sett att det finns en klar skillnad mellan *neichor* ("främmande" i betydelsen av fientlig mot Israel och Israels Gud, med parallellen *zar*, "främmande" ibland, i betydelsen av något motsatt till det som är rätt) och *ger* (utlänning" "en utan släktidentitet"). Medan dessa som är betecknade som *neichor* aldrig får förbundsbeskydd, är (främlingen) *ger*, som bor i Israel eller som är permanent boende inom en av Israels stammar, delaktig i förbundet i fullt mått, inklusive sabbatens privilegier och förpliktelser, högtider, matlag, renhetsföreskrifter och civilrätt. Men termen *ger* i sig själv måste tolkas inom den omedelbara kontexten, med hänsyn till de modifierande termer som åtföljer den. I vissa sammanhang kan *ger* helt enkelt beteckna en icke-jude utan referens till förbundsställning. I andra fall kan *ger* beteckna en bofast icke-jude som fullt ut har accepterat Israels Gud och hans Torah. Tolkningen av termen *ger* är därför helt och hållet beroende på kontexten där den finns.

Det faktum att termen *ger* kan fungera både för att beskriva en person som har förbundsställning såväl som en "som är bosatt" i Israel som inte är förbundsmedlem, kan kanske hjälpa till att förklara åtminstone en skenbar motsägelse i Torahns text. Jämför Femte Moseboken 14:21 med Tredje Moseboken 17:15:

Ni skall inte äta något självdött. Du må ge sådant åt främlingen som bor inom dina portar, han får äta det, eller du kan sälja det till utlänningen. Ty du är ett folk som är helgat åt HERREN, din Gud. Du skall inte koka en killing i mjölken från dess mor (5 Mos 14: 21).	Och var och en som äter ett självdött eller ihjälrivett djur, vare sig han är född i landet eller är främling, skall tvätta sina kläder och bada sig i vatten och vara oren ända till kvällen. Då blir han ren (3 Mos 17:15).
--	---

I texten i den Tredje Moseboken är det klart att en *ger* inte ska äta oren mat (kött från ett djur som har självdött eller som har rivits ihjäl av ett vilddjur) medan texten i Femte Moseboken tycks tillåta (främlingen) *ger* att äta oren mat (dvs. han är inte underställd Torahns bud om ren och oren mat). Hur skulle detta kunna förklaras?

Att Tredje Moseboken 17:15 börjar med "var och en" (וכל נפש, *v'kol nefesh*) vidare lägger till "vare sig han är född i landet eller främling" (באזרה ובגר, *ba'ezrach uvager*) visar att i denna text ansågs Torahn vara allmängiltig för alla inom Israels gemenskap. I kontrast till detta tillåter avsnittet i Femte Moseboken att ihjälrivett kött kan ges till "främlingen som bor inom dina portar" (לגר אשר בשעריך, *lager asher bish'arecha*) troligen därför att främlingen (i detta fall) tilläts äta det som var oren. Men här måste (främlingen) *ger*, som är inom dina portar" beteckna en "som är bosatt" som inte är på samma nivå som *ger* i Tredje Moseboken 17:15. Den tillagda frasen "eller sälja det till utlänningen" (מכר לנכרי, *'o machor l'nachri*) klargör vidare att *ger* i detta sammanhang inte är en förbundsmedlem och har inte accepterat Torahns föreskrifter. Vi kan med rätta tolka *vav* som pleonastiskt och översätta: "Du må ge det till utlänningen (*ger*) som finns i din stad, så att han kan äta det, dvs. till en främling (*nachri*)."

Översättarna av LXX erkände tydligen denna skillnad för i Femte Moseboken 14:21 översätter de "utlänningen som finns i din stad" (τω παροικω τω ταις πολεσιν σου, *topa-roiko to en tais polesin sou*) medan Tredje Moseboken 17:15 använder προσηλυτος,

(*proselutos*, ”proselyt”) för att översätta *ger*. Jag skulle kunna föreslå att i detta fall är *παροικος* en mer allmän term och att *προσηλυτος* är en mer specifik term som betecknar en som har blivit del av klanen. Detta bekräftar den slutsats Donaldson drar då han skriver:

Med erfarenheter av exil och diaspora banade den äldre förståelsen av Israel, som en etnisk enhet som bodde i sitt fäderneärvda land, gradvis väg för en religiös gemenskap definierad genom Torahn. Tillsammans med denna förändring kom möjligheten av full assimilering av icke-judar in i gemenskapen, dvs. proselytism. Men anknytningen till det äldre begreppet är tydligt; förutom där *ג* tydligt visar på den boende utlänningen, återger LXX det vanligtvis med *προσηλυτος* (*παροικος* är den term som man föredrar för undantagen).⁶²

Ordet *proselutos*, ”proselyt” utvecklades till en rent teknisk, religiös term vid tiden omkring det första århundradet, kristen tideräkning. Dess bruk i LXX visar förloppet i denna utveckling, men Filons och Josefus verk och den senare rabbiniska litteraturen bekräftar dess tekniska bruk. Inskriptionerna i de judiska katakomberna visar också att vid tiden för den kristna tideräkningens början hade termen kommit att betyda ”en fullvärdig proselyt”, dvs. en som hade genomgått en religiös ceremoni för att få etnisk ställning som ”jude”. Att proselyter begravdes i judiska gravar och att de ”gudfruktiga” aldrig blev det, visar att proselyten hade en högre status än den ”Gudfruktige” och att han inte ansågs som icke-jude som de ”Gudfruktiga” ansågs vara.

Qumransekten tycks ha varit mindre öppen mot den icke-judiske ”konvertiten”, vilket återspeglade den rabbiniska minoritetens syn som ansåg att ”proselyten” hade en lägre rang än den som fullt ut var israelit. Att Qumranlitteraturen förutser nationernas ödeläggelse den sista dagen betonar också deras sekteriska fördomar.

Synen hos majoriteten av rabbinerna som den återspeglas i den senare litteraturen visar dock klart att termen *ger* och dess grekiska parallellord, *proselutos* hade förvärvat betydelsen av ”konvertit” (åtminstone omkring det första århundradet, enligt kristen tideräkning) och att konvertiten beviljades statusen som ”jude”, enligt deras åsikt. Man krävde därför av ”konvertiten” att betala tempelskatten, något som inte krävdes av icke-juden. Dessa data bekräftar att vid tiden för första århundradet, enligt kristen tideräkning, betydde termen *ger* en proselyt, som genom att genomgå den rabbiniska ritualen, ansågs som en jude.

Ordet ’ezrach, ”infödd” användes genomgående i Tanach för att beteckna fysisk härkomst till skillnad från ”främlingen” som inte hade några rättsanspråk genom börd. Ordet fungerade på ett sociologiskt sätt tills senare rabbinisk teologi utvecklades och den sociologiska betydelsen fick ge vika för en religiös betydelse. Före denna tid finner vi ordet mest i sammanhang som beviljar ”medborgarskap” åt främlingen (*ger*) som hade blivit del av Israels folk, även om landegendom beräknades efter fysisk härkomst, inte medborgarskap.

---

⁶² Terrence L. Donaldson, *Paul and the Gentiles: Remapping the Apostle's Convictional World* (Fortress, 1997), s. 55. Donaldsons kommentarer längre fram i detta citat att *προσηλυτος* och *παροικος* är skilda åt av LXX, den förra som hänvisande till en ”konvertit” (förutom där det är tydligt att *ג* syftar på en utlänning som inte har accepterat Israels Gud och hans Torah) och den senare till en ”utlänning som är bosatt”. Detta är sant i ett antal fall, men dessa ord används inte konsekvent på detta sätt, vilket visar att betydelsen av dessa termer höll på att utvecklas vid tiden för LXX.

Proselytism i den rabbinska litteraturen

3.1 Förändringen av ordet *ger* till religiös betydelse

Det är tydligt att rabbinerna under de första århundradena av kristen tideräkning fortsatte att utveckla konverterings-*halachan* inklusive definitionen av termer som uttryckte denna *halacha*. Därför kommer det att bli till stor hjälp att kortfattat överblicka den rabbinska litteraturen och dess undervisning om proselyter.

Det tycks vara klart att de aktuella frågor som möter messiansk judendom underblåses av det rabbinska perspektivets inflytande. Ingen som begränsat sig till det bibliska dokumentet själv skulle komma fram till åsikten att det skulle finnas två separata uttryck för Messias kropp, en ”icke-judisk kyrka” och en ”messiansk judendom”. Själva det faktum att ett sådant förslag skulle kunna accepteras i vår tid går tillbaka till det rabbinska perspektivet av gammalt datum och till den ”ram” inom vilken judendom befinner sig. Att ”gå utanför ramen” är tydligen svårt, om inte omöjligt, för dessa som föreslår en genomgående etnicitet som standard för messiansk judendom.

Men vilken var exakt den rabbinska synen på att bli proselyt under de första århundradena av den gängse tideräkningen. Våra källor är alla senare än år 70, kristen tideräkning, även om vi får anta att de i viss utsträckning ger oss åtminstone en glimt av vad som skulle kunna ha varit den rabbinska tanken under tidigare decennier.

Kuhn har visat att betydelsen av *ger* och dess grekiska motsvarighet, *proselutes*, rörde sig från sin ursprungliga sociologiska betydelse mot en rent religiös, teknisk term under Andra templets senare period.⁶³ Medan termerna ursprungligen helt enkelt identifierade en främling som hade bosatt sig i Israel (utan att vara specifik om sin relation till Israels Gud och till Torahn) användes orden alltmer under det andra århundradet, före kristen tideräkning, för att beteckna en konvertit till judendomen.

Växlingen från en sociologisk term till en rent religiös kan också noteras från det faktum att den rabbinska litteraturen inte anser att en גר תושב, *ger toshav*, som vanligtvis översattes ”bosatt utlänning”, var en jude och antar alternativa etiketter för att skilja en ”bosatt utlänning” från en verklig ”konvertit”. På så sätt utvecklades terminologin och gav ordet *ger* en detaljerad beskrivning för att kunna särskilja icke-judar på grundval av vissa kriterier.

Som en följd av det finner vi i rabbinsk hebreiska förutom ordet *ger* orden גיורת, *gijoret*, en feminin form av גר, såväl som det arameiska גיורא, *gijora* och *geira*⁶⁴. Eftersom ordet *ger* hade antagit en rent religiös betydelse skapades också ett nytt verb התגייר, *hitgajeir*, ”att övergå till judendomen”, ”att bli proselyt”.⁶⁵ Likaså visar sig i sen bibelhebreiska en aktiv form (och inkorporerad i rabbinsk hebreiska), התייהד, *hitjahad*, ”att göra en jude”.⁶⁶ Företeelsen av verbet i Esters bok har använts av vissa för att påstå att den rabbinska

⁶³ Kuhn, ”προσηλυτος”, *TDNT*: 730-738.

⁶⁴ *Ibid.*, 736.

⁶⁵ I Kuhn, *Ibid.*, 736, התגייר [sic]. Notera Jastrow, 226, som tar upp b.*Berchot* 57b; b.*Yevamot* 47b; b.*Avodah Zera* 3b som exempel.

⁶⁶ Jfr Ester 8:17 ורבים מעמים הארצ מתייהדים, ”många av folken i landet gav sig ut för att vara judar”. Närvaron av verbet i Esters bok beskriver vad som ägde rum utan att det nödvändigtvis visar på gudomlig sanktion.

konverteringsritualen existerade under den persiska tiden. Men texten visar klart att de inte tog parti för judarna utifrån ett erkännande att Esters Gud var den sanne Guden, utan endast för att de fruktade judarnas hämnd. Och även om LXX tillfogar ett klarläggande här med orden ”var omskurna”,⁶⁷ betyder det faktum att denna enda förekomst av ordet står i hitpael (reflexivt, alltså de ”gjorde sig själva till judar”) mest sannolikt betyder att de tog parti för judarna, inte att de omskar sig själva.

Termen kan faktiskt betyda att icke-judarna identifierade sig själva med de hotade judarnas skäl och låtsades vara judar ...⁶⁸

Naturligtvis är den rabbiniska synen att massorna konverterade. Midrashen jämför Mordokaj med Abraham som en som gjorde proselyter:

Vissa säger att han var lik Abraham i sin generation. Precis som vår fader Abraham tillät sig själv att kastas i den glödgheta ugnen och konverterade sina medbröder och fick dem att erkänna den Heliges storhet, välsignad vare han, som det sägs, och folket som han skaffat sig i Haran (1 Mos 12:5), så på Mordokajs tid erkände människor den Heliges storhet, välsignad vare han, som det sägs, och många i landet blev judar (Ester 8:17), och han proklamerade enheten i Guds namn och avskilde det. Därför kallades han *jehudi*, som det sägs, en *judeisk* man; läs inte *jehudi* utan *jehidi*.⁶⁹

Det finns likväl inget bevis i denna term för en ”konverteringsritual” och den mest självklara betydelsen är att massorna tog parti för judarna för att rädda sina liv.

Eftersom betydelsen av *ger* under det första århundradet hade fått en rent religiös betydelse, var det ändå nödvändigt för de styrande myndigheterna att utveckla kriterier för att skilja den verkliga ”konvertiten” från den hycklande. De som bedömdes vara konvertiter utifrån världsliga eller orena motiv stämplades som גרי (ה)שקר, *g`rei (ha)shaker*, ”falska proselyter”. Dessa kunde inkludera icke-judar som konverterade för att gifta sig eller för att få förmåner som gavs åt fattiga. Termen גרי אריות, *g`rei ariot*, ”lejonproselyter” användes också för ”falska proselyter” som konverterade av fruktan för förföljelse.⁷⁰ Andra termer för falska proselyter var גרי החלומות, *g`rei hachalomot*, ”drömproselyter” (som konverterade som resultat av drömmar) och גרים גרורי, *gerim g`rurim*. ”proselyter som tränger sig in” (som gibeoniterna i Josua 9).

För att beteckna den sanne proselyten utvecklades termen גר (ה)צדק, *g`rei (ha)tzadik*, ”rättfärdig proselyt”.⁷¹ Det fanns icke-judar som blev proselyter utifrån uppriktig religiös övertygelse och i Bavli [Babyloniska Talmud] särskildes ”bosatt utlänning” från *ger toshav*.⁷² Beteckningen *ger (ha)tzadik* finns inte i Tanach eller Mishna vilket skulle kunna bekräfta att denna rabbiniska terminologi konsoliderades efter Mishna-perioden.

Att ordet *ger* hade fått en rent religiös betydelse omkring det första århundradet visas också genom det faktum att främlingarna (*gerim*) måste betala tempelskatt vilket icke-judarna inte behövde göra.

⁶⁷ Den gamla latinska versionen gör likadant.

⁶⁸ Carey A. Moore, *Esther in The Anchor Bible* (Doubleday, 1971), s. 82.

⁶⁹ Mid. Rab. Esther 6.2.

⁷⁰ Jfr 2 Kung 17: 25f.

⁷¹ Notera att *Mekilta* om 2 Mos 23:12 har en diskussion om huruvida גר תושב skulle förstås som ”bosatt utlänning” eller גר צדק (Lauterbach, 3.178). Själva det faktum att en sådan fråga uppstod visar att tolkningen av גר תושב debatterades.

⁷² Jfr b.*Yevamot* 49b; b.*Gittin* 57b; b.*Kiddushin* 20a; b.*Bava Metzia* 71a; b.*Sanhedrin* 96b.

Sedan de en gång blivit införda i templet började de att indriva det utlovade. Från vem indriver de en utfästelse? Leviter, israeliter, proselyter (גרים) och befriade slavar men inte från kvinnor, slavar och minderåriga.⁷³ m. *Shekalim* 1:3.

Bruket av termen גרים/גר för att beteckna ”konvertiter” från rabbinsk synpunkt hittade också vägen in till *Shemonei Esrei* i både den babyloniska och den palestinska textrevideringen. I den 13: e välsignelsen i den babyloniska revideringen står det:

På de rättfärdiga, på de fromma. På de äldste av ditt folk, Israels hus, på kvarlevan av deras lärda, på de sanna proselyterna (גרי הצדק) och på oss, må din barmhärtighet väckas till liv, Adonai, vår Gud.⁷⁴

I fragmenten från Kairo Geniza står det:

Visa barmhärtighet mot de rättfärdiga konvertiterna (גירי הצדק) och ge oss en god belöning för dessa som gör din vilja. Välsignad vare du, Adonai, som är de rättfärdigas hopp.⁷⁵

Att Stone Chumash (1993-1997) regelbundet översätter *ger* som ”konvertit” eller ”proselyt” visar att samma perspektiv finns kvar i vår tid. Att översättningen av *ger* med ”proselyt” drivs teologiskt är tydligt genom en vers som i Tredje Moseboken 19:33:

När en proselyt (*ger*) bor ibland er i ert land, ska ni inte förtrycka honom. Proselyten (*ger*) som bor hos er skall vara som en infödd bland er och ni skall älska honom som er själva, för ni var främlingar (*gerim*) i Egyptens land – Jag är Hashem, er Gud.⁷⁶

3.2 Den rabbiniska konverteringsritualen

I kommentaren till Fjärde Moseboken 15 (*Sifre*) läser vi:

Rabbi säger: ”Precis som en israel inte kommer in i förbundet förutom genom tre ting – omskärelse, dop och accepterande av offer – så är det på samma sätt med proselyter (הגרים).⁷⁷”

De tre nödvändiga stegen är alltså (1) omskärelse, (2) mikveh (dop) och (3) frambärande av offer. Som vi ska se debatterades dessa av de Vise. Till dessa tre måste läggas ett fjärde, även om detta i själva verket förutsätts, nämligen, (4) accepterandet av Torahn (både den skrivna och den muntliga).

I ett avsnitt i Talmud som inte nämner offer och därför måste representera uppfattningar efter templets förstörelse⁷⁸ står följande:

Våra rabbiner lärde: Om en man nu för tiden önskar bli proselyt bör man tilltala honom på följande sätt: ”Vilket skäl har du för att vilja bli proselyt; vet du inte att Israel nu för tiden förföljs och förtrycks, föraktas, plågas och överväldigas av lidande?” Om han svarar: ”Jag vet det och likväl är jag ovärdig”, skall han genast tas emot och skall undervisas i några av de mindre och några av de större buden. Han bör informeras om synden [om försummelse av buden av] axplockning, den glömda kärven, skörd vid åkerkanten och den fattiges tionde. Han bör också få veta om straffen vid överträdelse av buden. Vidare bör han tilltalas på följande sätt: ”Du bör veta att innan du var i denna ställning skulle du inte ha straffats med uteslutning (*karet*) om du hade ätit talg, om du hade vanhelgat sabbaten skulle du inte ha straffats med stening; men om du nu skulle äta talg kommer du att straffas med uteslutning; om du skulle vanhelga sabbaten kommer du att straffas med stening.” Och liksom han informeras om straffet för överträdelse av buden,

⁷³ Notera också m. *Shekalim* 1:6.

⁷⁴ Citerat från the Metzudah Siddur (Metzudah Pub., 1990), s. 129.

⁷⁵ Citerat från Lawrence A. Hoffman, ed. *My People's Prayer Book - Amidah* (Jewish Lights, a998), 2.41.

⁷⁶ *The Chumash: Stone Edition* (Mesorah Pub, 1993), s. 665.

⁷⁷ *Sifre* § 108, citerat från Schiffman. Jfr b. *Keritot* 9a.

⁷⁸ Så bedömer Schiffman eftersom det inte nämner offer, Lawrence Schiffman, *Who was a Jew? (KTAV, 1985)*, 20.

bör han informeras om den belöning han är garanterad om han följer dem. Han bör få veta: ”Må det bli känt av dig att den kommande världen gjordes bara för de rättfärdiga, och att Israel för närvarande inte kan bära vare sig för mycket välstånd eller för mycket lidande.” Men han bör inte övertalas eller avrådas alltför mycket. Om han accepterar bör han genast omskäras. Skulle någon [hud-] flik som gör omskärelsen ogiltig finnas kvar, bör han omskäras en andra gång. Så snart han är återställd bör anordningar ske för hans omedelbara rening, då två lärda män måste stå vid hans sida och meddela honom några av de mindre buden och några av de större. När han kommer upp efter sin rening anses han vara en israelit i alla avseenden.⁷⁹

Här bör några intressanta saker noteras: (1) proselyten förväntas förstå att han tar på sig hela innehållet i Torahn (både den skrivna och den muntliga); (2) han kommer att identifieras med Israel på nationell nivå och kommer därför att stå under samma förföljelser och bekymmer som den judiska gemenskapen upplever under de styrande makternas tunga hand; (3) att medan han tidigare inte hade någon förpliktelse mot Torahn, kommer han efter konverteringen att vara ansvarig för allt i den och kommer att underkastas dess straff; (4) man kommer att kräva att han omskärs som det är föreskrivet av de Vise, och (5) när hela processen är slutförd, inklusive ett *mikveh*, kommer han att ha samma förmaner och förpliktelser som alla andra israeliter, vilket betyder att han anses som jude.

3.2.1 Kravet att acceptera Torahn

Det välkända avsnittet från traktaten Shabbat illustrerar debatten över om man skulle kräva av proselyten att underställa sig både den skrivna och den muntliga Torahn:

Våra rabbiner lärde: En viss hedning kom en gång inför Shammai och frågade honom: ”Hur många Torah har ni?” ”Två”, svarade han, ”den skrivna Torahn och den muntliga Torahn”. ”Jag tror dig med avseende på den skrivna, men inte med avseende på den muntliga; gör mig till proselyt på villkor att du undervisar mig [bara] den skrivna Torahn. [Men] han skällde ut honom och avvisade honom i vrede. När han kom inför Hillel accepterade han honom som proselyt. Första dagen lärde han honom: Alef, bet, gimmel, dalet; följande dag tog han dem i omvänd ordning med honom. ”Men i går lärde du mig dem inte så”, protesterade han. ”Kan du då inte lita på mig? Lita då också på mig med avseende på den muntliga Torahn också.”⁸⁰

Ett avsnitt från Tosefta bekräftar samma position:

En proselyt tog på sig alla Torahns förpliktelser utom ett av dem, de accepterade honom inte.⁸¹

Efter att ha noterat beskrivningen av Helena av Adiabene och hennes son, Izates i Josefus,⁸² sammanfattar Schiffman:

Medan vi inte kan dokumentera kravet på att acceptera Torahn för konvertering före år 30, kristen tideräkning, måste kravet ha existerat från själva början av proselytantagningen under Andra templets tid.⁸³

⁷⁹ b.*Yevamot* 47a-b från Soncinoutgåvan.

⁸⁰ b.*Shabbat* 31a.

⁸¹ t.*Demai* 2:5, från Jacob Neusner, Tosefta, volym 2 (Hendricksen, 2002), 1:85. Denna rad saknas i Vienna-upplagan.

⁸² *Ant.* 20.2.3-5 (34-53).

⁸³ Schiffman, *Who was a Jew?* s. 23.

3.2.2 *Kravet på omskärelse*

Omskärelsen gavs till Abraham som ”tecken på förbundet” (1 Mos 17:11 f). Även om det existerade i andra kulturer,⁸⁴ blev omskärelsen ett unikt tecken på judisk identitet under Andra templets tid. Judit 14:10 berättar för oss om kravet på omskärelse för att ”föreninga sig med Israels hus”:

Då Achior fick klart för sig allt vad Israels Gud hade gjort fylldes han av en orubblig tro på Gud. Han lät skära bort sin förhud och upptogs i Israels folk, dit han sedan har räknats intill denna dag.

Mackabeerna berättar det omvända att dessa som önskade hellenisera försökte att upphäva sin omskärelse.⁸⁵ Och dess betydelse som identitetsmärke för judarna kan kanske ses genom det faktum att detta förbjöds av Hadrian som ett försök att minska deras inflytande.⁸⁶

Att det var debatt i frågan, om det kunde finnas en lagenlig proselyt utan omskärelse, tycks klart från en talmudisk referens:

Våra rabbiner lärde: Om en proselyt var omskuren men ännu inte hade fullgjort den föreskrivna rituella reningen, sade R. Eliezer: ”Se han är en verklig proselyt; för vi finner att våra förfäder var omskurna och de hade inte utfört den rituella reningen.” Om han utförde den föreskrivna reningen men inte hade blivit omskuren, sade R. Joshua: ”Se han är en verklig proselyt; för vi finner att mödrarna hade utfört den rituella reningen men hade inte blivit omskurna.” De Vise sa dock: ”Om han hade utfört rituell rening men inte hade blivit omskuren eller om han hade blivit omskuren men inte utfört den rituella reningen är han inte en verklig proselyt. Om han inte blivit omskuren är han ingen verklig proselyt, såvida han inte också utfört den föreskrivna rituella reningen.”⁸⁷

Även om detta mycket väl kan visa att frågan debatterades, tycks det lika klart att majoriteten ansåg att omskärelse var en nödvändighet för proselyten och detta blev den allmänt erkända *halachan*. Dessutom var det den vitt spridda uppfattningen i det grekiskromerska samhället att judarna var omskurna,⁸⁸ vilket innebar att det skulle kunna ses som omöjligt att en verklig konvertit kunde beviljas ställningen som jude utan omskärelse.

3.2.3 *Kravet på Mikveh*

Debatten mellan Hillels hus och Shammais hus, över om en person som blir proselyt på påskkvällen kunde äta av påskoffret, verkar tolka kravet av *mikveh* för proselyten som en reningsritual:

En proselyt som konverterade på påskkvällen [den fjortonde Nisan] – Shammais hus säger: ”Han döper sig och äter sitt påskoffer på kvällen.” Och Hillels hus säger: ”Den som tar avsked av sin förhud är som om han tog avsked av graven [och måste bli bestänkt på tredje och sjunde dagen efter omskärelsen som om han hade blivit oren genom en död].”⁸⁹

⁸⁴ Se min artikel: *The Theological Significance of Circumcision*, tillgänglig på www.torahresource.com

⁸⁵ 1 Mack 1:15.

⁸⁶ Schiffman, *Who was a Jew?* s. 24.

⁸⁷ b. *Yevamot* 46b.

⁸⁸ See Louis Feldman, *Jew & Gentile in the Ancient World* (Princeton, 1993), s.153f.

⁸⁹ m. *Pesachim* 8:8.

Shammais hus tycks fastställa att en icke-jude inte är oren och då är mikveh helt enkelt en del av konverteringsritualen. Men Hillels hus tycks anse att icke-juden är oren på nivån av kroppslig orenhet, vilket kräver en fullständig sjudagarsperiod för rening (med *mikveh* på tredje och sjunde dagen). Hela frågan om huruvida icke-judar ansågs orena av pre-rabbinsk judendom debatteras likväl.⁹⁰ Som b.Yevamot 47 visar (det citeras ovan) är icke-juden inte underställd ens Torahns bud, som för med sig dödsstraff, innan han blir proselyt. Ett talmudiskt avsnitt antyder att skälet för *mikveh* i konverteringsritualen var för att lära konvertiten att förorening genom en död krävde hela sju dagar, så att han inte av misstag skulle gå in på tempelområdet medan han var oren genom en död, och motsvarande finns i Tosefta som kan stödja denna åsikt.⁹¹

Oberoende av det exakta skälet till *mikveh* som del av konverteringsritualen var det under den amoraitiska perioden väl etablerat att *mikveh* var en nödvändig del av konverteringsprocessen:

För R. Zera sade i R. Johans namn: Man blir inte en proselyt förrän man har blivit omskuren och har utfört reningen; och så länge som han inte har utfört reningen är han icke-jude.⁹²

Men det faktum att Vise som levde i början av det 1: a århundradet, kristen tideräkning, citeras med krav på *mikveh*, bör vi dra slutsatsen att det var allmän praxis under det 1: a århundradet att kräva *mikveh* som del av proselyt ritualen. Vidare skulle detta vara den enda rituella utövningen för kvinnor som önskade konvertera, och alla indikationer visar att kvinnor överträffade männen i antal proselyter. Det faktum att *mikveh* förmodas vara självklart i Jeshuas undervisning om att dra till sig icke-judar (Matt 28:19-20) skulle kunna stödja åsikten att det var ett grundläggande element i proselyt ritualen under det 1: a århundradet, kristen tideräkning.

3.2.4 Kravet på offer

Mishna konstaterar (m.Keritot 2:1):

[Det finns] fyra vars försoning inte är fullständig [förrän de bär fram ett offer]. Och fyra bär fram [ett offer] för [en överträdelse gjord] avsiktligt liksom för [en gjord] av misstag. Dessa är de vars försoning inte är fullständig [förrän de bär fram ett offer]: (1) ”The Zab”, och (2) ”the Zabab”, och (3) kvinnan som har fött barn och (4) ”mesora”. R. Eliezer b. Jacob säger: ”En proselyt är en vars försoning inte är fullständig förrän blodet stänks för hans skull.” Och nasiren i fråga om [att iakta förbud mot] vin, rakning och orenhet [har inte avslutat försoning förrän han har burit fram sitt offer].⁹³

Medan det tycks visa sig att en debatt över om man skulle kräva att en konvertit skulle bära fram ett offer som del av konverteringsritualen, har Schiffman visat att debatten i själva verket syftade på orsaken till offret, inte dess nödvändighet.⁹⁴

Efter templets förstörelse bestämde de Vise att i stället för offret skulle man kräva betalning i pengar av samma värde:

Våra rabbiner lärde: En proselyt i dessa dagar måste lägga åt sidan en fjärdedel [av en denar] för sitt fågeloffer. R. Simeon sade: R. Johanan b. Zakkai anordnade en omröstning om denna be-

⁹⁰ Se anmärkningar av E.P. Sanders, *Judaism: Practice and Belief 63 BCE-66CE* (Trinity, 1992), 72 f.

⁹¹ b.*Pesachim* 92a, jfr t.*Pesachim* 7:14. Notera Schiffmans anmärkningar: *Who was a Jew?*, 27.

⁹² B.Yevamot 47b. R. Zera, lärjunge till R. Yochanan, som levde i slutet av det 3: e eller i början av det 4: e århundradet, kristen tideräkning.

⁹³ Från Neusners översättning.

⁹⁴ Schiffman, *Who was a Jew?* s. 30-31.

stämmelse och avskaffade den av fruktan för missbruk. R. Idi b. Gershom sade i R. Addas namn, son till Ahaba, beslutet är enligt R. Simeon.⁹⁵

Det faktum att en Vise av Johanan b. Zakkais ställning skulle söka avskaffa *halachan*, därför att han såg den som potentiellt farlig, bör återigen säga oss att detta krav var också i något slags tillstånd av förändring innan templets ödeläggelse.

3.3 Ställningen för ”verkliga proselyter”

Den rabbinska litteraturen är klar över att proselyten skulle anses likvärdig den infödde, och i några fall till och med mer dyrbar i Guds ögon.

När han kommer upp efter sin rening bedöms han som en israelit i alla avseenden.⁹⁶

I detta hänseende ansågs det fel att påminna en proselyt om att hans familj var hedningar och tillämpade hedniska bruk:

Om det fanns en botfärdig får man inte säga till honom: ”Kom ihåg vad du brukade göra?” Om han var barn till proselyter får man inte säga till honom: ”Kom ihåg vad ditt folk brukade göra?” För det är sagt: ”En proselyt ska du inte förödmjuka eller förtrycka” (2 Mos 22:20).⁹⁷

Efter ödeläggelsen finns det dessutom röster inom den rabbinska judendomen som tillerkänner proselyten en hög status. Man citerar Rabbi Simeon ben Lakish som säger att proselyten är dyrbarare för Gud än den infödde juden, därför att juden skulle inte ha accepterat Torahn om han inte hade sett undren, medan proselyten inte såg dessa men likväl tog på sig Torahns ok.⁹⁸ Och Talmud påstår att proselyten har en nyföddes ställning.⁹⁹ Den senare Midrashen påstår att proselyten kommer att bli välsignad i den kommande världen enligt sina goda gärningar och att hans avkomlingar som gifter sig med präster kommer att tjäna i templet.¹⁰⁰

Det är likväl klart att en ”rangordning” levde kvar utan hänsyn till teoretisk likställighet mellan den infödde och proselyten:

En präst har högre rang än leviten, en levit har högre rang än israeliten, en israelit har högre rang än en mamzer [en av utomäktenskaplig börd], en mamzer har högre rang än en netin [avkomling av gibeoniterna], en netin har högre rang än en proselyt, en proselyt har högre rang än en befriad slav. Under vilka omständigheter? När de alla är jämställda. Men om mamzern var lärjunge till en Vise och en överstepräst var en av folket [en olärd från landsbygden] har mamzern som är lärjunge till en Vise högre rang än översteprästen som är en av folket.¹⁰¹

Här som på andra ställen i Mishna ställs proselyten (גַּר [eller dess feminina motsvarighet] är den beteckning som används oftast) precis ovan den befriade slaven eller en kvinna (som hade en lägre rättslig ställning).¹⁰² På samma sätt får en mamzer inte gifta

⁹⁵ b. *Keritot* 9a. För datering av denna och besläktade citat, se Schiffman, *Ibid.*, 32f. Han drar slutsatsen att även om några av de rabbinska citaten skulle kunna visa på en debatt under det 1: a århundradet, kristen tideräkning, över exakt vad som krävdes av en proselyt i hans konverteringsritual, pekar bevisningen på en enhetlig överenskommelse om deras krav, men debatter bland rabbinerna var över den exakta tidpunkten då en proselyt skulle anses som en fullvärdig jude.

⁹⁶ b. *Yevamot* 47a-b.

⁹⁷ m. *Bava Metzia* 4.10.

⁹⁸ *Tanchuma* Lech Leka 6.

⁹⁹ B. *Yevamot* 22a.

¹⁰⁰ Mid. Rab. *Numbers* 8.9.

¹⁰¹ m. *Horayot* 3.8.

¹⁰² Jfr m. *Edduyot* 5.6; m. *Bava Kama* 4.7; m. *Keritot* 2.1.

sig med en som är född israelit men får gifta sig med en proselyt.¹⁰³ Dessutom får en präst inte gifta sig med en proselyt.¹⁰⁴ Tosefta skapar fyra klasser:

Det finns fyra församlingar: prästernas församling, leviternas församling, israeliternas församling och proselyternas församling. Och resten får tillåtelse att gifta sig med varandra.¹⁰⁵

Dödahavssekten utesluter ammoniterna, moabiterna, *mamzerim*, utlänningar och proselyter vid tiden för slutet av templet eftersom "Hans helighet är där".¹⁰⁶

Att av praktiska skäl inte proselyten delar likställdhet med den infödde juden är tydligt från följande i Mishna som handlar om frågor som *b'erachot* (välsignelser och liturgiska böner):

Dessa [människor] bär fram [förstlingsfrukter] men reciterar inte: en proselyt bär fram men reciterar inte därför att han inte kan säga: "[Jag har kommit in i landet] som Herren lovade våra fäder att ge oss" (5 Mos 26:3). Men om hans mor var israelit bär han fram och reciterar. Och när han [proselyten] ber privat säger han: "Fädernas Gud" [i stället för "Våra faders Gud"]. Och när han ber i synagogan säger han: "Era faders Gud." [Men] om hans mor var israelit säger han: "Våra faders Gud."¹⁰⁷

Det är intressant att här kan proselyten i fråga vara son till en israelisk kvinna (infödd jude) men ha förvärvat sin rådande ställning genom proselyt ritual. Varför? Svaret kan vara att enligt tidigare Visers uppfattning bestämdes härkomsten genom fadern, inte genom modern, och att i senare rabbinisk judendom skedde en förändring genom vilken härkomsten på modernet blev standard.¹⁰⁸ Man skulle kunna spekulera i att en sådan förändring ansågs nödvändig i ljuset av behovet i det andra och tredje århundradet att göra klara etniska skillnader som resultat av delningen av Synagogan och Kyrkan.

Rabbi Eliezer¹⁰⁹ noterar att proselyter ofta återvänder till sina hedniska vanor, något som Josefus bekräftar.¹¹⁰ Det är möjligt att den tillagda *minim*-välsignelsen var avsedd för just sådana omständigheter.¹¹¹ Rabbi Chiyya citeras med följande:

Lita inte på en proselyt förrän tjugofyra generationer har gått därför att den inneboende ondskan finns fortfarande hos honom.¹¹²

Proselyten (åtminstone i praktisk *halachah*) behandlades alltså inte som jämlike trots det faktum att uttalanden av några av de Vise sade att de skulle bli det. Skälet för en sådan ojämlikhet kan bara förklaras som resultat av sociologiska spänningar: med den starka dragningen att hellenisera behövde gränserna för judisk identitet stärkas för att den judiska gemenskapen skulle förbli livskraftig. Det självklara sättet att stärka sådana identi-

¹⁰³ b.Yevamot 79; b.Kiddushin 67a.

¹⁰⁴ m.Yevamot 6.5; m.Kiddushin 4.7; m.Bikkurim 1.5.

¹⁰⁵ t.Kiddushin 5.1, från Neusers översättning.

¹⁰⁶ 4Q174, 3:4, där בני נכר särskiljs från גר .

¹⁰⁷ M.Bikkurim 1.4. Det är intressant att Rambam inte håller med detta beslut i Mishna. Se kommentarer av Blackwell, *Mishnaot* volym 6 (Judaica Press, 1983), 1.469.

¹⁰⁸ Jfr m. Kiddushin 3.12f och anmärkningar av Shaye J. D. Cohen: "Was Timothy Jewish?" (Apg 16:1-3), *JBL* 105/2 (1986), 251-268. På grundval av Tosefta (t.Qiddushin 4.16 påstår Schiffman att avkomman av en icke-judisk man och en judisk kvinna är en fullvärdig jude, jfr *Who Was a Jew?*, 10f, men hans argument kräver att man tar avsnittet i Mishna som ett senare tillägg och att man låter Tosefta representera den tidigare uppfattningen. Han måste också bortförklara referensen i Josefus (jfr *Ant.* 14.15.2).

¹⁰⁹ Det bör noteras att han var under bannlysning därför att han uppenbarligen hade blivit influerad av Jeshuas efterföljare, jfr b.Avoda Zera 16a-17b.

¹¹⁰ *Against Apion* 2.123.

¹¹¹ Jfr b.Megillah 17b och kommentarerna av Louis Feldman, *Jew & Gentile in the Ancient World*, 339.

¹¹² Mid. Rab. *Ruth Zuta* på 1.12, citerat från Feldman, *Ibid*.

tetsgränser var att göra medlemskap i förbundet till en etnisk fråga. Man måste betänka hur en sådan position spelade roll i de olika faktorer som resulterade i splittringen mellan den framväxande kristna Kyrkan och Synagogan.

3.4 Gudfruktiga

Existensen av termen ”Gudfruktiga” presenteras bäst i Apostlagärningarna. Här finner vi frasen φοβουμενος τον θεον, *phoboumenos ton theon*, ”en som fruktar Gud”, fyra gånger.¹¹³ En gång finner vi substantivparticipet ο φοβουμενος, ”en fruktande”.¹¹⁴ Dessutom har vi σεβουμενος τον θεον, *seboumenos ton theon*, ”en som ärar Gud”¹¹⁵ såväl som substantivparticipet σεβουμενος, ”en som ärar”.¹¹⁶ Det är klart att i några av dessa fall beskriver frasen icke-judar som var en regelbunden del av gemenskapen i synagogan. Av dessa är Kornelius den mest berömde i Apostlagärningarna.

Det har varit en betydande debatt om huruvida dessa etiketter identifierar en tekniskt erkänd klass av icke-judar som var regelbundna deltagare i livet och gudstjänsten hos den judiska gemenskapen, eller om de helt enkelt har använts för att beskriva dem (jude eller icke-jude) som sympatiserade med dagens judendom men som var ovilliga att ta steget fullt ut och bli proselyter.¹¹⁷ Majoriteten av forskarna har accepterat uppfattningen att de ”Gudfruktiga” bestod av sådana som hade en position som låg mellan icke-juden och den erkände juden (vare sig genom härkomst eller genom konvertering) och att de troligen kunde glädja sig åt någon *de facto*-ställning inom den judiska gemenskapen. Vissa är dock inte övertygade och debatten fortsätter.

Data är onekligen inte så avgörande för majoritetsåsikten som man skulle kunna förvänta sig. Detta är fallet delvis för att den rabbiniska litteraturen är noga med att inte ge rättslig ställning till dessa ”sympatisörer”, även om de i praktiken spelade en regelbunden (och kanske väsentlig) roll i det första århundradets synagoga. Levine exempelvis tar åtskilliga inskriptioner från det första och andra århundradet, kristen tideräkning, som bevis, inte bara för de Gudfruktigas närvaro utan också för deras rättsligt erkända ställning inom synagogans gemenskap. Notera exempelvis följande inskription:

Jag släpper in Elpias, sonen till min slav, uppfödd i mitt hus på *proseuche* [böneplatsen]; han skall förbli ostörd och oangripbar genom någon av mina arvingar förutom [hans plikt] att besöka *proseuche* [böneplatsen] regelbundet; judarnas gemenskap [synagogan] och de Gudfruktiga skall [tillsammans med mig] vara bevakare [av de frivivna].¹¹⁸

Levin fortsätter att kommentera:

Om denna tolkning är korrekt skulle den visa att de Gudfruktiga innehade en rättsligt erkänd position i synagogan tillsammans med den reguljära judiska gemenskapen, en närvaro ännu mer institutionaliserad då än senare under det tredje århundradet. En sådan situation har långtgående implikationer med tanke på dessa Gudfruktigas antal såväl som deras sociala och politiska ställning.¹¹⁹

¹¹³ Apg 10:2, 22; 13:16, 26; jfr Upp 14:7.

¹¹⁴ Apg 10:35.

¹¹⁵ Apg 16:14; 18:7.

¹¹⁶ Apg 13: 43, 50; 17:4, 17.

¹¹⁷ För en grundlig beskrivning av debatten och källorna för debatten, se Louis Feldman, *Jew & Gentile in the Ancient World* (Princeton, 1993), s. 342-382.

¹¹⁸ Citerat från L. Levine, *The ancient Synagogue: The First Thousand Years* (Yale, 2000) s.115.

¹¹⁹ Ibid.

Senantikens inskriptioner ger verkligen vad som synes vara avgörande bevis för ett ökande antal icke-judar (inklusive prominenta medlemmar av samhället) som öppet deltog i och understödde den judiska synagogan.¹²⁰

Filon nämner de Gudfruktiga i en text där han drar slutsatsen att eftersom israeliterna inte praktiserade omskärelse i Egypten, måste avsnittet i andra Moseboken 22:20, 23, som kräver att man ska behandla *proselutos* med rättvisa, tala om oomskurna icke-judar. Som sådana påstår han att de måste vara Gudfruktiga.¹²¹ Likaså Josefus nämner denna klass av gudstjänstfirare. I *Antiquities* använder han samma grekiska fras som finns i Apostlagärningarna:

Och låt ingen förundra sig över att det fanns så mycket rikedom i vårt tempel, eftersom alla judarna över hela den bebodda jorden och dessa som tillbad Gud (σεβουμένων του θεου), ja till och med dessa från Asien och Europa, sände sina bidrag till det, och detta sedan mycket långt tillbaka (Ant. 14:110).

Det apokryfiska arbetet *Testament of Joseph* använder också samma grekiska fras i sammanhanget med Potifars hustru som söker undervisning i Torahn från Josef.¹²²

Trots det allmänt utspridda bruket av termer för att uppenbarligen ange en ”mellanklass” av icke-judar är den rabbiniska litteraturen så gott som tyst om de så kallade ”Gudfruktiga”. Orsaken verkar uppenbar: de Vise ville inte ge någon legitimitet till en klass av människor som inte var villiga att göra en fullständig överlåtelse. Att bevilja icke-judar (för så skulle en Gudfruktig lagenligt ha blivit klassificerad) förmånen av fullständigt förbundsdeltagande skulle inte bara hämma önskan om att bli en fullvärdig proselyt, utan det skulle också göra den judiska identiteten otydlig. Förbundet tillhör Israel och bara judar och dessa som ”blir judar” tillåts fungera inom förbundsgränserna.

Även om termen ”Gudfruktig” inte når in i den rabbiniska litteraturen finns möjligheten att en alternativ etikett användes för att identifiera dem som var välvilligt inställda till den judiska religionen. Vi noterar flera gånger att man använder ירא שמים, ”de som fruktar Himlen” på ett sätt som skulle kunna beteckna en klass av icke-judiska sympatisörer. Det faktum att vi i den bibliska texten¹²³ finner uttryck som ”att frukta Himlen” gjorde det enkelt att etikettera dem som en ”mittemellangrupp” av icke-judar, som ansågs vara ”på väg” att bli proselyter. Vi bör dock notera att ”frukta Himlen” är en vanlig fras i den rabbiniska litteraturen för den som bedömdes vara from.¹²⁴

Att frasen ”en som fruktar Himlen” kan visa på en sympatisör eller en Gudfruktig verkar likväl klart. Kung Lemuels far sades vara en som fruktar Himlen¹²⁵, en romersk senator som gav sitt liv för att fördröja realiserandet av ett kejsarligt påbud som skulle ha bannlyst judarna från det romerska imperiet.¹²⁶ Det är ingen tvekan om att omkring det tredje århundradet, kristen tideräkning, blev termen ”de som fruktar Himlen” en teknisk term bland rabbinerna för dem som andra kallade ”Gudfruktiga”. I Jerushalmi citerades R. Eliezer (3:e århundradet) där han säger att bara de icke-judar som inget hade att göra med judarna under deras bittra förflutna kommer inte tillåtas konvertera till judendomen

¹²⁰ Notera Levine, *The Ancient Synagogue*, s. 273.

¹²¹ Som noterats av Feldman, *Jew & Gentile*, s. 348.

¹²² *Testament of Joseph*, 4.4.

¹²³ Dan 4:23; Matt 3:2; jfr 1 Mack 3:18.

¹²⁴ Notera b.*Bershot* 8a; 56b; b.*Shabbat* 61a; b.*Sukkah* 49b; b.*Nidah* 33b; Mid. Rab. *Gen* 53:9; Mid. Rab. *Num* 10:4; Mid. Rab. *Qoh* 12.12.

¹²⁵ b.*Sanhedrin* 70b.

¹²⁶ Mid. Rab. *Deut.* 2.24. Notera också Mid. Rab. *Gen* 28.6; Mid. Rab. *Canticles* 1.25.

under Messias tid, men att dessa ”som fruktar Himlen” som delade Israels vedermödor skulle accepteras som fullständiga proselyter, med Kejsare Antonius i täten.¹²⁷ *Mekilta de-Rabbi Ishmael* antecknar likaså fyra kategorier av sanna Gudstillbedjare:

En skall säga: ”Jag tillhör Herren” (Jes 44:5) dvs. ”Hela jag tillhör Herren och det finns ingen tillsats av synd i mig.” Och en annan skall kalla sig själv vid namnet Jacob (Ibid.), dessa är de rättfärdiga proselyterna. Och en annan skall skriva med sin hand, ”HERRENS egen” (Ibid.), dessa är de ångerfulla syndarna. Och en annan skall bruka Israel som ett ärenamn (Ibid.), dessa är de Gudfruktiga (יראי שמים).¹²⁸

Som noterats ovan var beteckningen גר תושב, *ger toshav* ”bosatt utlänning” i den rabbiniska judendomen klart skild från proselyten (som hade judisk status) och det kan vara så att denna term togs upp av rabbinerna med betydelsen ”Gudfruktig”. Den som var *ger toshav* behandlades klart som en icke-jude, även om han förmodades ha accepterat de noakitiska lagarna och därför tilläts stanna kvar inom synagogans gemenskap.

Vi kan spekulera över att tillströmningen av icke-judar i diasporans gemenskaper presenterade ökande utmaningar för den judiska gemenskapen. Detta kan förklara det faktum att Rabbi Meir i det andra århundradet lärde att den hedning som studerar Torahn får högre rangordning än en överstepräst, medan det tredje århundradets Vise, Rabbi Yochanan sade att en icke-jude som engagerar sig i studiet av Torahn lyder under lagen om dödsstraff.¹²⁹ Det skulle visa sig att privilegiet att studera Torahn reserverades för juden och proselyten allteftersom gränserna för judisk identitet fortsatte att undergrävas.

Vad bör vi göra med klassen ”Gudfruktiga”? Först tycks det uppenbart att de Gudfruktiga under det att de befann sig i ett slags ställning ”mitemellan” hedning och proselyt (åtminstone enligt ledarnas åsikt i den judiska gemenskapen) ändå behandlades som icke-judar i termer av rättslig *halachah*. Samtidigt som de kanske har uppskattats för sitt engagemang och stöd var de fortfarande icke-judar. Det verkar också mest sannolikt att den växande oviljan mot icke-judar, vilket man märker i den framväxande rabbiniska litteraturen i det 3: e och 4: e århundradet, bara kan visa på att det före ödeläggelsen inte fanns några fasta bestämmelser av *halachah*, (utarbetade av de Vise) som gav de Gudfruktiga rättslig ställning inom gemenskapen. Så samtidigt som de tolererades och till och med uppskattades, talade man om dem i beslöjade termer, allteftersom spänningarna växte mellan jude och icke-jude efter den andra revolten. De så kallade ”Gudfruktiga” förvisades till de noakitiska lagarna som ett sätt att ytterligare definiera gränserna mellan juden och proselyten och den icke-judiska gemenskapen.

Vissa har föreslagit att den Gudfruktige sörjer för ett passande paradigm inom messiansk judendom.¹³⁰ Men detta passar knappast det bibliska mönstret. Det första århundradets Gudfruktige hade klart en lägre ställning i synagogans gemenskap, en ställning som bara undergrävdes allteftersom trycket ökade på den judiska gemenskapen. Återigen, att förutsätta att den Gudfruktige uppvisar någon slags modell för icke-juden inom messiansk judendom är att ge efter för det icke-bibliska begreppet att etnisk ställning ger olika gudagivna kategorier inom Messias kropp. Inget kan bli mera avlägset från det klara budskapet i Tanach, vilket bekräftats av apostlarna. Vad evangeliet efterlyser är ett Guds folk vars identitet först och främst ligger i dess hängivenhet till den Allsmäktige genom hans Messias Jeshua. En sådan hängivenhet är grundad på trohet mot Gud som

¹²⁷ Se Feldman, *Jew & Gentile*, s. 354.

¹²⁸ Lauderbach, *Mekilta* volym 3 (JPS, 1935), s. 141.

¹²⁹ Jfr b. *Sanhedrin* 59a.

¹³⁰ Patricia Fischer: *Modern-Day Godfearers: A Biblical Role Model for Gentile Participation in Messianic Congregations*, opublicerad monografi, n.d.

den ofrånkomliga utvecklingen av tro på Jeshua. Ett sådant liv av trohet förväntas inte bara hos alla förbundsmedlemmar, det är allas privilegium. Livet i trohet är ett liv som levs i ljuset av Torahn. ”Gudfruktiga” blev det naturliga resultatet av att bygga murar på grundval av etnicitet. För vilken ställning lämnades åt icke-judarna som (av olika skäl) inte kunde bli proselyter? Dessa var själva de murar som Jeshua utplånade för att föra icke-juden nära, inte i en klass skild från honom själv utan som en medarvinge och deltagare i förbundet.

3.5 Sammanfattning: Den rabbinska proselyt ritualen

Den rabbinska litteraturen erkänner enhetligt att proselyt ritualen är den enda vägen för en icke-jude att bli förbundsmedlem. Samtidigt som närvaron av Gudfruktiga är säkert dokumenterad finns det i den rabbinska litteraturen ingen rättslig ställning för dessa som fanns ”mittemellan” dvs. icke-judar som tillbad i synagogan och som deltog i tempelverksamheten (på hedningarnas förgård) men som inte hade genomgått den officiella ceremonin. För de Vise var en person antingen jude eller icke-jude – det fanns inget mellanområde.

Proselytceremonin är inte gammal utan en senare innovation. Som Schiffman noterar:

Y. Kaufman har troligen rätt då han antar att det inte kan ha funnits en institution för religiös konvertering vid denna tid. Enligt honom verkställdes konverteringen ursprungligen genom anslutning till landet och Israels folks kollektiva bestämmelse. Det Andra samväldet blev tidigt en övergångsperiod. Den gamla processen som exempelvis Rut följde brukades inte längre, men de senare konverteringsmetoderna, grundade på ett begrepp av judendom som religion snarare än Israel som nationell enhet, hade ännu inte utvecklats.¹³¹

Detta är resultatet av förändringen i betydelse av ordet *ger*. Eftersom ordet ursprungligen var rent sociologiskt, blev det i den rabbinska litteraturen en teknisk term med religiös betydelse. En *ger* är någon som har underkastat sig proselytceremonin. Men för att räkna med den bibliska texten som ofta använder ordet *ger* på ett sätt som inte kan tillämpas på proselyten, utvecklar rabbinerna specifik, teknisk terminologi för att skilja mellan bara en ”främling” (גר תושב) och en verklig proselyt (גר צדק). Och med *halachan* som håller på att utvecklas kommer alltmer utvecklade kategorier och bestämmelser, alla med målet att behålla och slå vakt om kärnan, judisk identitet.

För rabbinsk *halachah* krävdes fyra saker i ritualen för proselyter: (1) omskärelse (för män), (2) *mikveh*, (3) offer och (4) acceptering av Torahn (både skriftlig och muntlig). Efter templets ödeläggelse ersattes offret med betalning i pengar. Naturligtvis debatterades dessa åtgärder liksom alla *halachot* (plur. av *halachah*). Men den *halachah* som vann bifall krävde dessa fyra element.

Samtidigt som den rabbinska litteraturen klart visar uppskattning av proselyten är det också tydligt att proselyten hotade identitetsgränserna. Som sådan fanns det en grundläggande misstro mot proselyten och till och med ett försvagande av hans plats inom gemenskapen. Återigen, denna tendens att ge proselyten en lägre förmånsplats inom gemenskapen kan ses som ett försök att vidmakthålla och stärka den judiska identiteten inför en växande assimilation och exil i diasporan.

Närvaron av Gudfruktiga under de första århundradena av kristen tideräkning bevisar bara att synagogan hade skapat murar för att skilja mellan jude och icke-jude. Medan den Gudfruktige accepterades och till och med uppskattades var han tekniskt icke-jude

¹³¹Schiffman, *Who was a Jew?* s. 15.

och kunde inte delta på samma nivå som en judisk medlem. Även om den Gudfruktige prisades av en del, kunde aldrig hans lägre ställning inom gemenskapen i synagogan tolereras av Jeshuas evangeliska budskap. I Jeshua måste den eskatologiska segern levas ut, en seger som förde jude och icke-jude tillsammans som likvärdiga barn i Guds familj. Något mindre än detta var oacceptabelt i ljuset av det höga pris som betalats för att fullborda byggandet av Jeshuas *kehilah* (församling).

Avsnitt 4

Förbundsfolket

4.1 Israel: en blandad folkhop

Namnet ”Israel” möter vi först som det nya namnet som gavs till Jakob vid förnyandet av förbundet med Abraham (1 Mos 32:28). Dess betydelse är inte säker även om det traditionellt har ansetts betyda: ”han kämpar med Gud”.¹³² Namnet Israel används först i nationell mening i 2 Mos 4:22, då Gud förklarar att ”Israel är min förstfödde”. Oftast är dock den vanliga beteckningen för Israels tolv stammar ”Israels barn” (בני ישראל, *b’nei Israel*).¹³³ Denna fras som använder ordet ”son” (בן, *ben*) i betydelsen av ”barn” eller ”avkomling” syftar på både man och kvinna som bildar Israels nation.¹³⁴ Men främlingar var också en del av beteckningen ”Israels barn”. Berättelsen om uttåget klargör tydligt att en ”blandad folkhop drog upp” från Egypten (2 Mos 12:38), en beteckning som ger en föreställning om både den infödde och främlingen tillsammans. Texten använder likväl aldrig etiketten ”blandad folkhop” för att beteckna folket som Gud hade befriat från Egypten. Alltid är det ”Israels barn” eller ”Israel” som är föremål för Guds befrielse från Egyptens slaveri:

Just på den dagen förde HERREN Israels barn ut ur Egyptens land efter deras härskaror (2 Mos 12:51).

Det är helt klart att det folk som befriades från Egypten och som kallades ”Israels barn” inkluderade både infödda och främlingar. Då det gäller uttågsberättelsen var Israel, som Gud befriade från Egypten sammansatt av både infödda och *gerim*, ”de bosatta” eller dessa vars klantillhörighet låg utanför den som Jakobs stammar tillhörde.

Vidare är det samma blandade folkhop som står vid berget Sinais fot och accepterar Torahns förbund. Enligt 2 Mos 19 är folket, som befriades från Egypten genom Guds makt, dessa som kom till Sinai. Och när förbundsvillkoren tillkännagavs för folket konstaterar texten: ”Allt folket svarade med en mun: ’Allt vad HERREN har talat vill vi göra’” (2 Mos 19:8). Den infödde tillsammans med främlingen utgjorde förbundsfolket som tog emot Torahn på Sinai.

---

¹³² שרה, ”att kämpa” och אל, ”Gud”, den vanliga förståelsen är ”han som kämpar med Gud.” Andra har föreslagit ”Gud kämpar”, ”Gud regerar”, ”Gud helar”, jfr *Koehler-Baumgartner*, ”ישראל”.

¹³³ Uttrycket, som används 637 gånger i Tanach [GT], började som beteckning för Jakobs fysiska söner men blev snart en titel för hela nationen.

¹³⁴ Detta är tydligt av det faktum att Andra Moseboken talar om ”moderliv” bland ”Israels söner”. Dessutom gick alla ”Israels söner” genom Röda Havet på torr mark (2 Mos 14:22) och alla åt mannat (2 Mos 16:35). I Andra Moseboken 35:29 är ”Israels söner” uttryckligen definierade som ”varje man och kvinna” som bar fram offer för byggandet av tabernaklet.

4.2 Förminskad judisk identitet

Rabbinerna var naturligtvis helt medvetna om den teologiska spänning detta för med sig. Om främlingar beviljas förbundsställning, förminskas den judiska nationens identitet som Guds unika förbundsfolk. I den egenskapen blev den allmänna hållningen i tolkningen av ordet ”bosatt” att uppfatta det som ”proselyt” närhelst medlemskap i förbundet åsyftades.¹³⁵ Eftersom proselytritualen i myndigheternas ögon förändrade en icke-judes ställning till en judes ställning, kunde föreställningen om att förbundet tillhörde bara Jakobs avkomma upprätthållas. Dessutom kunde en klar distinktion upprättas mellan Israel och nationerna. Vem som helst av icke-judisk härkomst som ville förena sig med förbundsfolket kunde göra det, men bara genom en ritual som beviljade dem ställningen av att vara ”judisk”.

Det är intressant att UMJC erkänner att deras position kommer slutligen att kräva just en sådan konverteringsritual (att bli proselyt och få judisk etnisk ställning). För dem med judisk härkomst vars familjer har assimilerats och som önskar återvända, såväl som för dem som inte har någon judisk härkomst och önskar bli del av förbundsfolket, måste det finnas en väg att få ställningen som ”judisk”, för att få del av alla förbundsprivilegierna:

Detta reser frågan om konvertering till judendomen. Skriften står klart för en modell för dem som står utanför det judiska folket för att bli del av folket och ger exempel på konverteringsritual genom omskärelse. Antingen vi utvecklar en sådan ritual eller inte inom våra egna cirklar, måste vi erkänna dess giltighet i den större judiska världen. Om vi söker bli del av det judiska folket måste vi acceptera de breda konverteringsnormerna som råder inom den judiska gemenskapen. Därför ser vi, likt alla former av judendom, vare sig liberal, konservativ eller ortodox, en konvertit som jude och deras avkomlingar vanligen som judar.¹³⁶

Åsikten att Skriften ”står för en modell av konverteringsritual” genom vilken en icke-jude blir jude är rent nonsens. Var skulle en sådan *ritual* hittas i Skrifterna? Och var finns det någon indikation på att lydnad mot Torahn (vilket skulle inkludera att acceptera förbunds-tecknet på sitt kött) är en väg för att förändra ens etniska ställning? Medan de Vise konstruerade en ritual, som enligt deras mening åstadkom en förändring av etnisk ställning hos främlingen, finns det inget i den bibliska texten som garanterar något sådant. Konverteringsritualen var en rabbinsk idé, inte en biblisk.

Alltifrån första gången då förbundet ingicks med Abraham fanns faktiskt föreställningen om inlemmandet av nationerna i förbundet med, inte som dessa som ”blir judar” utan som ”främlingar” som förs nära och görs till förbundsmedlemmar. Medan löftet verkställs först bland Abrahams fysiska avkomma, är målet att alla nationerna skulle välsignas i honom, inte genom någon ritual som, efter vad man kunde anta, skulle förändra ens etnicitet, utan genom tro på samma Messias som Abraham trodde på, en tro som skulle förändra hjärtat till att göra Guds vilja.

I själva verket finns ingen parallell i den skrivna Torahn till den rabbinska synen på proselythanteringen. Föreställningen om främlingar som blir del av förbundsfolket genom att

---

¹³⁵ Notera att i Stone Chumash såväl som i Stone Tanach är ordet *ger* oftast översatt med ”proselyt”. Naturligtvis kan inte detta göras konsekvent eftersom Israel som helhet anses vara *gerim* av Gud (3 Mos 25:23).

¹³⁶ Russ Resnik, *Messianic Jewish Self-Definition: Addendum*, s. 2.

acceptera Israels Gud och hans Torah (inklusive omskärelse) är gammal¹³⁷. Men den rabbiniska ritualen som inkluderade omskärelse, mikveh och offer var frukten av judendomens riktningar under den grekisk-romerska tiden, inte de judiska riktningar som fanns under det Andra templets period och tidigare.

Den rabbiniska ritualen finner alltså ingen grund i Tanach (GT). När en ”utlänning” eller ”främling” i de bibliska berättelserna lever som en del av Israels förbundsfolk, gör han det som en som har kommit till tro på Israels Gud och som därför är villig att lyda hans bud. En främling som bor tillsammans med Israel men som inte är villig att lyda buden förlorar rätten till delaktighet i förbundet¹³⁸ och kan bli utvisad eller till och med dödad om hans försyndelse är belagd med dödsstraff.¹³⁹ Dessutom är det klart att denne *ger* (”som är bosatt”) inte helt och hållet får en medborgares (אזרח), ställning, för han har inte rätt till landegendom. Liksom leviten är denne *ger* uppförd på listan tillsammans med den föräldralöse och änkan därför att han, liksom de, är i ett ofördelaktigt ekonomiskt läge och är utan landegendom.¹⁴⁰ På så sätt upprätthålls skillnaden mellan den infödde och främlingen, men denna skillnad minskar varken förpliktelserna eller privilegierna i förbundet så som de definieras av Torahn. Att Hesekiel profeterar om en förändring av detta tillstånd (Hes 4 7: 22-23), eftersom ”främlingen” (נכרי) skall ges rätt till landegendom, är en vision om den slutliga eskatologiska segern i vilken nationerna är välsignade som fullvärdiga medborgare i det Land som Gud utlovat.

4.3 Förbunden förutsåg de inlemmade hedningarna

Det finns många exempel på sådana som var främlingar och som valde att bli förbundsmedlemmar i Israel, men inte i något fall finns det någon indikation på att de förlorat sin ställning som ”främling”.¹⁴¹ Själva det faktum att den bibliska texten fortsätter att undervisa Israels nation att behandla främlingen med respekt och rättvisa bevisar att en *ger* behöll ställningen som främling också medan *han fungerade som en fullvärdig förbundsmedlem*.¹⁴²

Men att en *ger* anses som förbundsmedlem och får både förbundets privilegier och förpliktelser är tydligt från de aktiviteter som han sysselsätter sig med och de förbundskonsekvenser som hänförs till honom. Han deltar i de årliga högtiderna¹⁴³ och är förpliktad att iaktta Torahns stadgar (5 Mos 31:12). En *ger* frambär offer till HERREN (3 Mos 17:8; 22:18; 4 Mos 9:14; 15:14), han får inte äta blod (3 Mos 17:11-13), han blir oren när han äter kött från ihjälrivna djur (3 Mos 17:15), han deltar i ritualen med askan från den röda kon (4 Mos 19:10), han får dödsstraff för avgudadyrkan eller smädelse av Gud (3 Mos

¹³⁷ Notera anmärkningarna ovan avseende evolutionen av termen *proselutos* i LXX, Filon, Josefus och judiska inskriptioner.

¹³⁸ 2 Mos 12:43 f.

¹³⁹ 3 Mos 18:26-29; 20:2; 24:16.

¹⁴⁰ 5 Mos 14:29; 16:14; 26:11-12.

¹⁴¹ Det medges för all del att de rabbiniska skrifterna i några fall ger ”proselytten” en ställning som är likvärdig eller till och med större än den infödde, men Tanach talar inte i sådana termer. Den ständiga upprepningen av att ”en och samma lag skall gälla för den infödde som för främlingen” vittnar om likställigheten av förbundsmedlemmar, inte någon hierarkisk anordning.

¹⁴² 2 Mos 12:19, 48; 20:10; 22:21; 23: 9, 12; 3 Mos 16:29; 17:8, 10; 18:26; 19:10, 34; 20:2; 22:18; 23:22; 24:16, 22; 4 Mos 9:14; 15:14-16, 26, 29-30; 19:10; 35:15; 5 Mos 1:16; 5:14; 10:19; 14:29; 16:11, 14; 24:14, 17, 19-21; 26:11-13; 27:19; 31:12; Jos 8:33, 35; Jes 14:1; Jer 7:6; 22:3; Hes 14:7; 22:7, 29; Sak 7:10; Mal 3:5.

¹⁴³ Veckosabbaten: 2 Mos 20:10; 5 Mos 5:14; Påsk: 2 Mos 12:48, 49; 4 Mos 9:14; Det osyrade brödets högtid: 2 Mos 12:19; Pingst: 5 Mos 16:10, 11, jfr 5 Mos 26:10, 11; Jom Kippur: 3 Mos 16:29; Sukkot: 5 Mos 16:13, 14, jfr 3 Mos 23:42.

20:2; 24:16), han tar del i kollektiv förlåtelse (4 Mos 15:26) och kan utstötas från gemenskapen för hån mot Gud (4 Mos 15:30-31).

Det förbund som Gud ingick med Israel såg alltså alltid fram mot insamlingen av hedningarna i detta förbund. Betänk förbundet med Abraham. Lovade inte Gud som del av förbundsvälsignelserna att nationerna skulle bli välsignade? Dessutom är inte det senare Sinaiförbundet som innefattas i Torahn, något som är skilt från eller utan samband med förbundet med Abraham. I den uppenbarelse som utvecklar sig i förbundsberättelserna ges i själva verket Sinaiförbundet som det medel genom vilket Israel skulle få välsignelserna av det abrahamitiska förbundet. Vi ser detta genom det faktum att löftena i förbundet med Abraham vilka gavs som ovillkorliga (unilaterala)¹⁴⁴ upprepas i det mosaiska förbundet som betingade av lydnad (bilaterala).

Abrahamitiska förbundet	Mosaiska förbundet
Speciellt förhållande: 1 Mos 17:7	Folket som dyrbar egendom: 2 Mos 19:5
Landet som gåva: 1 Mos 15:18-19	Landet som gåva: 2 Mos 23: 20-33
Mycket fruktsam: 1 Mos 17:6	Mycket fruktsam 3 Mos 26:9
Bekräftelse av förbundet för nästa generation: 1 Mos 17:7	Bekräftelse av förbundet för nästa generation: 3 Mos 26:9
Bli din Gud/du skall vara mitt folk: 1 Mos 17:7	Bli din Gud/du skall vara mitt folk: 3 Mos 26:12
Allmän välsignelse: 1 Mos 12:2; 26:24	Allmän välsignelse: 5 Mos 11:26 f
Nationer välsignade: 1 Mos 12:3; 28:14, m.fl.	Nationer kommer till Torahns ljus: Jes 2:3; 51:4

De två förbunden är alltså inte separata och åtskilda utan sammanvävda i flödet av återlösningshistorien. Förbundet som gavs till Abraham vilket utlovade välsignelse, land, ett varaktigt förbundsförhållande mellan Abrahams ättlingar och Gud samt förbundsvälsignelse för alla nationerna bekräftas på nytt i det mosaiska förbundet och givandet av Torahn. Det är inte som om Gud överger sitt ord genom att först lova ovillkorlig välsignelse till Abraham och sedan förändra sitt förbund till att bli villkorligt vid Sinai. Långt därifrån! Genom att välja Abraham och hans ättlingar hade Gud lovat sig själv att forma ett folk som skulle karakteriseras av hans egen avskildhet. Förbundet med Abraham kom inte bara med välsignelse utan med åtgärder för att uppnå välsignelse genom lydnad.¹⁴⁵

Då sade HERREN: ”Kan jag dölja för Abraham vad jag tänker göra? Av Abraham skall det ju bli ett stort och mäktigt folk, och i honom skall alla folk på jorden bli välsignade. Ty jag har utvalt honom för att han skall befalla sina barn och efterkommande att hålla sig till HERRENS väg och

¹⁴⁴ Det finns naturligtvis bestämmelser i samband med det abrahamitiska förbundet som t.ex. omskärelsen. Men försummelsen att omskära berör individen, inte hela nationen. Strukturen på det abrahamitiska förbundet följer tydligt ”the Royal Grant Treaty” som är unilateralt, inte bilateralt som ”the Suzerain-Vassal Treaty” är. Det är sannolikt så att även om det kanske finns ömsesidighet i det abrahamitiska förbundet (vilket är fallet i alla förbund) så är huvudsaken i berättelsens struktur i vilken det abrahamitiska förbundet ges, att det är ett unilateralt förbund som beror på Guds trofasthet, inte Abrahams.

¹⁴⁵ Jfr 1 Mos 18:19 där det gudomliga syftet ges vid upprepning av förbundsvälsignelserna: ”Ty jag har utvalt honom [Abraham] för att han skall befalla sina barn och efterkommande att hålla sig till HERRENS väg och handla rättfärdigt och rätt, så att HERREN kan uppfylla sina löften till Abraham.”

handla rättfärdigt och rätt, så att HERREN kan uppfylla sina löften till Abraham” (1 Mos 18:17-19).

Det mosaiska förbundet, Torahn, ges för att föra med sig denna avskildhet som i sin tur skulle ge de utlovade förbundsvälsignelserna. I den utsträckning som förbundet med Abraham både såg fram emot och inlemmade nationerna, så ges det mosaiska förbundet, Torahn, till alla förbundsmedlemmar som den gudomliga uppenbarelsen om Guds avskildhet, skriven på hjärtat hos varje förbundsmedlem för att föra fram Guds välsignelser i deras liv och i förbunds nationens liv.

På detta sätt fungerar de två förbunden som två sidor av samma mynt. Liksom ”rättfärdiggörelse” och ”avskildhet” såsom de beskrivs i Skrifterna, båda är nödvändiga för syndarens frälsning så är förbundet med Abraham sammanbundet med det mosaiska förbundet i Guds frälsningsplan. Förbundet med Abraham presenteras som unilateralt (Gud tar initiativet och lovar) precis som rättfärdiggörelsen är ett verk bara av Gud. På samma sätt presenteras det mosaiska förbundet som bilateralt (Gud och Israel arbetar tillsammans) precis som avskildheten presenteras i Bibeln som ett samarbete mellan den återlösta själen och den Allsmäktige. På just samma sätt presenterar Paulus evangeliet som inneslutet i förbundet till Abraham och kopplat till det mosaiska förbundet som *pedagogen* för att leda till den Utlovade (Gal 3).

Ingen skulle förneka att hedningarna är förutsedda i förbundet med Abraham (”I dig skall alla släkter på jorden bli välsignade”). Men om förbundet med Abraham inkluderar hedningarna, så gör också det mosaiska förbundet det, för det mosaiska förbundet är givet som medel för uppfyllelse av förbundslöftena som Abraham fick. De två förbunden är sammanbundna – de kan inte separeras. Att säga att hedningarna är välsignade i förbundet med Abraham men att de inte har någon del i det mosaiska förbundet skulle vara som att säga att en person kunde bli rättfärdiggjord utan att vara avskild. Ett sådant scenario finner ingen plats i den bibliska urkunden.

4.4 Främlingar som ansluter sig till Israel

Torahns härlighet som gavs till Israel attraherade från allra första början främmande folkslag att tillbe Abrahams, Isaks och Jakobs Gud. Detta är i överensstämmelse med vad Gud lovade:

Se jag har lärt er stadgar och föreskrifter så som HERREN, min Gud, har befallt mig, för att ni skall följa dem i det land ni kommer för att ta det i besittning. Ni skall hålla och följa dem, och det skall tillräknas er som vishet och förstånd av andra folk. När de får höra om alla dessa lagar skall de säga: ”I sanning, detta stora folk är ett vist och förståndigt folk.” Ty finns det något annat stort folk som har gudar som är så nära det som HERREN, vår Gud, är nära oss, så ofta vi åkallar honom? Och finns det något annat stort folk som har stadgar och föreskrifter som är så rättfärdiga som hela denna lag som jag i dag lägger fram för er? (5 Mos 4:5-8).

Denna grundtanke om främlingen som kommer för att tillbe Israels Gud är inkorporerad i Salomos invigningsbön [vid templets invigning]:

Också om en främling, en som inte är av ditt folk Israel, kommer från något land långt borta, för ditt namns skull – ty man skall också där höra talas om ditt stora namn och din starka hand och din utsträckta arm – ja, om han kommer och ber, vänd mot detta hus, må du då höra det i himlen där du bor och göra allt vad främlingen ropar till dig om. Så skall alla folk på jorden lära känna ditt namn och frukta dig, såsom ditt folk Israel gör, och förstå att detta hus som jag har byggt, är uppkallat efter ditt namn (1 Kung 8: 41-43).

Det finns en annan terminologi i Tanach (GT) som visar på anslutningen av icke-israeliter till förbundsnationen. Rut sägs ha sökt skydd genom att komma under den Allsmäktiges ”vingar” (Rut 2:12), en grundtanke som också psalmisten använder för att finna gemenskap i hans ”tält” (Ps 61:5). Ruts berömda bekännelse inkluderar både en anslutning till folket och till Israels Gud: ”... Ditt folk är mitt folk och din Gud är min Gud” (Rut 1:16). Budet i Torahn som förbjuder ammoniter eller moabiter att ingå i Israels församling måste ses i ljuset av det faktum att Rut var moabitiska. Den enda möjliga slutsatsen är att Rut slapp det straff som tillskrevs en moabit (även om hon genomgående blev ihågkommen som sådan) när hon genom sin egen bekännelse förenade sig med Israels folk. Någon ”konverteringsritual” fattas likväl helt och hållet i den bibliska berättelsen.

Ett vanligt uttryck i Torahn är ”främlingen (*ger*) som bor hos dig” [hebr. קרב, ”komma nära”] eller ”mitt ibland er” [בקרב].¹⁴⁶ Det faktum att LXX regelbundet använder verbet προσκειμαι (”att bli nära ansluten till”¹⁴⁷) med προσελυτος, *proselytos* för att översätta גר i kontexten ”inom dina portar” (eller annan lokativ beskrivning) sätter strålkastarljuset på detta begrepp av ”anslutning” eller av att ”komma nära”. Detta språk av att ”komma nära” ligger troligen bakom Paulus ord i Efesierbrevet 2 i vilket hedningen sägs ha varit ”långt borta” men som också har ”kommit nära” genom tron på Jeshua.

Kom därför ihåg hur det var tidigare: ni var hedningar och kallades oomskurna av dem som kallar sig omskurna, med den omskärelse som utförs på kroppen med människohand. Ni var på den tiden utan Kristus, utestängda från medborgarskapet i Israel och hade ingen del i förbunden med deras löfte. Ni levde utan hopp och utan Gud i världen. Men nu har ni som är i Kristus Jesus [Messias Jeshua] och som en gång var långt borta, kommit nära genom Kristi blod (Ef 2: 11-13).

Hedningarnas negativa tillstånd, att de var ”utestängda från förbunden med deras löfte”, övervinns hos Paulus genom att de har ”kommit nära genom Messias blod”. Att ”komma nära” (קרב) har offren i åtanke eftersom terminologin av ”komma nära” ofta står i samband med offertjänsten. Det är faktiskt så att ”frambära” ett offer betecknas ofta genom orden att ”komma nära”¹⁴⁸ och i synnerhet att ”komma nära Gud”.¹⁴⁹ ”Att komma nära Gud” betyder vidare i prästernas språk att frambära offer och på så sätt vara i gemenskap med Gud.

Saul sade: ”Låt oss i natt dra ner och förfölja filisteerna och plundra dem ända tills det blir ljus i morgon, och låt oss inte lämna en enda av dem kvar.” De svarade: ”Gör det du anser vara rätt.” Men prästen sade: ”Låt oss träda fram hit till Gud”. (בקרבה הלם אל האלוהים) (1 Sam 14:36).

På samma sätt som prästerna representerar folket framför altaret för ”att komma nära Gud”, förde de förbundsfolket in i gemenskap med Gud. ”Att komma nära Gud” har alltså tydliga förgreningar till förbundet.

Detta är samma terminologi som används i rabbinisk litteratur för att göra en proselyt. I kommentar till 1 Mos 12:5 konstaterar midrashen:

OCH SJÄLARNASOM DE HADE GJORT! Det syftar emellertid på proselyterna [som de hade gjort]. Låt det sedan säga: ”att de hade konverterat”; varför *ATT DE HADE KONVERTERAT?* Detta är för att lära dig att den som för en hedning nära [till Gud] är som om han hade skapat ho-

¹⁴⁶ 2 Mos 12:48; 5 Mos 15:11; 26:11; 28:43; 29:11; Jos 8:35.

¹⁴⁷ Se BDAG, ”προσκειμαι”.

¹⁴⁸ 3 Mos 1:2-3, 5, 10, 13-14.

¹⁴⁹ 3 Mos 2: 11-12; 3:1, 7, 12; 6:13; 7:11; 9:2.

nom. Låt det nu säga: Att han hade gjort; varför *ATT DE HADE GJORT?* R. Hunia sade: Abraham konverterade män och Sara kvinnor.¹⁵⁰

För Paulus är dessutom detta förbundsförhållande, som hedningarna nu äger, inget mindre än att vara inkluderad i "Israels samvälde" som de tidigare var långt borta från. Paulus tonvikt på det faktum att de "omskurna" (de som grundade sin förbundsställning på att de var judar) kallar hedningarna de "oomskurna" (i betydelsen icke-judar) visar att den syn som var rådande inom den judiska gemenskapen på Paulus tid om "att komma nära" var, att det var möjligt bara för judar. Detta lämnade bara ett alternativ för hedningarna enligt rabbinerna: de måste bli judar (proselyter) för att komma in i förbundet. Men Paulus teologi kunde inte fördrå en sådan ståndpunkt därför att Skrifterna talar på ett annat sätt.

I den följande kontexten gör Paulus vidare klart att hedningarna inte bildar en separat enhet, inte heller deltar de i ett annat förbund än judarna:

Den [hemligheten] innebär att hedningarna i Kristus Jesus [Messias Jeshua] och genom hans evangelium är våra medarvingar och tillhör samma kropp som vi och har del i samma löfte (Ef 3:6).¹⁵¹

Detta är inte någon översinnlig teologisk "kropp" i vilken människor faktiskt existerar men som aldrig ser varandra eller har något verkligt tillsammans. Evangeliet enligt Paulus är grundat i löftet till Abraham att alla nationerna skulle välsignas genom hans säd (Gal 3:8). Denna välsignelse stämmer överens med det eskatologiska löftet att nationerna skulle undervisas i Torahn, inte på sina egna boningsorter utan då de kom upp till Sion och uppfyllde Jesajas profetia att templet skulle kallas "ett bödens hus för alla folk".¹⁵²

När Paulus konfronterade Petrus (Gal 2:11-12) var det angående frågorna om "bordsgemenskap", dvs. den *halachah* som talar om vem som kunde äta med vem, och särskilt frågan om judar och icke-judar kunde äta tillsammans. För Paulus var Petrus ställningstagande fel och något som inte kunde bestå inför evangeliet. För Petrus hade tidigare ätit med de troende hedningarna, men han drog sig undan i närvaro av de judiska bröderna som följde en *halachah* som förbjöd att äta tillsammans med icke-judar. Varför skulle detta vara så viktigt för Paulus? Därför att han erkände att bordsgemenskap var en central förbundsfråga. Långt från att tänka att judarna skulle ha ett bord och hedningarna ett annat, såg Paulus av orden i Tanach ett enda bord vid vilket alla av Guds utvalda folk sitter tillsammans. Och Jeshuas ord, efter att ha förundrats över tron hos den hedniska officeren, hade upprepat samma profetiska löfte:

Jag säger er: Många skall komma från öster och väster och ligga till bords med Abraham och Isak och Jakob i himmelriket (Matt 8:11).

Profeternas vision är i själva verket att nationerna skulle komma till Jerusalem för att fira högtiden Sukkot vilken avslutar högtidscykeln (Sak 14:16 f). De skulle tillbe Israels Gud och sitta tillsammans i sukkan (hyddan) Detta är inte bara en rutinmässig plikt, för nationerna har kommit för att söka Israels Förbundsgud:

Så säger HERREN Sebaot: Än en gång skall folk komma hit, ja, många städers invånare. Och de som bor i den ena staden skall gå till den andra och säga: "Låt oss gå och bönfälla inför HERREN

¹⁵⁰ Mid. Rab. 1 Mos 39.14

¹⁵¹ De sammansatta orden är alla konstruerade med συν, συγκληρονομος, συσσωμος, συμμετοχος. Dessa betonar en viktig koppling till och delaktighet i saker som är gemensamma.

¹⁵² Jes 56:7.

och söka HERREN Sebaot, jag själv skall också gå.” Ja många folk och mäktiga hednafolk skall komma och söka HERREN Sebaot i Jerusalem och de skall åkalla HERREN (Sak 8: 20-23).

Poängen är att hedningen skulle ”gå med” juden för att lära och för att tillbe, inte för att finna sin egen separata tillbedjan och identitet.

Jesaja talar också om främlingen som sluter sig till HERREN:

De främlingar som har slutit sig till HERREN och som vill tjäna honom och älska HERRENS namn, ja, som vill vara hans tjänare, alla som tar vara på sabbaten så att de inte ohelgar den, och som håller fast vid mitt förbund, dem skall jag föra till mitt heliga berg. Jag skall ge dem glädje i mitt bönehus. Deras brännoffer och slaktoffer skall bli godtagna på mitt altare. Ty mitt hus skall kallas ett bönehus för alla folk. Så säger Herren, HERREN, han som samlar de fördrivna av Israel: ”Ännu fler skall jag samla till honom, till hans församling” (Jes 56:6-8).

På samma sätt talar Jesaja om främlingar som sluter sig till Jakob:

HERREN skall förbarma sig över Jakob och ännu en gång utvälja Israel och låta dem få ro i deras eget land. Främlingar skall sluta sig till dem och hålla sig till Jakobs hus (Jes 14:1).

Hos dessa profeter är bilden inte ”likvärdig utan separat”, som om det funnes två grupper som har likvärdig förbundsställning men får klara och åtskilda identiteter. Snarare är det jude och hedning tillsammans på en plats, som tillber på ett sätt, ”likvärdiga och tillsammans”, som umgås förtroligt i en sammanslagen identitet. Inte två folk utan ett, inte två Torot [plur. av Torah], utan en; inte två *halachot* [plur. av *halachah*], utan en. Torahns förbundsuttryck som tillskriver både den infödde och främlingen¹⁵³ samma Torah förverkligas alltså fullständigt i det eskatologiska perspektivet. Upprinnelsen till detta ”ett folk, ett förbund, en Torah” var påtagligt för Paulus under hans tid. ”Löftet som gjorts med fäderna” höll på att verkställas genom hedningarnas frälsning.¹⁵⁴ Framtiden hade invaderat nutiden.

4.5 Adoption

Metaforen om adoption används i Skrifterna för att ge en bild av den metod genom vilken Gud leder sina utvalda in i förbundsgemenskap med sig själv.

Adoption var inte ovanlig i den gamla semitiska världen.

Adoption skiljer sig från uppfostran av fosterföräldrar genom att det senare är ett tillfälligt arrangemang som inte är rättsligt bindande. Fosterbarnet får stöd men inte ställningen som son eller dotter.¹⁵⁵

Adoption i det gamla Främre Orienten skedde först och främst med syftet att ge rättslig ställning. Adoption kunde på det sättet resultera i att ge någon ställning av ”son” eller ”dotter”, men också ”bror” eller till och med ”far”. Från Nuzi upptäcker vi att en make kunde adoptera sin hustru genom att ge henne ställningen som ”syster” eller ”svägerska” vilket kunde säkra övergången av familjens arv till henne i händelse av hans död.¹⁵⁶ I en

¹⁵³ 2 Mos 12:19; 3 Mos 16:29; 17:15; 18:26; 24:16; 4 Mos 9:14; 15:16, 29-30.

¹⁵⁴ Apg 13:32 f.

¹⁵⁵ Knobloch: “Adoption” i *The Anchor Bible* 6 vols. (Doubleday, 1999), 1.76.

¹⁵⁶ Ibid. Notera också samma lagliga adoption av en hustru i det stora arameiska äktenskapskontraktet (AP 15), Joseph A. Fitzmyer: ”A Re-Study of an Elephantine Aramaic Marriage Contract (AP 15), *Near Eastern Studies in Honor of William F. Albright*, Hans Goediches utgåva, (John Hopkins Press, 1971), s. 140.

babylonisk text adopteras på samma sätt slavar för att ge dem deras frihet.¹⁵⁷ Det var inte ovanligt för en länsherre att adoptera sin vasallkung för att ge honom kunglig familjeställning.¹⁵⁸ Detta är innebörden i Psalm 2:

Du är min Son, jag har i dag fött dig (Ps 2:7).

Utväljandet av Abraham är med syfte av förbund, dvs. att ge honom rättslig ställning i Guds värld.¹⁵⁹ Att givandet av land är en integrerad del av förbundet (1 Mos 15) visar att Gud har valt Abraham för att ge honom rättslig äganderätt till territorium som, även om det bebos av andra folkslag, är hans [Guds] rättmätiga egendom som han ger till sin utvalde förbundskompanjon. ”Utväljande” står i samband med adoptionshandlingen.

Gud utväljer också Jakobs avkomma.

Ty du är ett heligt folk inför HERREN, din Gud. Dig har HERREN, din Gud, utvalt (בך בחר) att vara hans egendomsfolk framför alla andra folk på jordens yta (5 Mos 7:6).

Det normala språket som används för adoption på akkadiska var ”att ta till son eller dotter”.¹⁶⁰ Användningen av att ”ta” (hebr. לקח) i betydelsen av att få rättslig ställning finns också i Tanach i det normala språket för äktenskap: en man ”tar” en hustru.¹⁶¹ Vi bör alltså inte bli förvånade när Gud sägs ”ta” Israel för att bli hans folk:

Och jag skall ta er till mitt folk och vara er Gud. Ni skall få erfara att jag är HERREN, er Gud, han som för er ut från slaveriet hos egyptierna (2 Mos 6:7).

Detta är på samma sätt adoptionsspråk. Det bör inte heller komma som en överraskning. Metaforen om adoption har vi redan mött i Jakobs adoption av Josefs söner.

Dina båda söner som föddes åt dig i Egyptens land innan jag kom hit till dig i Egypten, skall nu vara mina. Efraim och Manasse skall vara mina liksom Ruben och Simeon. Men de barn som du har fött efter dem skall vara dina. De skall bära sina bröders namn i deras arvedel (1 Mos 48:5-6).

Det faktum att Jakob hade Efraim och Manasse mellan sina knän kan dessutom också vara tecken på den formella adoptionshandlingen.

Och Josef tog dem från hans knän och bugade sig till jorden (1 Mos 48:12).

Att Efraim och Manasse uttryckligen placeras mellan (eller på?) Jakobs knän är troligen symboliskt för adoption, eftersom barnen som föds av en bihustru var hustruns rättsliga egendom, eftersom bihustrun sades föda barnen ”på knäna” av hustrun (vilket innebar att barnen ansågs som rättsliga arvingar till maken och hans hustru). Lägga märke till 1 Mos 30:3:

---

¹⁵⁷ J.J. Rabinowitz: *“Semitic Elements in the Egyptian Adoption Papyrus Published by Gardiner”*, JNES 17 (1958), s. 145-146. Vissa har antytt att adoption av slavar för att ge dem frihet figurerar i uttågsberättelsen, J. Swetnam, *”Αιθακηνη Septuagintas redogörelse för Sinai: En antydan”*, *Biblica* 47 (1996), s. 442.

¹⁵⁸ Se Weinfields kommentarer: *“The Covenant of Grant in the Old Testament and the Ancient Near East”* JAOS 90.2 (1970), 191, där hittitiska avtalstexter inkluderar uttalandet av vasallherren till vasallen: ”Jag vill göra dig till min son.”

¹⁵⁹ 1 Mos 18:19 använder det hebreiska ordet **יָדַע**, ”att känna” i betydelsen av ”förbundsrelation”: ”För jag har utvalt honom ...” betyder bokstavligt, ”för jag har känt honom ...” Jfr Amos 3:2, ”endast er har jag känt (utvalt) av alla jordens släkter”.

¹⁶⁰ Knobloch, *“Adoption”*, Ibid.

¹⁶¹ 1 Mos 4:19; 11:29; 25:1; 2 Mos 2:1; 6:20, 23.

Hon sade: ”Se, där är min slavinna Bilha. Gå in till henne, så att hon får föda barn åt mig och jag får avkomma genom henne.”

Nyckeln till denna fras ligger i den symboliska gesten, väl känt från Främre Orientens källor, i synnerhet hettitiska såväl som från kulturen i det gamla Grekland och Rom. Platsen eller mottagandet av ett barn på eller genom en annans knän ger uttryck för legalisering, antingen som bekräftelse på fysiskt föräldraskap eller genom adoption.¹⁶²

På så sätt adopterar Jakob Josefs söner. Från och med denna tidpunkt var de rättsligt sett hans bröder och medarvingar i arvet efter hans far, Jakob. På samma sätt adopterade Gud Israel som sin förstfödde son – Israel, och ingen annan.

Uttåget som en adoptionshandling skildras av Hesekiel:

HERRENS ord kom till mig. Han sade: Du människobarn, låt Jerusalem förstå vilka vidrigheter hon bedriver, och säg: Så säger Herren, HERREN till Jerusalem: Från Kanaans land kommer du och där är du född. Din far var en amoreé och din mor en hettitisk kvinna. När du föddes skar ingen av din navelsträng, du blev inte tvättad ren med vatten och inte heller ingniden med salt och lindad. Ingen såg på dig med så mycket medlidande att han ville göra något sådant med dig eller förbarma sig över dig, utan man kastade ut dig på öppna fältet. Så fränstötande var du den dag du föddes (Hes 16:1-5).

Israels ursprung tycks vara från främmande föräldrar, kananeer och amoreer, de mest hedniska nationerna i Israels historia. Likaså inkluderade ceremonin med förstlingsfrukten efter inträdet i Landet den obligatoriska frasen: ”Min fader var en kringvandrande aramé”,¹⁶³ som påminde om det faktum att Jakob hade bott i Aram, varifrån han också hade fått hustrur och barn.

Israel ses alltså som Guds adopterade barn. I själva verket tillhör landet Gud, och han lämnar helt enkelt över det som arv åt Israel, även om Israel liksom en *ger* har äganderätt till Landet bara därför att det i sista hand tillhör Gud.

När ni säljer jord, skall ni inte sälja den för all framtid, ty landet är mitt. Ni är främlingar och gäster hos mig (3 Mos 25:23).

Israel kunde därför aldrig vara säker på sig själv – på sina egna förfäder. För alltid var Israel beroende av Gud som hade adopterat det från hedendomen och gjort det till sitt barn för evigt. Dess rätt till Landet upprätthölls bara genom dess relation med Fadern genom adoption.

Denna föreställning om adoptionen av Israel måste vara det som ligger bakom Paulus användning av termen ”adoption av söner”. Han tar upp adoption som ett av Israels privilegier:

De är israeliter, de har barnskapet och härligheten, förbunden och lagen, tempelgudstjänsten och löftena ... (Rom 9:4).

---

¹⁶² Nahum Sarna: *The JPS Torah Commentary: Genesis* (JPS, 1989), s. 207.

¹⁶³ 5 Mos 26:5.

Paulus inkluderar sig själv när han skriver:

... för att han skulle friköpa dem som stod under lagen, så att vi skulle få söners rätt (Gal 4:5).

Uttrycket ”att få söners rätt” kommer från grekiskans *ἠ υιοθεσία*, *he whuihotesia*, ”en rättslig teknisk term för adoption av barn”.¹⁶⁴ Detta grekiska ord finns inte i LXX och används av Paulus för att utveckla temat om adoption i termer som var välbekanta för hans läsare.

Här betonas det kollektiva utväljandet av Israel som Guds förstfödde son (2 Mos 4: 22f; Jer 31:9; Hos 11:1). Gud som ”Fader” avslöjas för Israel i kontexten av ”sonskap”. Israels sonskap är dock en fråga om Guds nåd och inte ett slumpmässigt utfall av naturliga händelseförlopp, för Israel är ”adopterad”, det vill säga, utvald av Gud att vara hans son. Men för Paulus är Israel fortfarande Guds adopterade son (och det med rätta) även om nationen för närvarande är i ett tillstånd av otro. (Notera presenstempus, ”är”, inte ”var”).¹⁶⁵

Enligt Paulus är Guds adoptionsprocess inte begränsad till Jakobs fysiska avkomma. Alla av Guds utvalda vare sig de härstammar från Jakob eller de som har förts nära från nationerna är Guds adopterade barn.

Ni har inte fått slaveriets ande, så att ni på nytt skulle leva i fruktan, Nej, ni har fått barnaskapets Ande, i vilken vi ropar: ”Abba! Fader!” (Rom 8:15).

Och inte bara den, utan också vi som har fått Anden som förstlingsfrukt, också vi suckar inom oss och väntar på barnaskapet, vår kropps förlossning (Rom 8:23).

I sin kärlek har han genom Jesus Kristus [Jeshua Messias] förutbestämt att vi skulle tas upp som hans barn, enligt sin vilja och sitt beslut (Ef 1:5).

För Paulus visar sig ”adoptionen av (som) söner” i två sfärer i vår nuvarande tid men kommer slutligen att finnas i bara en. Å ena sidan har Israel som fysiska avkomlingar till Jakob förkastat Jeshua på en nationell nivå. Likväl behåller Israel ”adoptionen som söner” därför att löftet om förbundet har getts till det. Dess adoption är säkrad bara för att Gud har för avsikt att i välviljan av sin nåd och trohet mot sitt ord föra Israel till tro på Messias som kollektiv enhet. Å andra sidan är kvarlevan som består av både jude och icke-jude en manifestation av Guds nåd genom adoption, för kvarlevan förhåller sig som hans sanne son, genom att ta emot Messias genom vilken adoptionen har blivit säkerställd.

Det bör noggrant konstateras att Paulus metafor om adoption, som helt och hållet baseras på adoptionsmotivet i Tanach, är rakt motsatt den rådande rabbinska synen på hans tid och den syn som rabbinsk judendom senare följde. Ty snarare än att finna identitet i den Allsmäktiges handlingar av utväljande, utkorelse och adoption knöt rabbinsk judendom (tyvärr också den messianska judendom som den framställs genom dagens påståenden av UMJC) sin identitet av judiskhet till fysisk härkomst. För Paulus fanns det inget skäl att sätta tilltro till köttet, det vill säga i fysisk härkomst.¹⁶⁶ För medan han säkert kunde ha berömt sig av sin släktavla,¹⁶⁷ berömde han sig hellre av Guds verk i sitt ställe. För han hade kommit att inse att hans ställning i förbundet aldrig grundades på hans etnicitet utan enbart på Guds nådefulla utväljande, presenterat som adoption.

---

¹⁶⁴ BDAG, “υιοθεσία”.

¹⁶⁵ Tim Hegg: *Notes on Romans*, s. 337.

¹⁶⁶ Fil 3:3.

¹⁶⁷ 2 Kor 11:18.

Detta talar direkt till den aktuella frågan. Att tänka sig att fysisk härkomst (judiskhet) kunde ge en son större privilegier än en annan, är att sätta sig upp mot Guds nåd och att förminska både evangeliet och det pris som krävdes för att säkra dess välsignelser. Skälet till att judisk härkomst är viktig är därför att Gud har lovat att manifesteras sin allsmåttiga suveränitet genom människor som härstammar från Jakob. Men för att hålla fast vid sitt löfte till Jakob behöver man inte utestänga den som inte har härstamning från honom, för Gud har också lovat att leda nationerna inom ramen för samma förbund. Gud har adopterat dem båda! Det är bara när juden och icke-juden lever och tillber tillsammans som likvärdiga adopterade bröder i Jeshuas församling som Guds trofasthet och makt manifesteras som de skulle göra.

4.6 Sammanfattning: Förbundsfolket

Alltigenom Tanach heter Guds förbundsfolk Israel och dem som förenar sig med Gud och på så sätt med Israel. De historiska förbunden som gjorts med Abraham och med Israel vid Sinai uppfattas som Guds samlade verk för sitt förbundsfolk. Medan förbundet med Abraham fastställer Guds löften till Israel avslöjar Sinaiförbundet det rättfärdiga liv som krävs av Guds folk.

Det finns inte den ringaste indikation på att medlemskap i förbundet baseras enbart, eller ens först och främst, på etnicitet. Främlingen som förenar sig med Gud och på så sätt med Israel har samma förbundsprivilegier och förpliktelser som den trogne israeliten. När Israel upprättades som Guds utvalda folk i uttåget från Egypten, inkluderades en blandad folkhop som regelbundet hänvisas till som "Israels barn".

Detta förminskar inte på något sätt det faktum att det etniska Israel står som Guds utvalda folk (Amos 3:2), inte heller undergräver det sanningen att också det icketroende Israel behåller förbundslöften och välsignelser som Gud kommer att vara trogen.¹⁶⁸ Ändå garanterar inte härkomst förbundsgemenskap, för den som vänder sig emot Gud kommer att "skäras av". Inte alla som härstammar från Jakob konstituerar nödvändigtvis Israel (Rom 9:6).

Men Torahns och Profeternas tonvikt är att Israel, som Guds utvalda folk, kommer att genom gudomlig befallning slutligen komma som nation (inte bara som kvarleva) och tillbe Gud som den nation Gud designat den att vara.¹⁶⁹ Kvarlevan alltigenom generationerna, som utgjorts av jude och icke-jude kommer att förena sig med Israel i det eskatologiska firandet av Guds seger.

Denna Guds seger ses inte enbart i Israels frälsning utan i den välsignelse som Israel ger alla nationerna genom Messias Jeshua. Denna bild av att nationerna förenar sig med Israel uppfattades av Jeshuas apostlar som gryningen till Jeshuas ankomst som människa och senare hans död, uppståndelse, himmelfärd och förbön. Det var genom Israels Messias och hans apostlars vittnesbörd som Guds seger skulle vinnas och nationerna välsignas.

Därför var förbundsmedlemskap aldrig uteslutande en fysisk realitet, inte heller ursprungligen relaterad till någons etnicitet. De som var infödda kunde "skäras av" från sitt folk och skulle i ett sådant fall inte längre anses som förbundsmedlemmar. Å andra sidan, kunde dessa av utländsk börd, om de drogs av Israels Gud, genom sin tro komma nära Gud som sin far och bli förbundsmedlemmar *bona fide* och mottagare av alla förbun-

---

¹⁶⁸ 3 Mos 26: 40 f; Hes 36: 20 f; Rom 11: 28 f, etc.

¹⁶⁹ Detta är uppfyllelsen av det Nya förbundet, Jer 31:31-34.

dets privilegier såväl som av dess förpliktelser. Tro är därför själva sakens kärna och Gud kommer att visa sig både trofast och suverän genom att föra Jakobs fysiska säd till förbundslydnad inför sig. Denna förbundslydnad är grundad på syndernas förlåtelse (Jer 31:31-34) och sker därför av tro på Israels Gud och på hans Messias Jeshua, för det är bara genom hans försoning som förlåtelse är möjlig. Slutligen, den som oberoende av etnicitet förnekar Jeshua som Messias kommer att skäras bort från Guds löftesförbund. Därför säger Paulus att alla Guds löften har bekräftats och gjorts aktuella i Messias (2 Kor 1:20).

Adoptionsmotivet som löper genom Skrifterna betonar just detta faktum. Israel är Guds förstfödde son genom adoption. Nationen står alltså inte på sitt eget stamträd utan på förordningen om utkorelse och på kungens suveräna nåd. Landet är inte Israels – det tillhör Gud och tillhör Israel bara därför att Gud via adoption tilldelar Israel det. På samma sätt är icke-juden som Gud utväljer adopterad in i förbundsfolket och har Abraham som sin far. Som sådan är icke-juden en fullvärdig förbundsmedlem med alla privilegier och förpliktelser som det medför. Det är med detta i åtanke som Paulus hänvisar till ”adoption av söner” som en av Israels främsta ägodelar. Alla som befinner sig inom ramen av förbundet, vare sig jude eller icke-jude har Guds kärlek genom adoption att tacka för sin privilegierade ställning.

Avsnitt 5

Specifik Torah-instruktion beträffande främlingen (*ger*)

Torahn är helt klar över främlingens (*ger*) likställdhet inom Israel. Samtidigt som man noggrant måste tolka ordet *ger* efter den kontext det förekommer i, är det klart att när ordet beskriver en främling som har integrerats i det israelitiska samhället och deltar i dess religionsutövning, så gäller samma lagar för honom som för den infödde. Som vi har sett är det tidsmässigt fel att i Torah-texterna läsa in det rabbinska ”*ger*” som ”prose-lyt”. Det finns inte någon som helst indikation på att en ”konverteringsritual” existerade på Mose tid, och då därför sammanhanget talar om en *ger* betyder ordet helt enkelt en främling som bosatt sig i Israel och som har accepterat dess styre och tillbedjan av Israels Gud.

Det finns otaliga exempel i Torahn om likställdheten mellan en främling (*ger*) och den infödde. Här följer några exempel:

5.1 Buden angående sabbaten

”Främlingen (*ger*) som bor inom dina portar” (Targum säger ”i din stad”) ska hedra sabbaten på samma sätt som den infödde. Han ska upphöra med sitt vanliga arbete (2 Mos 20:10; 5 Mos 5:14). Att budet har getts till en främling bör uppmärksammas i ljuset av Andra Moseboken 31:12-17 där sabbaten framställs som tecken på förbundet och som getts till בני ישראל, *benei Jisrael*, ”Israels barn”. Även om främlingen (*ger*) och andra utlänningar inte nämns i denna text, så blir den nödvändiga slutsatsen den, att de också inkluderas i den allmänna beteckningen ”Israels barn”, på grund av det faktum att budet som ursprungligen gavs tydligt inkluderar dem. Eftersom dessutom sabbaten är tecknet

på förbundet och eftersom främlingen (*ger*) specifikt har befallts att hålla sabbaten, blir följden den att han behandlas som en förbundsmedlem.¹⁷⁰

5.2 Buden angående högtiderna

Främlingen (*ger*) kan iaktta påsken (Pesach) och det osyrade brödets högtid (Chag Ha-Matzot) som en vars förfäder befriades från Egypten.

Främlingen (*ger*) tillåts inte att äta något syrat under det osyrade brödets högtid, och om han gör det, skall han liksom den infödde ”utrotas ur Israels menighet”. Ett sådant straff förutsätter att främlingen (*ger*) är en fullvärdig medlem i församlingen.

Dessutom måste den främling (*ger*) som firar påsk låta omskära sig, och alla av manligt kön i hans hushåll måste på samma sätt låta omskära sig (2 Mos 12:48). Språket i den här versen är viktigt. Först efter detta är främlingen (*ger*) och de av manligt kön i hans hushåll (mest sannolikt de manliga medlemmarna i hans familj) noterade som förbundsmedlemmar och kan ”närma sig” (יקרב), för att ”göra det” (לעשות) vilket måste betyda ”att presentera sitt påskalamm som det föreskrivna offret” (ordet קרב hör till offer-språket). Främlingen (*ger*) som beskrivs här är alltså en som har förenat sig med Israels församling på en allmän nivå, för han har inte bara accepterat Torahns bud (bevisad av hans egen omskärelse) utan han har varit trogen och omskurit sina egna barn. Texten fortsätter sedan med konstaterandet והיה כאזרח, *v'hayah k'ezrach*, ”och han skall vara som en infödd” följt av ”för en och samma lag skall gälla för den infödde som för främlingen som bor mitt ibland er”.

Lägg noga märke till att det inte blir någon förändring i etnisk ställning. Främlingen (*ger*) är fortfarande en främling och den infödde en infödd. Men främlingen står i församlingen med samma privilegier (deltagande i festerna) och den inföddes förpliktelser (han får inte äta något syrat eller att låta något syrat förbli i hans hus).

Denna tidigare lagstiftning i Andra Moseboken står i överensstämmelse med den senare framställningen i Fjärde Moseboken:

Om en främling bor hos er och vill fira HERRENS påskhögtid, skall han fira den enligt de stadgar och föreskrifter som gäller för påskhögtiden. Ni skall ha en och samma stadga för främlingen och för den som är född i landet (4 Mos 9:14).

Främlingen (*ger*) bör fira pingsten (Shavuot):

Därefter skall du fira HERRENS, din Guds, veckohögtid och bära fram din hands frivilliga gåva, som du skall ge efter måttet av den välsignelse som HERREN, din Gud, har gett dig. Inför HERRENS, din Guds, ansikte skall du glädja dig på den plats som HERREN, din Gud, utväljer till boning åt sitt namn, du med din son och din dotter, din tjänare och tjänarinna, med leviten som bor inom dina portar och främlingen, den faderlöse och änkan, som du har hos dig (5 Mos 16:10-11).

---

¹⁷⁰ De rabbinska kommentarerna gör det klart att גר תושב och גר צדיק måste hållas åtskilda. Exempelvis Rambams kommentarer på denna text: buden gäller bara גר צדיק och inte גר תושב därför att גר תושב är en som har antagit de noakitiska lagarna, בני נח קבל עליו שבע מצוות, vilka inte inkluderar sabbaten) medan גר צדיק (גר צדיק ... והגר הוא גר צדיק ששב וחזר לתורתנו שצוה אותו) har antagit hela Torahn, jfr 2 Mos 20:10 i *Mikraot Gedalot*.

Främlingen bör fira försoningsdagen (Jom Kippur):

Detta skall för er vara en evig stadga: I sjunde månaden, på tionde dagen i månaden, skall ni fasta och inte utföra något arbete, varken de som är födda i landet eller främlingen som bor ibland er (3 Mos 16:29).

Främlingen bör fira lövhyddohögtiden (Sukkot):

Lövhyddohögtiden skall du fira i sju dagar sedan du har inbärgat avkastningen från din tröskplats och från din vinpress. Du skall glädja dig vid denna högtid med din son och din dotter, din tjänare och tjänarinna, med leviten, främlingen, den faderlöse och änkan som bor inom dina portar (5 Mos 16:13-14).

Tillägget av leviten i den slutliga listningen av avsnittet visar att dessa som inte var landägare (och därför inte kunde samlas till sin egen kornskörd) fortfarande var delaktiga i firandet och förväntades delta fullt ut.

Tredje Moseboken 23:42 betonar att kravet på att bo i hyddor ges till den infödde:

Då skall ni bo i lövhyddor i sju dagar. Alla de som är födda i Israel skall bo i lövhyddor, för att era efterkommande skall veta att jag lät Israels barn bo i lövhyddor när jag förde dem ut ur Egyptens land. Jag är HERREN, er Gud (3 Mos 23:42-43).

Även om främlingen (*ger*) inte nämns här, *utesluter* texten verkligen inte främlingen (*ger*). Tillägget i Femte Moseboken 16:13-14 klargör texten i Tredje Moseboken genom att speciellt inkludera främlingen i lövhyddohögtiden (se kommentarer nedan). Den profetiska visionen om nationer som firar lövhyddohögtiden (Sak 14:16 f) bekräftar också detta.

5.3 Främlingen och offer

Främlingen förväntades att delta i de föreskrivna offren och att göra det genom att iaktta alla de bud som getts angående offer:

Säg till dem: Om någon av Israels hus eller av främlingarna som bor bland dem, offrar ett brännoffer eller ett slaktoffer och inte för fram det till uppenbarelsetältets ingång för att offra det åt HERREN, skall den mannen utrotas från sitt folk (3 Mos 17:8).

HERREN talade till Mose. Han sade: Säg till Aron och hans söner och alla Israels barn: Om någon av Israels hus eller av främlingarna i Israel vill frambära något offer, ett löftesoffer eller ett frivilligt offer, som de vill offra åt HERREN som brännoffer, skall ni göra det på sådant sätt att ni blir välbehagliga (3 Mos 22:17-18).

När en främling som bor hos er eller någon som vistas ibland er i kommande släkten vill offra ett eldsoffer till en ljuvlig doft för HERREN, skall han göra så som ni gör. Inom församlingen skall samma stadga gälla för er och för främlingen hos er, en evig stadga från släkte till släkte. Som det är för er, så skall det vara för främlingen inför HERRENS ansikte. Samma lag och samma rätt skall gälla för er och för främlingen som bor hos er (4 Mos 15:14-16).

Eftersom det uttryckligt konstateras att främlingen (*ger*) ska delta i offerceremonierna och iaktta samma föreskrifter som är givna i Torahn är det tydligt att främlingen också måste iaktta renhetslagarna så väl som alla de lagar som offren krävde (reningar, skuldoffer, förstlingsoffer, etc.).

Dessutom var offertjänsten höjdpunkten av israelitisk tillbedjan. Långt ifrån att vara en perifer fråga var frambärandet av offer själva kärnan i ”att komma nära” i tillbedjan av Israels Gud. Att främlingen befästs i detta privilegium visar att hans ställning i Israel var likvärdig i form av tillbedjan och tjänst angående offrens *helighet*.

Samtidigt som detta är Torahns synpunkt vet vi att omkring det första århundradet enligt kristen tideräkning hade de herodianska utvidgningarna av templet och dess förgårdar skilda sektioner för präster, leviter/israeliter, kvinnor och hedningar som motsvarade den hierarki som allmänt uttrycktes i den rabbinska litteraturen som vi tidigare noterat. Ute-stängandet av hedningarna från templets förgårdar var i själva verket på plats mycket tidigare. Josefus citerar en proklamation av Antiokus III om detta.¹⁷¹ Likaså kunde Herodes ha anställt hedniska arbetare för sina tempelbyggnadsprojekt men i stället lät han präster utbildade till murare utföra arbetet.¹⁷² I Herodes tempel skilde en hög balustrad (4.5 fot¹⁷³) hedningarnas förgård från judarnas med portar som innehöll varningar för dödsstraff för dem som överträdde dess gränser. En sådan åtskillnad fanns inte i Salomos tempel, inte heller i Serubbabels. Dess införande i det första århundradets tempel går ihop med förändringen i rabbinsk teologi att medlemskap i förbundet baseras på etnicitet.

Främlingen (*ger*) som hade anslutit sig till Israel men som inte hade genomgått proselyt-ritualen tilläts därför inte längre att bära fram sitt offer direkt till prästen, liksom inte heller den kvinnliga israeliten. I stället för de klara instruktionerna i Fjärde Moseboken 15:14-16 krävde den rabbinska lagstiftningen:

All handpåläggning, förutom för den dövstumme, idioten, den minderårige, den blinde, hedningen, slaven, agenten och kvinnan.¹⁷⁴

Så vitt man kan se får inte längre privilegiet att frambära offret direkt till prästen ges till den främling (*ger*) som inte är proselyt. Hur förde israeliterna fram sina offer om de inte fick gå in på prästernas förgård? Sanders förmodar att man sträckte sig över det låga räcke som skilde prästernas förgård från israeliternas förgård, höll tillbaka djurets huvud medan prästen skar upp halsen.¹⁷⁵ För kvinnor och hedningar måste emellertid offerdjuren ha tagits av leviterna och burits till prästernas förgård för slakt. ”Muren” som skilde främlingen (*ger*) och kvinnan från altaret hade med bestämdhet uppförts i det första århundradets tempel.

5.4 Främlingen (*ger*) och andra Torah-föreskrifter

Främlingen fick inte äta blod:

Därför säger jag till Israels barn: Ingen av er skall förtära blod. Främlingen som bor ibland er skall inte heller förtära blod. Om någon av Israels barn eller av främlingarna som bor ibland dem faller ett viltbråd av fyrfotadjur eller en fågel av det slag som får ätas, skall han låta blodet rinna ut och täcka över det med jord (3 Mos 17:12-13).

Främlingen fick inte äta kött från ett djur som hade självdött eller blivit ihjälrivet. Om han gjorde det blev han oren.¹⁷⁶

Och var och en som äter ett självdött eller ihjälrivet djur, vare sig han är född i landet eller är främling, skall tvätta sina kläder och bada sig i vatten och vara oren ända till kvällen. Då blir han ren (3 Mos 17:15).

---

¹⁷¹ Ant. 12.145f.

¹⁷² Ant. 15. 390.

¹⁷³ Josephus, War 5:193.

¹⁷⁴ M.Menachot 9:8.

¹⁷⁵ E.P. Sanders, *Judaism: Practice and Belief*, s. 1.

¹⁷⁶ Parallelltexten i 5 Mos 14:21 verkar stå i motsats till texten i 3 Mos 17:12-13. Se Avsnitt 2. [I 5 Mos 14:21 används inte ordet *ger* utan *nachri*, ett ord som ofta används om sådana som är fientligt inställda till Israel.]

Främlingen fick inte delta i dyrkan av Molok:

Du skall säga till Israels barn: Om någon av Israels barn eller av främlingarna som bor i Israel ger någon av sina avkomlingar åt Molok, skall han straffas med döden. Folket i landet skall stena honom (3 Mos 20:2).

Hädelse förde med sig dödsstraff för främlingen:

Och den som smädar HERRENS namn skall straffas med döden. Hela menigheten skall stena honom. Vare sig det är en främling som smädar Namnet, eller en som är infödd i landet, skall han dödas (3 Mos 24:16).

Både för den infödde bland Israels barn och för främlingen som bor ibland dem skall samma lag gälla när någon begår en synd av misstag. Men den som begår något med berått mod, vare sig han är infödd eller främling, han hånar HERREN och skall utrotas ur sitt folk (4 Mos 15:29-30).

Mord, personligt angrepp, skador på egendom förde med sig förväntade straff för främlingen.

Den som slår ihjäl en människa skall straffas med döden. Och den som slår ihjäl ett boskapsdjur skall ersätta det: liv för liv. Om någon tillfogar sin nästa kroppsskada, skall man göra mot honom som han själv har gjort: bruten lem för bruten lem, öga för öga, tand för tand. Samma skada som han har vållat en annan, skall han själv tillfogas. Den som slår ihjäl ett boskapsdjur skall ersätta det, och den som slår ihjäl en människa skall dödas. En och samma lag skall gälla för er, den skall gälla såväl för främlingen som för den som är född i landet, ty jag är HERREN, er Gud (3 Mos 24:17-22).

Främlingen kunde utses att samla ihop askan efter den röda kvigan:

Den som samlar ihop askan efter kvigan skall tvätta sina kläder och vara oren ända till kvällen. Detta skall vara en evig stadga för Israels barn och för främlingen som bor ibland dem (4 Mos 19:10).

Främlingen hade lika tillträde till fristäderna:

Israels barn och främlingen och den inneboende bland dem skall ha dessa sex städer som tillflyktsorter, dit var och en som av misstag dödat någon skall kunna fly (4 Mos 35:15).

Dessa var de städer som utsågs till tillflyktsorter för var och en av Israels barn – och för de främlingar som bodde bland dem – som av misstag hade dödat någon, för att han inte skulle dö för blodshämnares hand, innan han hade stått inför menigheten (Jos 20:9).

Främlingen förväntades hålla alla buden. Då man läste Torahn vid Sukkot uppmanades hela församlingen, inklusive främlingen, att hålla ”alla ord i denna lag”:

Samla folket, män, kvinnor, barn och främlingen som är hos dig inom dina portar, så att de får höra och så lär sig frukta HERREN, er Gud, och noggrant följer alla ord i denna lag (5 Mos 31:12).

Vid förnyelsen av förbundet, då Israel skulle gå in i landet under Josuas ledarskap, inkluderades främlingen i sällskapet medan välsignelserna och förbannelserna läses upp, vilket visar på att de inkluderades i förbundsceremonin:

Hela Israel med dess äldste och tillsyningsmän och domare stod på båda sidor om arken, så att de hade de levitiska prästerna som bar HERRENS förbundsark framför sig. Den ena hälften av folket, främlingar såväl som infödda, stod vänd mot berget Gerissim och den andra hälften mot berget Ebal, i enlighet med vad HERRENS tjänare Mose hade befallt, nämligen att man först skulle välsigna Israels folk. Därefter läste han upp alla lagens ord, välsignelsen och förbannelsen, allt såsom det var skrivet i lagboken. Inte ett ord av allt det som Mose hade befallt underlät Josua att läsa upp inför Israels hela församling med kvinnor och barn och de främlingar som följde dem.

5.5 Sammanfattning: Specifik Torah-instruktion angående främlingen (ger)

Inlemmandet av främlingen (*ger*) är i varje aspekt av förbundet klart framlagt i Torahn. Långt ifrån att exkluderas från någon del av Torahn förväntas främlingen att ta emot och att lyda alla förordningarna, inklusive sabbat, högtider, renhetslagar, civilrätt och tillbedjan i tabernaklet/templet och dess offer. Den Torah som styrde den inföddes liv styr också främlingens liv i varje fråga. Att den rabbiniska lagstiftningen skapade olika regler kunde bara byggas upp genom att åsidosätta tydliga bud i Torahn.

Avsnitt 6

Apostoliska exempel & instruktioner: Judar & hedningar

6.1 Apostlagärningarna

Upprinnelsen till sekten som kallas Vägen skildras i Apostlagärningarna. Det är tydligt att det funnits många hedningar som hade förenat sig med Israels folk under historiens gång, med början av uttåget från Egypten. Men Jeshuas ankomst, den utlovade Messias, hade initierat den era som profeterna utlovat under vilken alla jordens nationer skulle välsignas. Apostlagärningarna är faktiskt berättelsen om hur befallningen som gavs till Jeshuas lärjungar i själva verket tillämpades.

Han svarade dem: ”Det är inte er sak att veta vilka tider och stunder som Fadern i sin makt har fastställt. Men när den helige Ande kommer över er, skall ni få kraft och bli mina vittnen i Jerusalem och i hela Judeen och Samarien och ända till jordens yttersta gräns” (Apg 1:7-8).

Pingsten som följde omedelbart efter Jeshuas himmelfärd förde med sig den utlovade utgjutelsen av den Heliges Ande, inte som en inledning till hans verk i allmänhet (för han hade redan varit fullt verksam i nationen Israels liv såväl som i individuella troende) utan genom att ge lärjungarna kraft att göra det arbete som Jeshua hade gett dem i uppdrag att utföra – att bli hans vittnen.

I de första kapitlen uppfylls uppdraget till Jerusalem, Judeen och Samarien. Tusentals förenades med Jeshuas efterföljare, och judar från hela regionen kom till tro på honom. Pingsterfarenheten hos alla dessa judar och proselyter som hade kommit från diasporans områden blev den startpunkt genom vilken arbetet med att sprida evangeliet verkställdes: alla hörde på sitt eget språk, vilket visade att skörden hade börjat, precis som Jeshua hade lovat.

Att det judiska folket skulle dras till sanningen om Jeshua som Messias var inte någon större chock för någon. När allt kommer omkring hade Israels nation sedan länge fört med sig uppenbarelsen från Torahn och Profeterna och löftet att Gud skulle vara trogen mot Israel och dra det tillbaka från dess egensinniga trolöshet. Hedningarna var emellertid en helt annan fråga. Hur kunde löftet som getts till fäderna att alla nationer skulle välsignas i Abrahams säd – hur skulle detta uppfyllas? Svaret kom i ett slags ”andra pingst” i Kornelius hus.

6.1.1 Petrus syn och inlemmandet av hedningarna

Petrus kallelse att gå till Kornelius hus gör allt klart för uppfyllelsen av den sista delen av Jeshuas löfte: vittnet skulle gå till hedningarna genom samma kraft som apostlarnas liv fyllts av, och hedningarna skulle samlas in i Abrahams välsignelse och uppfylla det gamla förbundslöftet.

Berättelsen är välkänd. Utvecklad mot bakgrunden av första århundradets judendom där hedningarna ansågs orena (åtminstone i ett eller annat avseende) får Petrus i uppdrag att gå till hedningarna som är samlade i Kornelius hus. Även om Kornelius karakteriseras som rättfärdig, en gudfruktig och en vars böner Gud accepterade (Apg 10:1-2) tvekar Petrus att gå till hans hus – detta var klart emot den rådande *halachan* som såg ogillande på judiskt deltagande i hedningars hem. ”Hedningars (הגויים) boplatser är orena” (m.*Oholot* 18:7). Petrus står därför inför ett dilemma: att följa Jeshuas ord att vara ett vittne för nationerna eller att hålla fast vid den rådande *halachan* som gjorde hedningars hem ”off-limit” [dvs. en gräns som man inte fick överträda].

Dilemmat löstes genom att Gud gav Petrus en syn. Den utbredda duken med både rena och orena djur presenteras för honom och han fick befallningen att ”slakta och äta”.

6.1.2 Tolkning av synen

Synens betydelse är välkänd och viss: Petrus berättar uttryckligen för oss:

Han sade till dem: ”Ni vet att det är förbjudet för en jude att umgås med en hedning eller besöka honom. Men mig har Gud visat att man inte skall kalla någon människa ohelig eller oren. Därför tvekade jag inte heller att komma, när ni sände bud efter mig. Och nu vill jag veta varför ni har bett mig komma hit” (Apg 10:28-29).

Då Petrus berättar för de andra apostlarna om vad som hänt, säger han:

Och se, just då stod tre män utanför huset där vi var. De hade skickats till mig från Cesarea. Anden sade till mig att jag skulle följa med dem utan att tveka. De sex bröderna här följde också med mig, och vi gick in i mannens hus (Apg 11:11-12).

Vi får anta att med orden ”Anden sade till mig”, syftade Petrus på synen. Så betydelsen av synen är tydlig: hedningarna skulle inte anses orena, och Petrus skulle inte tveka att gå till Kornelius hus, trots den rådande *halachan* som förbjöd honom att göra det.

Dilemmat är naturligtvis hur synen med duken kunde tolkas på det sättet. Vad var det i själva synen som skulle ha gjort budskapet angående hedningarna så tydligt för Petrus? Den traditionella uppfattningen att synen lärde att man skulle avskaffa Torahn håller inte, av det lättförklarliga skälet att Torahn aldrig lärde att hedningarna var orena. Syftet med Jeshuas och hans apostlars undervisning är snarare att stödja Torahns värde och avskildhet och att bestämt förneka att den var eller kunde bli avskaffad.¹⁷⁷

Jag skulle vilja föreslå två sätt att gripa sig an texten. Även om inget av dem är utan svårigheter kan de kanske bidra till att kasta ytterligare något ljus på varför Petrus så snabbt kom till den slutsats han gjorde, att synen lärde att man skulle acceptera hedningarna.

---

¹⁷⁷Matt 5:17 f; Rom 7:7 f.

6.1.3 Befallningen att "slakta och äta" finns i kontexten av offer

Den grekiska frasen "slakta och ät" är *θυσον και φαγε*, *thuson kai fage*. Imperativen *θυσον* är från roten *θυω* (*thuo*) vars första betydelse är "att offra".¹⁷⁸ Medan det allmänt kan betyda "att döda" (jfr Joh 10:10) används det till övervägande delen i de apostoliska Skrifterna i betydelsen "att slakta för ett offer".¹⁷⁹ Det är därför möjligt att vi bör förstå detta som en befallning att "slakta för ett offer" (som ett gemenskapsoffer) och att "äta de tilldelade styckena". Detta ger naturligtvis ett helt nytt perspektiv på synen och på Petrus svar. För det första kunde befallningen att "slakta och äta" inte ha uppfattats som att slakta ett orent djur och äta, eftersom bara rena djur accepteras till offer. Det fanns tydligen både rena och orena djur på den utbredda duken:

... och i den fanns alla slag av jordens fyrfotadjur och kräldjur och himlens fåglar (Apg 10:12).

Att texten bara säger "fyrfotadjur" torde mest sannolikt betyda att rena djur (sådana som får) var inkluderade. Så Petrus måste ha förstått befallningen som att ta ett av de rena djuren och slakta det som ett offer, offra det och att äta de tilldelade styckena. Frågan är naturligtvis varför Petrus vägrade lyda Herrens direkta befallning. Han visste att det var en gudomlig befallning för i sitt svar säger han: "Nej, nej, Herre! Jag har aldrig ätit något oheligt eller orent."

Flera saker bör noteras i Petrus svar. För det första inkluderar han två termer: "Jag har aldrig ätit något oheligt (*κοινος*, *koinos* ", "vanligt") och orent" (*ακαθαρτος*, *akathartos*, "rituellt orent). Om befallningen hänförde sig till förberedelsen av offer, förstod Petrus den gudomliga befallningen som att ta från de rena djuren. Vi bör därför förstå ordet "vanligt" (översatt med "oheligt") som en hänvisning *till offerkött som har gjorts olämpligt att äta*. Samma grekiska ord (*koinos*) används för orent kött i LXX.

Men många israeliter fann mod och styrka inom sig till beslutet att inte äta något orent, (*μη φαγειν κοινα* (1 Mack 1:62).

På vilken grund skulle Petrus anse att offerköttet från annars rena djur hade blivit "vanligt", dvs. olämpligt för offer och för deltagande i offret genom att äta de tilldelade styckena? En text från Tredje Moseboken som handlar om offerkött kan kanske ge svaret:

Inte heller får man äta det kött som varit i beröring med något orent, utan det skall brännas upp i eld. I övrigt må köttet ätas av var och en som är ren. Men den som äter kött av HERRENS gemenskapsoffer medan han är oren, han skall utrotas ur sitt folk. Och om någon rör vid något orent, en människas orenhet eller ett orent djur eller vilken annan orenhet som helst och han ändå äter kött av HERRENS gemenskapsoffer, skall han utrotas ur sitt folk (3 Mos 7:19-21).

Här blir inte bara kött från ett offerdjur orent genom att komma i kontakt med det som är rituellt orent, men den person som rör vid ett orent djur¹⁸⁰ när han håller på att frambära ett offer är inte lämplig att äta av offret. Straffet är hårt: "denna person skall utrotas från sitt folk".

¹⁷⁸ BAG, s. 367.

¹⁷⁹ Mark 14:12; Luk 22:7; Apg 14: 13, 18; 1 Kor 5:7; 10:20. De verser där ordet betecknar dödande för ett festtillfälle är Matt 22:4 (liknelsen om bröllopsfesten), Luk 15: 23, 27, 30, (liknelsen om den förlorade sonen). Bara i Joh 10:10 används det i sin allmänna betydelse av "döda".

¹⁸⁰ Det betyder troligen den döda kroppen av ett orent djur, även om texten inte uttryckligen säger det. På andra ställen i Torahn blir en person rituellt oren, inte genom att röra vid ett levande orent djur, utan genom att röra den döda kroppen av ett rent eller orent djur (jfr 3 Mos 5:2).

Bilden kan kanske hjälpa till att förklara Petrus dilemma: hur kunde han slakta offerdjuret på en oren plats (i närvaro av orena djur) och sedan äta det enligt Guds befallning? Köttet skulle göras orent genom kontakt med de orena djuren.

Lösningen på Petrus dilemma är orden från Gud: ”Vad Gud har förklarat för rent skall inte du anse vara orent.” Grekiskan säger bokstavligen att *α ο θεος εκαθαρισεν,σθ μη κοινος*, ”vad Gud har gjort ceremoniellt rent, skall du inte *anse* vara vanligt”. Det faktum att ordet ”vanligt” används (där vi skulle förvänta oss ”orent” (*ακαθαρτος, akathartos*) skulle kunna visa på att Gud inte har gjort orena djur rena, utan att köttet från offerdjur inte skulle bli ”vanligt” även om omgivningarna innehöll möjligheten att göra det olämpligt. Med andra ord, Petrus kunde ”slakta och äta” även i vad som tycktes vara orena omgivningar, därför att Gud skulle inte tillåta offret att bli rituellt orent.

Styrkan i detta tolkningsförslag är att man tar i beaktande den möjliga betydelsen av ”slakta” för att förbereda ett offer (något det grekiska ordet antyder). Likaså tas också vederbörlig hänsyn till Torahns bestämmelser om rent och orent i kontexten för att förbereda ett offer. Svagheterna är emellertid att Petrus var i Joppe, inte i Jerusalem, och därför skulle befallningen att frambära ett offer ha varit malplacerat (även om man i synnerhet kan bortse från geografiska verkligheter). Dessutom finns det inget tydligt i synen som visar ett *sitz in leben*-offer, och att föra in det i texten med stöd av en term är kanske att begära mer än texten själv vill säga. Likaså är det något av en överdrift att göra frasen ”vad Gud har förklarat för rent skall inte du anse vara orent” betyda att ”Gud kommer att vaka över offerköttet så att det inte blir orent”.

6.1.4 Befallningen att ”slakta och äta” har en parallell i Hesekiel 4

En annan möjlig tolkning vilar på en parallelltext i Hesekiel 4. Som en visuell hjälp för det profetiska budskapet om olycka över Israel beordras profeten att göra bröd, att baka det och att äta. Problemet är att brödet måste bakas över en eld med människoavföring som bränsle och blir därför orent:

Du skall äta kornkakor som du har bakat på bränsle av människoavföring inför deras ögon. HERREN tillade: ”På samma sätt skall Israels barn äta sitt orena bröd bland hednafolken, dit jag skall driva bort dem.” Men jag svarade: ”O, Herre, HERRE! Från min ungdom ända tills nu har jag aldrig ätit något självdött eller ihjälrivet djur, och orent kött har aldrig kommit i min mun.” Då sade han till mig: ”Se, jag ger dig kogödsel i stället för människoavföring, och du skall grädda ditt bröd över den” (Hes 4: 12-15).

Här blir ren mat som anrättas över oren eld oren. Det var vanligt att baka bröd genom att lägga det direkt på glöden och dess kontakt med mänsklig avföring gjorde den alltså oren. Detta kan härledas från budet om latringropar i Torahn:

Du skall ha en plats utanför lägret, dit du kan gå avsides. Tillsammans med andra redskap skall du ha en pinne, och när du vill sätta dig där ute skall du med den gräva en grop och sedan täcka över din avföring. HERREN, din Gud, går ju omkring i ditt läger för att rädda dig och ge dina fiender till dig. Därför skall ditt läger vara heligt, så att han inte ser något orent hos dig och vänder sig bort ifrån dig (5 Mos 23:12-14).

Därför blir den ”ohelig” som rör vid människoavföring.

I den text från Hesekiel som vi tittar på är termen ”orent kött”, *בשר פגול, b'sar pigul* på hebreiska. Detta är intressant för ordet *פגול* är inte det vanliga ordet för ”oren” (Vi kunde förvänta oss ordet *טמא, tamei*). *Pigul* finns bara på tre andra ställen (3 Mos 7:18; 19:7; Jes 65:4). I Tredje Mosebokens texter beskriver *pigul* offermat som lämnas kvar mer än det antal dagar som var föreskrivna, och på så sätt blir orent. Liksom Hesekiels bröd,

som i sig själv var rent, men som blir orent när det bakas över en oren eld (och kommer i kontakt med människoavföring), så är offerköttet i Tredje Moseboken 7 och 19 först rent men blir orent om det lämnas kvar mer än antalet föreskrivna dagar.

Parallellerna med Petrus syn är slående. Båda presenteras med något orent och blir tillsagda att äta. Båda gör anspråk på ett fläckfritt liv genom att undvika något orent och båda protesterar mot Guds direkta befallning, därför att de tror att befallningen ”att äta” strider mot de fastställda buden i Torahn. Skillnaden är emellertid också viktig. I Hese-kiel svarar Gud på profetens protest genom att ändra sin utgångsbefallning och låter profeten använda kogödsel (ofta använt som bränsle) i stället för människoavföring. Eftersom Torahn förbjöd människoavföring att finnas inne i lägret (staden) var dess närvaro oren. I den profetiska ”hjälpssynen” skulle det naturligtvis ha satt strålkastarljuset på det faktum att staden var under belägring, och folket kunde alltså inte gå utanför dess gränser för att göra sig av med avföringen som Torahn kräver. I Petrus syn finns det emellertid inte någon anordning för att tillfredsställa hans protest. I stället korrigeras Petrus av den Gudomliga rösten. Detta därför att det inte finns något bud i Torahn som lär att hedningarna är orena. Det han ansåg vara orent var i själva verket inte orent alls. Befallningen i Petrus syn ges alltså för att korrigera Petrus förståelse.

Den rabbinska litteraturen talar angående frågan om en *bat kol*, eller en himmelsk röst. Kunde en himmelsk röst vara grunden för Torahns *halachah*? Ett intressant talmudiskt citat behandlar just denna fråga:

Det har blivit lärt: På den dagen förde R. Eliezer fram varje tänkbart argument men de accepterade dem inte. Han sade till dem: ”om halachan är ense med mig, må detta karobträd bevisa det!” Därpå förflyttades karobträdet hundra alnar från sin plats – andra säger fyra hundra alnar. ”Inget kan bevisas genom ett karobträd”, svarade de. På nytt sade han till dem: ”Om halachan är ense med mig, må vattenströmmen bevisa det!” Därpå flöt vattenströmmen i motsatt riktning. ”Inget kan bevisas genom en vattenström”, replikerade de. Han fortsatte att envisa: ”Om halachan är ense med mig må skolhusets väggar bevisa det”, varpå väggarna vek sig för att falla. Men R. Joshua tillrättavisade dem och sade: ”När lärde är upptagna i en halachisk dispyt, vad har ni med det att göra?” På grund av det föll de inte för att hedra R. Joshua, inte heller reste de sig upp igen för att hedra R. Eliezer; och de står alltså fortfarande lutande. På nytt sade han till dem: ”Om halachan är ense med mig må det bevisas från himlen!” Därpå ropade en himmelsk röst: ”Varför tvistar ni med R. Eliezer, då ni ser att på alla områden är halachan ense med honom!” Men R. Joshua reste sig och utropade: ”Den är inte i himlen.” Vad menade han med detta? – R. Jeremiah sade att Torahn redan hade getts på berget Sinai; vi bryr oss inte om en himmelsk röst, därför att för länge sedan har Du skrivit i Torahn på Sinai att man måste böja sig efter majoriteten.

I ljuset av detta kan vi bättre förstå Petrus protest. Den himmelska rösten var suspekt därför att den lärde honom att handla i motsats till den fastställda *halachan*. Petrus gjorde därför rätt i att tveka. Men tillrättavisningen gällde frågan om varför han skulle tveka att gå till en hednings hus. Befallningen att ”slakta och äta” var ett test för Petrus – skulle han hålla fast vid Torahns uppenbarade bestämmelser? Till och med inför en gudomlig syn höll Petrus fast vid Torahn som han uppfattade den. Han klarade testet med glans! Men den slutliga poängen med synen var *om Petrus skulle tillämpa samma synsätt på frågan om sin relation till hedningar*. Var i den skrivna Torahn förbjöds han att gå in i en hednings hus? Var i den skrivna Torahn kunde han finna vederhäftiga skäl för att avslå Kornelius begäran? Petrus insåg att det inte fanns några. Gud hade inte skapat hedningen ”oren” Detta var ett rabbinskt påhitt. Petrus hade dragit förnuftiga slutsatser, bekräftat av den skrivna Torahn, att äta något orent var fel. Skulle han på samma sätt resonera på grund av den skrivna Torahn, att det var rätt att ha gemenskap med hedningar? Det var det testet som synen presenterade.

Petrus förstod alltså synens syfte genom det test som krävdes av honom angående var auktoriteten låg. Guds Torah stod över den som de Vise förespråkade. När det gällde hedningarna skulle Petrus följa Guds skrivna Torah, inte rabbinernas muntliga Torah. Och som vi noterat tidigare, Petrus fattade budskapet! Han skulle inte tveka att gå till Kornelius hus. Han var fri att äta med dessa förbundsmedlemmar utan att tro att han skulle delta i rituell orenhet. Den rabbiniska muren som hade skilt jude och hedning från varandra hade blivit utplånad.

Styrkan i detta betraktelsesätt är att det tar hänsyn till de nära språkliga parallellerna med Hesekiel 4. Dessutom kastar det strålkastarljuset på det uppenbara faktum att Petrus hade att göra med både den skrivna och den muntliga Torahn i sina *halachiska* beslut. Och detta betraktelsesätt hjälper oss att överbygga det tydliga gapet mellan synen själv och den tolkning som ges av Petrus själv, att han inte skulle tveka att umgås med hedningar. Dess svaghet är att synen gavs för att testa Petrus, något som texten inte själv direkt förespråkar.

6.1.5 Givandet av Anden till hedningarna

Men den händelse som avgjorde saken för Petrus var givandet av Anden. Det som förvånade Petrus var att hedningarna fick Anden precis som de judiska troende hade fått den. Samma Ande, på samma sätt och på hedningarna!

Medan Petrus ännu talade föll den helige Ande över alla som hörde ordet. Alla troende judar som hade följt med Petrus häpnade över att den helige Andes gåva blev utgjuten också över hedningarna. Ty de hörde dem tala med tungor och prisa Gud. Då frågade Petrus: ”Inte kan väl någon hindra att dessa blir döpta med vatten, när de liksom vi har tagit emot den helige Ande?” (Apg 10:44-47).¹⁸¹

Beteckningen ”Helig Ande” betonar hans helgelseverk eller ”att göra avskild”. Själva Guds närvaro – renhet i sin högsta form – hade sänkt sig ned över hedningarna! Den Helige skulle med säkerhet inte bo hos dem som var orena. Hans närvaro hos hedningarna bevisade alltså utan allt tvivel vad synen hade förutsagt: Gud hade renat hedningarna genom tro på Jeshua och därför skulle de föras in i Israels förbund som fullvärdiga deltagare och inte längre anses som sådana som skulle göra en *chavrut* (gemenskapen av förbundsmedlemmar) oren. Det *mikveh* som de omedelbart gick ner i markerade så deras förändring av förbundsställning: dessa som var långt borta hade kommit nära. Det fanns faktiskt en ritual som markerade förbundsinträde: *mikveh*. Men medan denna ritual markerade en förändring i *förbundsställning* så avsåg den inte att förändra *etnisk ställning*. Den troende hedningen var en fullvärdig förbundsmedlem som hedning, inte som jude.

Vad som saknas är naturligtvis något omnämnande av omskärelse. Petrus erkände utan tvivel att Gud hade fört dessa hedningar in i förbundet, likväl hade han gjort det utan någon proselytceremoni. Om de skulle omskäras senare skulle detta bli en fråga om lydning. Men det var inte ett medel för inträde i förbundet. Detta hade verkställts helt och hållet genom deras tro på den uppståndne Messias. Liksom Abraham¹⁸² ansågs de som rättfärdiga medan de fortfarande var oomskurna, dvs. medan de fortfarande var icke-judar.

---

¹⁸¹ Jfr Apg 11:15 f där Petrus upprepar händelserna.

¹⁸² Jfr Rom 4: 9-12.

Återstoden av Apostlagärningarna skildrar i stora drag det sätt på vilket apostlarna vittnade för hedningarna,¹⁸³ och hur de fördes in i förbundsfolket precis som profeterna hade förutsagt. Inte på något ställe refereras till någon proselyt ritual. Hedningarna kom in som hedningar, inte som dessa som fått judisk ställning genom den rabbinska ritualen. Och lägg märke till hur Apostlagärningarna slutar:

Därför skall ni veta att denna Guds frälsning är sänd till hedningarna, och de kommer att lyssna (Apg 28:28).

I hela två år bodde Paulus i den bostad som han hade hyrt, och han tog emot alla som kom till honom. Han predikade Guds rike och undervisade med stor frimodighet om Herren Jesus Kristus [Jeshua Messias] utan att bli hindrad (Apg 28:30-31).¹⁸⁴

Den befallning med vilken Jeshua hade gett uppdrag åt sina apostlar, att de skulle vara hans vittnen med början i Jerusalem, Judeen, Samarien och till jordens ändar, hade verkställts. Insamlandet av nationerna hade börjat.

6.2 Brevet till romarna

De paulinska breven fyller ut denna beskrivning i detalj och ger också specifik *halachah* angående hur detta nya inlemmande av hedningarna i Guds förbundsfolk skulle hantearas, och hur Messias kropp skulle fungera i tiden för det abrahamitiska löftet. Och utan undantag lär den apostoliska *halachan* att de troende, jude och hedning, skulle bilda en enda dynamisk kropp i vilken var och en skulle ge sina gåvor för komplettering av helheten. Ingenstans kan vi hitta bilden av separata identiteter inom en eterisk eller andlig enhet. Paulus brev är adresserade till verkliga församlingar, bestående av jude och hedning som skulle finna sin identitet, inte i sin etnicitet utan i sin enastående tro på Gud genom hans Messias, Jeshua.

Paulus börjar sitt brev till romarna genom att fördjupa sig i kärnan av sin mission till hedningarna: "... för att bland alla hednafolk föra människor till *trons lydnad* för hans namns skull" (Rom 1:5). "Hedningarnas lydnad" nämns också som ett slags *inclusio* i slutet av brevet (15:18): "Jag vågar inte tala om annat än det som Kristus [Messias] har utfört genom mig för att hedningarna skulle föras till lydnad, genom ord och gärning." Det faktum att Paulus betonar "lydnad" som ett huvudmål i sin mission till hedningarna kan inte undanröjas från det tydliga faktum att Paulus ansåg Torahn som standard för lydnad. Han identifierar den icketroende som en som inte underordnar sig Torahn, i själva verket en som inte kan underordna sig (Rom 8:7). Motsatsen är därför sann för den troende. Dessutom är Paulus karaktäristisk av den som förklarats rättfärdig inför Gud lydnad mot Torahn: "Det är inte lagens hörare som blir rättfärdiga inför Gud, utan lagens görare skall förklaras rättfärdiga" (Rom 2:13).

Dessutom är Paulus välkända metafor om olivträdet, i vilket troende judar förblir, och troende hedningar inympas, grundat på bådats utkorelse. Hans budskap är att Gud har utvalt både jude och hedning att utgöra sitt förbundsfolk (Rom 9:23 f). Inte heller i denna metafor om olivträdet presenterar Paulus en filosofisk eller rent teologisk bild av Guds folk utan en dynamisk, fysisk verklighet i vilken jude och hedning strävar tillsammans i "trons lydnad". För i bilden berikas både troende judar och hedningar genom rotens näring. Förbundslöftena tillhör i lika hög grad alla som är i Messias kropp.

¹⁸³ Notera Apg 14:27; 15:3, 12, 14; 21:19; 26:20 28:28.

¹⁸⁴ Apg 28:29 finns inte i majoriteten av de tidiga manuskripten och är troligen ett senare tillägg.

Så slutar Paulus sitt brev med en kör av citat från Tanach:

... och att hedningarna har fått prisa Gud för hans barmhärtighet, som det står skrivet (Rom 15:9). ”Därför vill jag tacka dig bland hednafolken, HERRE, och lovsjunga ditt namn” (Ps 18:50).

Vidare heter det: ”Gläd er, ni hedningar, prisa honom, alla folk” (Rom 15:10). ”Jubla ni hednafolk med hans folk” (5 Mos 32:43).

Vidare heter det: ”Lova Herren, alla hedningar, prisa honom, alla folk” (Rom 15:11). ”Lova HERREN, alla hednafolk, prisa honom, alla folk” (Ps 117:1).

Och vidare säger Jesaja: ”Ett skott av Isais rot, han som står upp för att regera över hedningarna, på honom skall hedningarna hoppas” (Rom 15:12). ”Det skall ske på den dagen att hednafolken skall söka Isais rot, där han står som ett baner för folken” (Jes 11:10).

Enligt Paulus deltar den troende från hedningarna *inom* Israel (”med hans folk”), inte som en separat enhet.

Första brevet till korintierna

För att uttrycka verklig identitet är inte Paulus intresserad av etnicitet. I Första Korintierbrevet skriver han:

Bara det vet vi, att var och en skall leva i den ställning som Herren har tilldelat honom, då Gud kallade honom. Detta föreskriver jag i alla församlingar. Blev någon kallad som omskuren, skall han inte försöka att dölja det. Blev någon kallad som oomskuren, skall han inte låta omskära sig. Det har ingen betydelse om någon är omskuren eller oomskuren. Vad som betyder något är att man håller Guds bud. Var och en skall bli kvar i den ställning han hade när han blev kallad (1 Kor 7: 17-20).

Paulus avvisar inte omskärelse för den troende hedningen. Vad han förbjuder är proselyttritualen. Hans slutsats (v. 20) bekräftar detta: man bör inte försöka att byta sin etnicitet. Judar skall förbli judar och icke-judar skall förbli icke-judar. Paulus förhållningsordet ”han skall inte låta omskära sig” måste alltså betyda, ”han skall inte genomgå rabbinisk proselyttritual med hopp om att få judisk ställning”.¹⁸⁵ En jude skall inte heller försöka dölja sin judiska identitet. Båda behövs för att Messias kropp skall vara hel.

Men lägg noga märke till vad Paulus säger: ”det har ingen betydelse om någon är omskuren eller oomskuren.” Paulus vill helt visst inte försvaga Guds befallningar, inte heller värdet av judisk identitet. Inte heller försvagar han Guds välsignelse då han uppfyller sitt löfte att i Abrahams säd välsigna nationerna! Men vad han verkligen vill betona är att *ens verkliga identitet inte ligger insvept i ens etnicitet*. Snarare, ”vad som betyder något är att man håller Guds bud.” Här ligger den verkliga identiteten: tro på Messias Jeshua vilket leder till trons lydnad, det vill säga lydnad för Guds bud.

Hur mycket klarare skulle Paulus kunna vara? Skulle vi möjligen kunna läsa Paulus som om han sade att några av buden inte var för den troende från hedningarna, medan alla buden var för juden? Jag tror knappast det! Enligt Paulus bildade inte buden ett kriterium för att skilja jude från hedning. Tvärtom, jude och hedning finner sin gemensamma förbundsidentitet i att hålla buden, för detta är livet för alla som har en äkta, frälsande tro.

---

¹⁸⁵ Att Paulus talar om ställning här bekräftas av den följande kontexten (v. 21 f) som talar om slavar som förblir slavar (utan revolt mot sina ägare) och om de fria männen som förblir fria (utan att bli slavar utifrån någon självframbringad fromhet).

6.4 Brevet till galaterna

Åsikten att en hedning behövde skaffa sig ställningen ”judisk” för att få fullständig förbundsgemenskap är den fråga som föranledde brevet till galaterna. De ”goda nyheterna” som framfördes av dessa som försökte få inflytande på de galatiska församlingarna var att det fanns en väg för hedningarna att ”bli helt och hållet medräknade”. För dessa var detta proselyttritualen. Men för Paulus var själva idén om att det kunde finnas något tillägg till den rena tron på Messias genom vilket en hedning kunde få en annorlunda förbundsställning – inte bara dålig teologi utan en styggelse (Gal 1:8-9). Paulus finner inget utrymme för en sådan åsikt. En del skulle naturligtvis förneka att bestämmelsen om en hel Torah för judar och endast delar av Torah för hedningar kunde tolkas som olika ”nivåer” inom förbundet. Men det är precis vad det är. För om Torah är helig, andlig och god, och om Guds bud är hans välsignelser över sina barn, att då förneka förbundsmedlemmar något av buden är att neka dem förbundets välsignelser. Med detta scenario att bara judar har privilegiet och förpliktelserna av alla *mitzvot*, skulle då inte en troende från hedningarna, vid sina sinnens fulla bruk, önska att bli jude (som om någon faktiskt skulle kunna förändra sin härkomst)? Men att tro att etnicitet är det medel genom vilket man uppnår den högsta nivån av förbundsprivilegier är att införa något i Guds frälsningsplan som han aldrig avsett. Och genom att göra så gör man evangeliet självt otillräckligt. Det är därför som Paulus betecknar en sådan teologi med de skarpa termerna ”styggelse” och ”evig förbannelse”.

För att tala i termer av förbundsmedlemskap är det snarare så att:

Här är inte jude eller grek, slav eller fri, man eller kvinna. Alla är ni ett i Kristus Jesus [Messias Jeshua] (Gal 3:28).

6.5 Brevet till efesierna

Samma tema finns i Efesierbrevet. Muren som hade byggts upp genom människors förordningar,¹⁸⁶ i vilka hedning och jude skildes åt har brutits ner genom Jeshuas död (Ef 2:14 f). Hedningarna som en gång var långt borta har nu förts nära Israels Gud och till förbunden med deras löfte (Ef 2:11 f).¹⁸⁷ Guds förbundsfolk Israel tillsammans med de utvalda från alla nationerna utgör Guds folk utan åtskillnad och utan separata identiteter. ”En enda ny människa” (Ef 2:15) uppstår inte genom förlusten av judisk etnicitet, inte heller genom mörkläggning av hednisk etnicitet, utan genom att båda identifieras först och främst som dessa som har utvalts och återlösts av Gud för hans syften.

Hedningen för emellertid inte in sin hedniska kultur utan lämnar den bakom sig för att anta Torahns kultur. I sin tillbedjan av Israels Gud gör han det genom de medel som han [Gud] föreskriver. Han ”sluter sig till Israel”. Denna bibliska kultur involverar en ny kalender, nya heliga skrifter (i den nya kulturens språk, dvs. hebreiskan¹⁸⁸), nya regler för familjeliv och gemensamma relationer, en ny syn på mat och kläder och till och med ett nytt perspektiv på civila och sociala institutioner. Och som en hedning från nationerna

---

¹⁸⁶ Se min artikel *The Dividing Wall i Efesierbrevet 2*, som är tillgänglig på www.torahresource.com, där jag visar att det grekiska ordet *δογμα*, ”förordning” används exklusivt i de apostoliska Skrifterna för människogjord lagar.

¹⁸⁷ Notera föregående kommentar till denna text i Ef 2.

¹⁸⁸ När Paulus skrev Efesierbrevet var de apostoliska Skrifterna ännu inte samlade som en färdig kanon. De enda Skrifterna han undervisade från var de som finns i den hebreiska Bibeln.

som har ”inympats”, finns det en Torah för honom och för den infödde. De finner båda sin identitet i sin förbundsrelation till Israels ende Gud.

6.6 Brevet till filipperna

I Filipperbrevet ger Paulus sitt eget personliga vittnesbörd angående identitet. Han talar om de ”sönderskurna” (3:2), genom vilka han måste identifiera dem som lärde att etnisk ställning (som uppnåddes genom proselyttritualen = omskärnelsen) var en väsentlig del av deras medlemskap i förbundet. Men Paulus identifierar de troende på Jeshua som de ”omskurna”:

Det är vi som är de omskurna, vi som tjänar genom Guds Ande och berömmar oss av Kristus Jesus [Messias Jeshua] och inte förlitar oss på yttre ting (Fil 3:3).

Paulus inkluderar faktiskt hedningarna i församlingen i Filippi när han säger: ”vi är de omskurna”. Orden ”vi som tjänar genom Guds Ande” måste därför markera den verkliga karaktären hos den sanne förbundsmedlemmen enligt Paulus. Och orden ”inte förlitar sig på yttre ting” är en tydlig referens till dem som litade på etnisk ställning (vare sig jude eller proselyt) som åtminstone någon grund för sitt medlemskap i förbundet.

Paulus kunde naturligtvis försökt att packa på sina egna etiska anknytningar:

... fast också jag kunde förlita mig på yttre ting. Ja, om någon menar att han kan förlita sig på yttre ting, så kan jag det ännu mer, jag som blev omskuren på åttonde dagen och som är av Israels folk och Benjamins stam, en hebré född av hebréer, jag som i fråga om lagen var en farisé, i fråga om iver en förföljare av församlingen, i fråga om rättfärdighet, den som vinnas genom lagen, en oklanderlig man (Fil 3:4-6).

Även om Paulus öppet gladdes över privilegiet av sitt judiska arv¹⁸⁹ ansåg han likväl sin etnicitet utan verkligt värde när det kom till hans egen personliga, egentliga identitet:

Men allt det som var en vinst för mig räknar jag nu som förlust för Kristi skull. Ja, jag räknar allt som förlust, därför att jag har funnit det som är långt mer värt: kunskapen om Kristus Jesus [Messias Jeshua], min Herre (Fil 3:7-8).

Trygg i sitt judiska arv och sin judiska identitet fann tydligen inte Paulus något behov av att skryta med sin etniska ställning på bekostnad av icke-judarna.

6.7 Brevet till kolosserna

I sitt brev till kolosserna upprepar Paulus samma tema: alla, som genom tro är i Messias, är likvärdiga förbundsmedlemmar. I en tid när etnisk ställning så länge hade varit en nödvändighet för fullt medlemskap i förbundet är hans ord häpnadsväckande:

Ljug inte på varandra. Ni har ju klätt av er den gamla människan med hennes gärningar och klätt er i den nya människan, som förnyas till rätt kunskap och blir en avbild av sin Skapare. Här är det inte längre fråga om grek eller jude, omskuren eller oomskuren, barbar eller skyt, slav eller fri, utan Kristus [Messias] är allt i alla (Kol 3:9).

Vad som saknas i detta brev liksom i all övrig paulinsk litteratur är någon som helst fruktan att judisk identitet ska förloras. Man bör genast påpeka att Paulus skrev under en tid när judisk identitet hade företräde och hotet om assimilation var minimal, men att situationen förändrades efter förstörelsen och nederlaget vid det andra judiska upproret. Från en till övervägande delen judisk gemenskap hade Vägen utvecklats till en gemen-

---

¹⁸⁹ Jfr Rom 3:1-2.

skap som dominerades av hedningar och som skulle utvecklas till den kristna kyrkan. Här sägs det att judisk identitet var klart hotad och att man därför måste vidta nya åtgärder.

Men detta scenario är bara delvis sant. Det är naturligtvis sant att den judiska närvaron inom sekten som kallades Vägen var i majoritet i dess början, även om man inte bör falla i fällan att tro att det inte fanns några hedningar förrän efter händelsen med Kornelius. Och det är sant att den hedniska minoriteten växte snabbt till en majoritet vid sekelskiftet. Men vi bör inte förbise det faktum att det fanns kraftiga påtryckningar på den judiska befolkningen att hellenisera under det första århundradet, och den rabbiniska litteraturen vittnar om det faktum att de Vise var väl medvetna om detta hot och gjorde allt som stod i deras makt att få bukt med det. De alltmer stränga åtgärderna som vidtogs för att skilja jude och icke-jude åt i frågor som bordsgemenskap och allmänna funktioner visar i själva verket på just ett sådant försök att stärka gränserna för judisk identitet.

Hellre än att läsa Paulus ord mot en bakgrund av en samhällskultur som kände sig säker i sin etniska identitet, bör vi notera den starka kontrasten mellan Paulus perspektiv och den rådande fariseiska synen. Medan deras allmänna tanke sätt var att man inte kunde lita på hedningarna (och tydligen i en del fall också proselyter) räknar Paulus upp de mest föraktade etniska klasserna som förbundsmedlemmar likvärdiga med judarna. Man såg ofta ”skyten”, Σκυθης som ”typen för en rå och okultiverad person”.¹⁹⁰ Och slavarna (δουλος) hos de romerska herrarna inte bara nekades rättslig ställning, de kunde inte heller ta i akt många av buden, det mest påfallande var sabbatsbudet. Paulus ställer likväl båda klasserna som likvärdiga med de infödda judarna av det tydliga skälet att denna världs medborgarskap hade banat väg för medborgarskap i Guds rike.¹⁹¹ Detta var ingen nyhet för Paulus. Jeshua hade gett samma undervisning i liknelser som den barmhärtige samariten och i samtal med den syrisk-feniciska kvinnan och den romerske officeren.

6.8 Första brevet till tessalonikerna

Frågan om Torahn var inte etniskt grundad i Paulus medvetande. Torahn var Guds levande och orubbliga ord, förkroppsligandet av Faderns instruktion i rättfärdighet. Till en församling som dominerades av hedningar (jfr 2:14 f) skriver Paulus:

Ni vet vilka föreskrifter vi har gett er från Herren (1 Tess 4:2).

Paulus anser att buden som betonats och lärts av Jeshua själv var samma bud som Fadern hade gett, (jfr Joh 15:10) för att forma själva livet av avskildhet för de troende tessalonikerna. Här som alltid finns det inte någon som helst antydning att buden är kategoriserade eller hållna isär enligt etnisk ställning. Det finns inte någon kategori av bud som gäller enbart den med judisk ställning.¹⁹²

---

¹⁹⁰ BDAG, ”σκυθης”.

¹⁹¹ Jfr Fil 3:20.

¹⁹² Russ Resnik skriver: ”Torahn förblir ett levande och relevant dokument för alla troende, jude som icke-jude, men många av dess föreskrifter är avsedda enbart för Israel. Messianska judar bör ösa ur Torahns rika tradition, inte nödvändigtvis därför att denna tradition är överlämnad till alla troende utan för att vi är judar” (*Messianic Judaism Self-Definition: Addendum*,” s. 3, författarens kursivering). Likaså talar han om Israels ”unika relation till Torahn” (Ibid., s. 4), genom vilken han menar en relation till Torahn som markerar judisk identitet.

Slutsats

Torahn är alla förbundsmedlemmars ägodel i lika hög grad

I denna korta översikt har vi noterat de bibliska ord som använts för att beteckna icke-judiska medlemmar av det förbund som Gud ingick med patriarkerna och som kulminerade i förbundet med Israel. Vår undersökning visade att man genomgående fortsatte att använda termen *ger* ("bosättare") i Tanach (GT) som beteckning för någon utanför den etniska räckvidden av Jakobs avkomlingar, och som därför inte hade naturlig släktidentitet inom Israel. I de sammanhang där ordet *ger* och termer associerade med det, identifierar "bosättaren" som en som har förenat sig med Israel och som därför deltog i tillbedjan av Israels Gud, beviljas likväl främlingen (*ger*) full förbundsgemenskap, och instruktionerna till Israel var att samma Torah gällde för främlingen (*ger*) som för den infödde. Namnet "Israel" blev en identifikationsmarkör för Guds utvalda folk som utgjordes av Jakobs fysiska avkomlingar och dem av nationerna som förenade sig med Abrahams, Isaks och Jakobs Gud och som därför togs emot som medlemmar inom det folk som kallades "Israel".

Dessutom finns det inte någon som helst indikation på att det fanns någon konverteringsritual på Mose tid, inte heller under profeternas dagar. Inte ens under nationens post-exiliska tid som de historiska berättelserna och den profetiska litteraturen vittnar om, nämns eller antyds någon konverteringsritual. "Bosättaren" accepterades som förbundsmedlem, strängt taget genom sin villighet att bekänna den Ende sanne Guden, vilket bevisades genom hans villighet att anpassa sitt liv till Israels enda Torah. Genom att göra det fick främlingen (*ger*) alla de privilegier som gavs till den vanlige israeliten liksom alla de förbundsförpliktelser som påbjöds förbundsfolket. Kort sagt, han blev en *bone fide* [autentisk, verklig] del av Israel. Detta förändrade inte hans identitet – han fortsatte att vara en som var utvald från folken. Likväl identifierades han som israelit.

Historiska studier visar dock att man genom rabbinska vedertagna bruk införde en konverteringsritual vid en tid då etnisk ställning blev alltmer väsentlig för medlemskap i förbundet. Denna ritual finns inte dokumenterad förrän under Andra templets tid och först under inflytande av judendomen under den grekisk-romerska tiden. Eftersom förbundsställning hade omdefinierats som i huvudsak ett privilegium för etnisk identitet, tolkades konverteringsritualen som förändring av en främlings (*ger*) etniska identitet från "främling" till "infödd" så mycket, att en icke-jude som underkastade sig ritualen identifierades som jude. Den rådande uppfattningen i den fariseiska judendomen under det första århundradet var att medlemskap i förbundet krävde judisk identitet.

Vad som naturligt följde under decennierna efter templets ödeläggelse var undervisningen, att Torahn, som var det centrala medlet för att upprätta förbundsidentitet inom rabbinsk judendom, gällde bara för förbundsmedlemmar vilket betydde enbart för judar. Detta tvingade fram en standardutformning för icke-judar som önskade bli rättfärdiga, men som för en eller annan orsaks skull inte ville undergå konverteringsritualen. Icke-juden som identifierade sig med Israel under det första århundradet (och kanske något tidigare) men som var ovillig att underkasta sig konverteringsritualen tolererades som en "gudfruktig" under de decennier som följde ödeläggelsen av templet. En ny utformning av de så kallade noakitiska lagarna sörjde för att icke-judar kunde anses som rättfärdiga utan att bli medlemmar av Israels förbund. Det faktum att de tidigare klasserna av "gudfruktiga" inte finner någon som helst rättslig ställning i den rabbinska litteraturen kan

bara förklaras genom det faktum att lagstiftningen i Javne inte gav utrymme för icke-judar som förbundsmedlemmar.

Under de tredje och fjärde århundradena enligt kristen tideräkning och i synnerhet under den talmudiska eran förnekades alltså icke-judarna mer och mer Torahn (både den skrivna och muntliga) som reserverades som unik förbundsmarkör för judar och proselyter. Tydligt kände de judiska Vise detta nödvändigt för att upprätthålla en klar skillnad mellan juden (vare sig infödd eller proselyt) och icke-juden, i synnerhet i ljuset av den framväxande kristna kyrkan, som under sina tidigaste år formulerade en ”ersättningsteologi” i vilken den gjorde anspråk på den exklusiva rätten till medlemskap i förbundet och etiketten ”Israel” för sig själv.

Detta perspektiv, att Torahn var judarnas exklusiva rättighet, var inte bara en identitetsmarkör för synagogan efter förödelserna. För i dess försök till självidentifiering definierade sig den framväxande kristna kyrkan sig genom sin inställning mot Torahn. Eftersom Torahn hade blivit djupt förankrad som en etnisk markör för judarna och eftersom den framväxande kyrkan identifierade sig själv genom sin distinktion från synagogan blev de tidiga kyrkofädernas standardteologi att Torahn hade avskaffats (och förnekade på så sätt dess förmåga att definiera medlemskap i förbundet). På det sättet definierade den framväxande kristna kyrkan sig själv genom att utveckla en *halachah*, anti-Torah, som exempelvis ersättning av sabbaten med söndagen, ett förakt för matlagarna, dopet fick ersätta omskärelsen, nya högtider infördes och man utvecklade kristna ritualer (som t.ex. eukaristin) för att ersätta ”judiska” ceremonier (som t.ex. Pesach). Som identitetsmarkörer ”arbetade” dessa åtgärder för båda parterna: en klar delning hade ägt rum. Judar hörde till synagogan och Torahn, kristna hörde till kyrkan och kristendomen. Från och med denna tidpunkt definierade etiketterna ”judisk” och ”kristen” ömsesidigt exklusiva religiösa och sociala grupper.

För att dessa skillnader skulle kunna etableras krävdes tyvärr att båda parterna omdefinierade sina Skrifter. I centrala texter tolkade synagogan ordet *ger* i Tanach (GT) som ”proselyt” vilket var tidsmässigt fel, och kyrkan tolkade budskapet om Jeshua och apostlarna som anti-Torah. I allmänhet är detta fortfarande det rådande perspektivet. Som denna korta översikt har visat har man likväl inte hittat någon konverteringsritual någonsin i Tanach, inte heller finns det någon indikation på att de bibliska författarna, vare sig i Tanach eller i de apostoliska Skrifterna någonsin tänkte att man kunde ändra sin etniska ställning genom en religiös ritual. Snarare är det så *att de bibliska författarna enhälligt undervisar om att medlemskap i förbundet får man genom att erkänna Gud och hans Messias vilket resulterar i underkastelse till hans Torah. Medlem i förbundet blir man inte på grundval av etnisk ställning.*

Detta bevisas å ena sidan genom studium av de texter i Tanach som handlar om främlingen i Israel. Det budskap som upprepas gång på gång i Tanach är att främlingen (*ger*) som har förenat sig med Gud och Israel är förbundsmedlem liksom den infödde. Å andra sidan bekräftar de apostoliska Skrifterna samma verklighet. Juden och icke-juden är förbundsmedlemmar med lika ställning och lika ansvar. Ingenstans i de apostoliska Skrifterna finns det någon indikation på separata kallelser eller tjänster för judar och icke-judar inom Messias kropp.

Dessutom har apostlarna ingenting att säga om *hur* judar och icke-judar skulle upprätthålla och manifesteras sina skilda identiteter (även om de erkände en sådan skillnad). Det var helt enkelt en icke-fråga i deras skrifter, även om de fortsätter att hålla på både den bestående existensen av Israel som nation och uppfyllelsen av förbundslöftena till Israel

och till icke-judarna, som skulle förena sig med Israel genom tro på Messias. Apostlarna bekymrar sig inte så mycket för den individuella etniska identiteten som de gör för den troendes identitet i Messias. För dem är Messias kropp uttrycket för Guds eskatologiska folk, bestående av jude och icke-jude och enad under ledarskap av den uppståndne Messias Jeshua.

Det icketroende Israel förblir helt visst Guds utvalda folk och han har lovat att frälsa det till slut. Dessutom är det Guds löfte att frälsa Israel som ska utforma anknytningen till förbundet mellan den nuvarande troende kvarlevan, som utgörs av både jude och icke-jude, och nationen Israel som allmänt har förkastat Jeshua. För när ”hela Israel skall bli frälst” skall det finna sin identitet, både individuellt och kollektivt, i Guds Messias Jeshua, liksom kvarlevan fungerar som förstlingsfrukten av den slutliga skörden och nu finner sin identitet i Honom. Kvarlevans kärlek och hopp till den större nationen Israel är byggt på det tydliga faktum att den bara är den slutliga skördens förstlingsfrukter. Liksom en karavan som reser på väg till Jerusalem för en högtid fortsätter kvarlevan att växa allteftersom fler och fler förenar sig med den på resan till firandet. Ingen är helt tillfreds förrän man når Jerusalem där högtiden ska äga rum, även om anslutningen till karavanen har gett försäkran om att man kommer att nå bestämmelseorten. Och allt hopp står till det slutliga målet även om resan själv är full av glädje och sång.

På samma sätt rör sig kvarlevan mot målet för Israels fullständiga frälsning såsom Gud har lovat. Vår identitet är med Israel som vi är en del av, obekymrade om individuell etnicitet, därför att bara med Israel kommer högtidsfirandet att bli fullkomligt. Och högtiden firar Jeshua!

Vad betyder detta för oss i dag? För det första verkar det klart att dagens rörelse i messiansk judendom för att definiera sig själv längs med etniska linjer är en nästan kuslig upprepning av det andra århundradets söndring mellan synagoga och kyrka. Messianska judar som önskar säkra sin judiska identitet försöker att stärka sin relation med den traditionella synagogan genom att acceptera dess identitetsgränser.¹⁹³ För att använda den tidigare bilden har messiansk judendom bestämt sig för att bilda sin egen karavan med inbjudan till de resande att ansluta sig på grundval av etnisk ställning. Men genom att göra så riskerar man att sända ut budskapet att bara de som har judisk etnicitet är välkomna till det slutliga firandet. Både Tanach och de apostoliska Skrifterna är dock klara över att Messias kropp är en, och att denna enda kropp reser tillsammans mot målet för det slutliga firandet.

För det andra, att antyda att det är bättre att den lokala församlingen delas längs med etniska linjer (judar i messiansk judendom, icke-judar i den kristna kyrkan) är att påstå att en enda etnicitet har den ovillkorliga förmågan att fullfölja församlingens gudagivna uppdrag. Men Gud har alltid gestaltat sitt folk utifrån många slags etniska grupper för att visa att framgången kommer från hans maktbefogenhet, inte från människans. Om det går bra för kroppen bara då varje led fungerar som var avsett, och om Gud tydligt för in människor från alla nationer, folkslag och språk – på vilka grunder kan då någon säga

---

¹⁹³ Notera följande text från Russ Resnik: *”Messianic Jewish Identity: Addendum”*, s. 2: ”Detta lyfter frågan om konvertering till judendomen. Skriften ger en modell för dem som står utanför det judiska folket för att bli en del av folket och lägger fram ett prejudikat för en konverteringsritual genom omskärelse. Antingen vi utvecklar en sådan ritual eller inte inom våra cirklar, måste vi erkänna dess giltighet i den större judiska världen. Om vi söker bli del av det judiska folket måste vi acceptera de tydliga konverteringsnormer som råder inom den judiska gemenskapen. Likt alla former av judendom ser vi en proselyt som jude och deras avkomlingar normalt som judar, vare sig han kommer från ett sammanhang av reformerade, konservativa eller ortodoxa judar.”[Russ Resnik är ledare för en riktning inom den messianska rörelsen.]

att en församling som formas längs etniska linjer ska kunna fungera som den bör. Bör inte varje församling, i viss mån, vara en återspeglning av helheten? Detta var helt visst Paulus uppfattning i Efesierbrevet 4. Dessutom, om Messias kropp, sammansatt av jude och icke-jude rör sig mot en eskatologisk seger och tillsammans ”i förväg förverkligar den kommande världens fred”,¹⁹⁴ då är det bara logiskt och klokt att denna ”fred” demonstreras nu, för i Jeshua har det eskatologiska brutit ut i världshistoria. Att dela karavanen kan tyckas göra livet lättare, men det kan också försvaga karavanen till den grad att den inte kan göra sin resa. För alla som ansluter sig till karavanen behövs för att hjälpa de övriga att fullfölja resan.

För det tredje, att antyda att lokala församlingar i Messias kropp skulle formas längs etniska linjer är att förneka själva hjärtat av det återlösande verk som Jeshua själv har fullbordat. Den mur som hade skilt jude och icke-jude åt var inte någon slags förändligad, filosofisk mur utan en verklig realitet i församlingarna på Paulus tid. Den strålande bilden av att alla nationer skulle välsignas i Abrahams säd visade fram emot insamlandet av nationerna till Israel, för att tillbe dess Gud tillsammans, inte skilda från Israel. Den eskatologiska synen är att ”Mitt hus skall kallas ett bödens hus för alla folk”. Israel utvaldes som Guds tjänare för att gå och inbjuda nationerna till högtiden. När nationerna kommer ansluter de sig till firandet med Mästaren och hans familj. De välkomnas vid hans bord därför att de blivit medlemmar i hans förbund. Guds trofasthet mot förbundet syns i själva verket inte förrän nationerna välsignas genom Abrahams säd. Jude och icke-jude som arbetar, lever och tillber tillsammans bildar ett klart och tydligt uttryck för Guds förbundsvälsignelse. Och det allmänna uttrycket för vår tillbedjan och vårt liv tillsammans som Messias kropp är att förebåda denna slutliga seger och detta firande. Vi firar under resans gång i hopp om att komma fram till högtiden. Resan till högtiden är också en väsentlig del av själva firandet.

Slutligen, det dilemma som uppstår med denna definition av messiansk judendom är tydligen det ”icke-judiska problemet”. Medan de messianska erkänner att den troende icke-juden måste tas emot som förbundsmedlem inser de också att de inte kan förvänta sig att ha en praktisk och levande relation med den icketroende judiska gemenskapen och att öppet acceptera sina icke-judiska bröder som likvärdiga i sina församlingar. Detta tvingar dem att acceptera den obibliska konverteringsritualen för att ”förvandla” icke-judar till judar. Och eftersom den messianska judendomen för närvarande inte har en egen konverteringsritual är förslaget att acceptera konverteringsritualerna som är i omlopp hos judendomens olika grenar.

Denna logik är häpnadsväckande. För om en icke-judisk troende önskade att bli fullt ut accepterad i denna form av messiansk judendom kunde han gå till synagogan med icke troende, konvertera och sedan återvända till den messianska församlingen med papper i hand och bli accepterad som jude. Detta ger honom rätten till en ”unik relation till Torahn” som han inte hade tidigare. ”Var i Skriften finns det en grund för detta?” skulle jag vilja fråga.

Tvärtom är det just detta tänkande som gjorde att Paulus insåg nödvändigheten av brevet till galaterna. Föreställningen att icke-judarna kunde få en större anknytning till förbundet genom en människogjord konverteringsritual (vilket Paulus hänvisar kortfattat till som ”omskärelse” eller ”luggärningar”) är enligt Paulus uppfattning ”ett annat budskap om goda nyheter”, vilket i själva verket inte alls är några goda nyheter. Skälet till att det inte är goda nyheter (även om det skulle låta så för en icke-jude som önskar bli mottagen

---

¹⁹⁴ Russ Resnik: ”*Messianic Jewish Identity: Addendum*,” s. 1

i den ”inre cirkeln”) är att de erbjuder en ställning som Gud inte erkänner, för de stöder åsikten att det finns en ”inre cirkel”. Verkligheten är att i Guds familj finns det ingen ”inre cirkel”, utan alla är bröder och systrar på en likvärdig nivå därför att alla är syndare som blivit frälsta av Guds nåd genom Messias offer.¹⁹⁵ En ”konverteringsritual” lägger något till evangeliet därför att det innebär att lägga till något för tillgängligheten av Guds nåd och välsignelser. Om Torahn är den välsignelse som David beskriver i psalm 19 så skulle alla som älskar Gud vilja ha allt av den. Att förneka någon förbundsmedlem någon del av Torahn är att förneka Guds välsignelse. Detta är inte bara en bagatell för aposteln Paulus. Han etiketterar den som ”förbannelse”. För alla Guds välsignelser bekräftas i Jeshua. Och alla som är i Jeshua har tillträde till alla Guds välsignelser genom honom. ”... och i honom är ni uppfyllda” (Kol 2:10).

Det finns en utmaning framför oss. Allteftersom alltfler Torah-församlingar bildas kommer identitetsproblemet att fortsätta att växa. Det är min uppriktiga förhoppning och bön att vi alla, jude och icke-jude, på samma sätt kommer att finna vår klara och tillfredsställande identitet, först och främst i Jeshua. Då kommer vi som jude och icke-jude tillsammans, att inför en iakttagande värld kunna ge uttryck för den seger som redan har vunnits i Messias och som till fullo kommer att verkställas när Han återkommer. Vi är på väg till högtiden, och även om resan ibland är besvärlig är den fylld av glädje, sång och förväntan. Låt oss inte tröttna för snart kommer vi att ansluta oss till trängseln i Jerusalem och fira Kungen.

Originaltext: *Is the Torah Only for Jews?* av Tim Hegg, 2003.

www.torahresource.com

Översättning: Eivor Alpsten, ©, oktober 2010.

Översatt med författarens tillåtelse om spridning.

Svenska Folkbibeln har använts.

---

¹⁹⁵ Jfr Rom 3: 22-25.